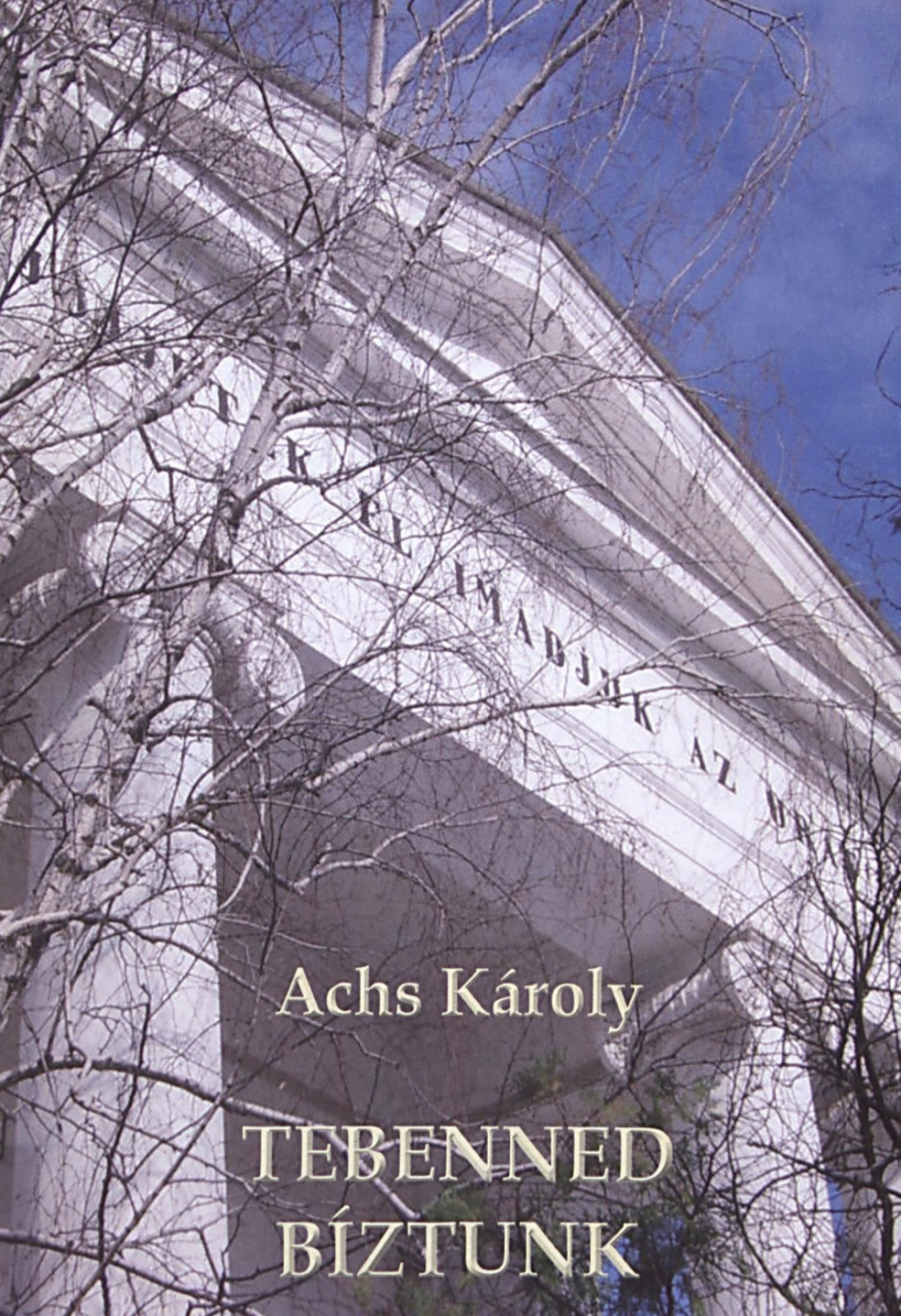

Achs Károly

TEBENNED
BÍZTUNK

TEBENNED BÍZTUNK
Acsa Károly

PLS
10583

Ajánlás

Achs Károly

TEBENNED BÍZTUNK

Nagy örömmel és szeretettel ajánlom Achs Károly a mostani Igehirdetés-gyűjteményét minden olvasó figyelmébe. Egy régi mondás szerint: ha valaki úgy tud prédikálni, hogy a gyermekek megérik, akkor akkor az a prédikáció, amely a gyermekek megérik. Ezt a hitvallást követve Achs Károly a mostani Igehirdetés-gyűjteményét minden olvasó figyelmébe ajánlja. A gyűjtemény szerzősége és szerkesztésének révén igen hiteles és megbízható filozófiai, teológiai és bibliai ismereteket tartalmaz. A beszéd adta lehetőségek szerint a szerző a legújabb bibliai kutatásokhoz igazítva szimbolikus, metaforikus illusztrációkkal mutatja előnyre.

Achs Károly azonban más-más választott Igehirdetéseiben. Az ő Igehirdetési programjának nagy kérdése és feladása az, amit több Igehirdetésében kérdésként is felvet: hogyan lehet Isten országának orrái az életünkben, így legyen az bármilyen élethely-zetről. Ezért Igehirdetéseiben minden esetben a felvetett témához igazodva keresi azt az emberi szöveget, amelyre hívve az evangélium üzenetét előnyre, erővel szolgálhat. Visszatérő témák: a fájdalom, a zűrzavar, a magány, az identitás-vesztés, a megke-seredés, a fáradtság és a csüggedés, a támasz-nélküliség, vagy az emberi orrái megtalálása. A megke-seredésről beszélt, mint program.

Csorba Győző Megyei Városi Könyvtár

B 0 0 0 0 0 3 7 8 5 5

dalomról, az a fájdalmak köz-süket élvezni, vagy az erejük a bibliai igék, ságának közepette.

A hátsó oldalán az érdekes és hasznos általános filozófiai válogatás igen érdekes és hasznos általános filozófiai válogatás. A hátsó oldalán az érdekes és hasznos általános filozófiai válogatás. A hátsó oldalán az érdekes és hasznos általános filozófiai válogatás.

H 2143

**Kiadja a Baranyai Református Egyházmegye
a Dunamelléki Református Egyházkerület támogatásával**

Lektorálta: dr. Szabó Szabolcs

ISBN 963 217 262 0

Szerkesztette: Achs Ágnes

Készült a pécsi Bornus Nyomdában
Felelős vezető: Borbély Tamás

Ajánlás

Nagy örömmel és szeretettel ajánlom a kitűnő és nagyhatású igehirdető lelkipásztor és teológus, Achs Károly e mostani igehirdetés-gyűjteményét minden olvasója figyelmébe. Egy régi mondás szerint: ha valaki úgy tud prédikálni, hogy a gyermekek megértésük, akkor talán az egyetemi tanárok is meg fogják azt érteni. Ezt a titkot sokféleképpen lehetséges kibontani. Lehet úgy, hogy az igehirdető különleges, esetleg rafinált retorikát alkalmazva az egyszerűség és keresetlenség örvén igen bonyolult dogmatikai és filozófiai fejtegetéseket ad elő. Lehet úgy is, hogy a képes beszéd adta lehetőségekkel élve, mondandóját a mindenkori közgondolkodáshoz igazítva szimbolikus, metaforikus illusztrációkkal juttatja érvényre.

Achs Károly azonban más utat választott igehirdetéseiben. Az ő igehirdetői programjának nagy kérdése és feladványa az, amit több igehirdetésében kérdésként is felvet: hogyan hatnak Isten országának erői az életünkben, lett légyen szó bármilyen élethelyzetről. Ezért igehirdetéseiben minden esetben a felvett textushoz igazodva keresi azt az emberi szituációt, amelyre nézve az evangéliumi üzenet érvényes erővel szólalhat meg. Visszatérő témái: a fájdalom, a zűrzavar, a magány, az identitás-vesztés, a megkeseredés, a fáradtság és a csüggedés, a támasz-nélküliség, vagy az emberi erőt meghaladó feladat. De mégsem ezekről beszél, mint programokról, nem tudományos értekezéseket hallunk a fájdalomról, az identitásvesztésről stb., hanem közvetlenül szól a fájdalmak közepette élő emberhez, a magányosokhoz, az identitásukat elvesztettekhez, a megkeseredettekhez, a csüggedőkhöz, vagy az erejüket meghaladó feladatokkal birkózókhöz. Ilyen módon a bibliai igék, történetek és üzenetek azonnal az emberi élet valóságának közepette szólalnak meg.

A hálás családtagok és tisztelők által összeállított válogatás igen érdekes abból a szempontból is, hogy a kötetbe felvett háromtucatnyi igehirdetés nagy többsége ünnepi alkalmakhoz kötődik. Óévhez, adventhez, karácsonyhoz, legközelebb pedig húsvéthoz és

pünkösdhöz. Maguk az igehirdetések több évtizedet ölelnek át, kezdve Achs Károly 1947-ben elhangzott igehirdetésétől egészen a legutolsó, Pécsett elmondott adventi prédikációig. Ez az ív szépen megmutatja, hogy az ünnepi és alkalmi igehirdetések, vagy az úgynevezett egyszerű vasárnapi prédikációk egy céltudatos, gyülekezetére figyelő lelkipásztor beszédei, aki mindig, minden helyzetben szabad arra, hogy ugyanazt mondja. Noha Achs Károly szolgált Jászkiséren, Budapesten, Mezőtúron, Debrecenben, majd Pécsett, s ezért különböző összetételű és állapotú gyülekezetekkel találkozott, mégis mindig megtalálta azt az egyszerű, közvetlen, minket magunkat érintő beszédmódot, amely révén az evangéliumi vigasztalás miénk lehetett. Szokták a tudósok oly módon is megkülönböztetni az igehirdető személyiségét, hogy prófétai vagy papi típusú igehirdetőkről beszélnek. Bízvást állíthatjuk, hogy Achs Károly papi típusú igehirdető volt, akit elsősorban az foglalkoztatott, hogy miképpen találkozhat a magányos, szenvedő, bűnös és nyomorult ember a kegyelmes Istennel, s miképpen lehet övé az a vigasztaló hatalom, amelyet a Szentlélek erejében kaphatunk meg

Kísérje Isten áldása a kötet olvasóit, s kívánom, hogy a leírt igehirdetések végezzék el bennük ugyanazt a jó munkát, amit elvégeztek egykori hallgatóikban.

dr. Szabó István

a Dunamelléki Egyházkerület
püspöke

Elhagytuk Istent

Majd szóla az Úr nékem, mondván: Menj el, és kiált Jeruzsálem fölébe, mondván: Ezt mondja az Úr: Emlékezem reád, gyermekkorod ragaszkodására, mátkaságod szeretetére, amikor követél engem a pusztában, a még be nem vetett földön. Szent volt Izrael az Úrnak, az ő termésének zsengeje; a kik emésztik vala őt, mind vétkeznek vala, veszedelem támada rájuk, azt mondja az Úr. Halljátok meg az Úr szavát, Jákób háza és Izráel házának minden nemzetsége. Így szól az Úr: Micsoda hamisságot találtak bennem a ti atyáitok, hogy elidegenedtek tőlem, és hiábavalóság után jártak, és hiábavalókká lettek? Még csak azt sem mondták: Hol van az Úr, aki felhozott minket Egyiptom földéről, aki vezérelt minket a pusztában, a kietlen és járatlan földön, a szomjúságnak és a halál árnyékának földén, amelyen nem vonult át ember, és ahol halandó nem lakott? És bevittetek titeket a bőség földébe, hogy annak gyümölcsseivel és javaival éljetek; és bementetek, és megfertőztettétek az én földemet, és az én örökségemet utálatossá tévétek. A papok nem mondták: Hol van az Úr? A törvény magyarázói nem ismertek engem, és a pásztorok hűtelenekké lettek hozzám, a próféták pedig a Baál által prófétáltak, és azok után jártak, akik tehetetlenek. Azért még perbe szállok veletek, mondja az Úr, és perelni fogok a ti fiaitok fiaival is! Menjete csak át a Kittim szigeteire, és lássátok meg; és küldjete Kédárba is és szorgalmasan vizsgálódjatok, és lássátok meg, ha volt-e ott ehhez hasonló? Ha cserélt-e valamely nemzet isteneket? Noha azok nem istenek. Az én népem pedig felcserélte az ő dicsőségét tehetetlenséggel! Álmélkodjatok ezen, oh egek, és borzadjatok és rémüljete meg igen! azt mondja az Úr. Mert kettős gonoszságot követett el az én népem: Elhagytak engem, az élő vizek forrását, hogy kutakat ássanak magoknak; és repedezett kutakat ástak, amelyek nem tartják a vizet.

Jeremiás 2: 1-13.

Monda pedig: Egy embernek vala két fia; És monda az ifjabbik az ő atyjának: Atyám, add ki a vagyomból rám eső részt! És az megosztá köztök a vagyont.

Lukács 15: 11-12.

A tékozló fiú példázatára nem lehet ráfogni, hogy erőltetett kitalálás volna. Nem olyan események játszódnak le benne, melyek a valóságban elképzelhetetlenek. Nem állítjuk azt, hogy erőltetett történetet mondana el Krisztus, amire józan ésszel gondolkodó ember ezt a kifogást tenné: ilyesmi esetleg előfordul a képzelet és mese világában, de a születések és halálok, sírások és örömök végtelen áradatú tovaömlésében, a testes élet gyakorlati jelentkezésében ilyesmivel nem találkozunk. A tékozló fiú példázata éppen azért ragad meg, hogy lenyűgözően igaz, nincs benne semmiféle túlzás, maga a valóságos élet tükröződik benne, szédítő mélységek örvénylenek roppant magasságok mellett.

Olvassátok el a tékozló fiú történetét odahaza eleitől végig, és állapítsátok meg ti magatok is, van-e benne olyan, ami nem volna igaz, amire rá lehet mondani: az élet nem ezt bizonyítja, hanem egészen mást.

Előttünk áll egy apa két fiával és bizonyos nagyságú vagyonnal. Minden valószínűség szerint gazdag ember lehetett, hiszen vagyonának szétsztása után is, amikor a tékozló fia hazatér, szolgálknak ad parancsot, és hízott ökröt vágat le. Mint apának azonban legnagyobb öröme és büszkesége a két fia volt. Mennyit áldozhatott rájuk, mennyit fáradozhatott értük, milyen sok reménységet fűzhetett hozzájuk. Mekkora öröm lehetett látni az apának fiai növekedését, hogyan fejlődnek a gyenge, ügyetlen gyermekek erős, széles vállú férfiakká. Majd elkövetkezett az az idő, amikor megbízhatta fiait különböző munkák és feladatok elvégzésével. Ó, nem kis boldogság volt számára, ha meggyőződött, milyen derekasan állják meg helyüket az ő gyermekei. Ennek az öregedő apának az a reménység adott erőt, az táplálta a lelkét, hogy ha majd kihull erőtelen, reszkető kezéből a munka eszköze, nem kell neki senkihez sem segítségért és szánalomért folyamodnia, nem kell könyöradományokból tengetnie életét, hiszen itt vannak a fiai, akik majd szolgálnak néki, és hálásan emlékeznek meg róla.

Elképzelhetjük most már, hogyan eshetett az apának, amikor az egyik fia odaállt eléje: atyám, add ki a vagyonból reám eső részt. Kérem a jussomat! Hozzájárult az apa fájdalmához, hogy a kisebbik fiú tette ezt meg vele, akit ő is, mint jóformán minden szülő, jobban

szeretett az idősebbnél. Szerencsétlen, rászédett apa, hálátlan, gonosz fiú.

Ugye mind ez ideig nincs a tékozló fiú példázatában semmi olyan, amire az élet rációzna, hogy nem igaz. Különösen akkor, ha meggondoljuk: Krisztus azért mondja el ezt a példázatot, hogy rámutasson: mi is szakasztott úgy cselekszünk Istennel szemben, mint a tékozló fiú. Egyáltalában semmivel sem vagyunk nála különbek. Otthagyjuk Istent, a mi mennyei Atyánkat. Ezt tesszük szakadatlanul. Tudom, hogy ezt a megállapítást már nem egyszer hallottátok szószékről, mégis újból hallanunk kell, mert ez az ítélet nálunk egészen más fogalmazást kapott. Mi manapság így szoktunk panaszkodni: magunkra maradtunk, senki sem törődik velünk, ki vagyunk szolgáltatva, még Isten is elhagyott bennünket.

Az igazság azonban nem az, hogy Isten hagyott el, Ő vetett oda a sorsnak szabad prédául, hanem mi hagytuk el Istent. Jaj volna nekünk, ha az Isten hagyott volna el bennünket. A tékozló fiú atya nem róható meg, amiért nem tartott a fiával és nem kísérte el a fiát, miután az eltávozott. Isten sem hajlandó velünk jönni azon az úton, amerre mi elindultunk.

Jézus Krisztus sok embernek mondhatta: kövess engem, de mi mégsem mondhatjuk Krisztusnak: Te kövess minket. A tékozló fiú mihelyt kilépett az atyai hajlékból azzal a szándékkal, hogy messze vidékre költözwén otthagya azt, egyedül maradt. Körülvették ugyan cimborák, voltak segítőtársai a vagyon eltékozlásában, dobzódott léha társaságokban, mégis egyedül volt, és nem volt senki mellette. Ő azt hitte, övé a világ, és senki sem volt az övé. Hiszen később, amikor nagy ínségben volt, azt olvassuk felőle, hogy senki sem könyörült rajta, és senki sem adott neki enni.

A pénzének, a vagyonának, a fiatalságának voltak társai, de neki senkije sem volt. Akik elhagyják Istent, magukra hagyatnak, nem lesz velük senki, egyedül maradnak. Lehet, hogy ez nem fog mindjárt megmutatkozni, az atyai hajléktól messze is lehet vidáman, mulatva élni, de csak egy ideig, amíg tart abból, amit az Atyától kaptunk. Mi ott állunk már, hogy mindent eltékoztunk. Semmink sincs.

Nemrégiben, amikor este hazafelé igyekeztem, egyik ház nyitott, sötét ablakából ezt a fájdalmas, de nagyon őszinte sóhajt

hallottam: jaj, Istenem. Azért lepett meg az a fölkiáltás, mert a ház gazdája egy idősebb református testvérünk, akit eddig még sohasem láttam templomban. Valami fölrémlett előtte, ijesztő képek rohanták meg, és nem tudta vergődését magába fojtani. Keserves dolog rádöbbenni: egyedül vagyok, emberek, rokonok, családtagok között végzetesen egyedül vagyok, senkim sincsen. Nem tudok sírni, és teljes szívből örülni, mert nincs kivel megosztanom bánatomat, örömömet. Miért van ez? Mert elhagyott Isten – szoktuk mondani. Áthárítani a bűnünket, nyomorúságunkért Istent tenni felelőssé – ehhez nagyon jól értünk. Izrael ajkáról is hány-szor szállt a panasz: elhagyott engem az Úr, és ügyemmel nem gondol Istenem.

De jön a válasz: elfeledkezhetik-e az anya gyermekéről? És ha elfeledkezik is, én terólad soha el nem feledkezem. De hangzik a felelet: Én nem gondolok a te ügyeddel? Hiszen ha bízol bennem, erőd megújul, és szárnyra kelsz, mint a sas. Nem Isten hagy el minket, mi hagyjuk el Istent, mi térünk olyan útra, amelyen az Atya nem hajlandó velünk jönni. Csak meg kell hallgatni a prófétákat: Isten vádirata az ő írásuk: Isten hű volt, a szövetséget megtartotta, ígéreteit valóra váltotta, Izrael, az ember volt mindig a hűtlen, a pár-tos ház.

Hogyan jut a tékozló fiú arra a gondolatra, hogy odaálljon az apja elé, és kikövetelje tőle a maga részét? Minden valószínűség szerint nem egyik napról a másikra született meg benne az elhatározás, hanem mint minden egyébnek, ennek is érnie kellett. Először csak homályosan élt benne egy érzés, hogy igazságtalanság történik vele. Ő is éppen úgy dolgozik atyja birtokán, mint atyja, az ügyek intézésébe még sincs beleszólása. Kedvetlenül dolgozott, mindig komor ábrázatot vágott. Amikor ezért atyja megdorgálta, még nagyobb lett benne az ellenszenv. Most már tudatos volt benne a gondolat: A magam gazdája akarok lenni, független, szabad ember, akit nem kötnek atyám kicsinyes törvényei. Nem akarom, hogy mindig csak nekem dirigáljanak, unom az alázatosságot, úr akarok lenni, aki parancsolok. Elég volt már abból, hogy én dolgozzam, a dicsőség meg másé legyen, ez a nyomasztó környezet megfojt engem: élni, élni akarok, örülni az életnek, nem pedig eltemetni magam. És hangzott feléje a kísértés:

van vagyonod, minek szolgálsz, kérd ki, gyere velem, tiéd lesz a világ és benne minden öröm.

Végül is a tékozló fiú elszánta magát, odaállt atyja elé: add ki a vagyonból rám eső részt. És amikor megkapta, messze vidékre költözött, hogy az otthonra semmi ne emlékeztesse, hogy hazulról semmi hír ne érkezzék hozzá, mert a maga részéről véglegesen szakított atyjával.

Valahogy ilyenformán szoktuk mi is otthagyni Istent. Ma, Isten tudja, nincs kedvem elmenni a templomba, és nincs kedvem imádkozni. Majd legközelebb. Különb en nem is fontos Istentől mindennap megemlékezni. Elég egy hónapban egyszer, vagy évente háromszor. A múltkor is elhanyagoltam ezt a kötelezettségemet, és mégsem lett semmi bajom. Így szokott kezdődni. Amikor azután beköszönt mondjuk egy szűk termés, így vastagszik a gondolat: hogy én ezért a kevésért, ezért a semmiért hálát adjak? Olyan nincs. Ha te, Isten így, én is így. Azután hogy gondolhatja Isten azt, hogy én, a fölvilágosodott, modern ember szolgáljak neki, az Ő dicsőségére, ugyanakkor énám ujjal mutogathassanak: ni, a szent életű.

Én is élni akarok, engem ne molesztáljon Isten az Ő törvényeivel, nekem ne parancsolgasson senki, még az Úristen sem. Egy nemrégiben ideköltözött ember kért engem valamelyik nap, mondjam meg neki: itt vasárnap is hétköznap van, itt nem tartják meg a vasárnapot? Érdekes, hogy ez az ember nem ezt gondolta: milyen szorgalmas, dolgozó nép lakik itt, hogy még vasárnap is dolgozik, hanem ezt: milyen hitetlen emberek laknak itt, hogy még vasárnap is dolgoznak. Nem tehetek róla, de még most is szégyenkezem emiatt. Mégis mindegyikünk, bármilyen távol legyünk is Istentől, büszkén valljuk: jó református vagyok. Mintha a tékozló fiú így szólana: ugye atyám, jó gyermeked vagyok, hiszen csak azt kérem, ami engem illet. Ó, de messze távoztunk mi is Istentől!

A tékozló fiú felolvasott történetében a legcsodálatosabb az, hogy Isten mindezt megengedi. Nem azt jelenti ez, hogy helyesli, jóváhagyja, csupán annyit, hogy megengedi. A tékozló fiú atyja sem vonakodik szétszítani a vagyont, pedig nem volna kötelezhető erre, de az a tény, hogy egyetlen szót, jó tanácsot sem mond fiának, elárulja, mekkora fájdalom van szívében. Leírhatatlan az atyában lévő szeretet, cselekedete ezeket mondja: elmehetsz, én

kisebbik fiam, nem tartóztatlak, bár volna hatalmam hozzá. Hiába figyelmeztetnélek, hiába sorolnám elő, mik várnak reád, úgysem hinnéd el. Menj, megengedem néked, hogy soha ne vádolhass: én voltam boldogságod akadály. Itt a vagyoni, eltékozolhatod, nem sajnálom tőled, de teutánad nagyon vérzik a szívem, én szerelmes fiam.

Így cselekszik velünk Isten. Megengedi, hogy Tőle messzire távozzunk. Kimondhatatlanul fáj neki, de nem akadályozza meg, hanem vár. Vár, mikor térünk vissza, mikor ölelhet keblére.

Református Igehirdető XXVIII. évf. 10. sz.,

1947. október, 180-182. o.

Elhangzott Jászkíséren

Hit és tudomány

Avagy a bölcsesség nem kiált-é, és az értelem nem bocsátja-é ki az ő szavát? A magas helyeknek tetein az úton, sok ösvény összehatalálkozásánál áll meg. A kapuk mellett a városnak bemenetelin, az ajtók bemenetelinél zeng. Tinéktek kiáltok, férfiak; és az én szóm az emberek fiaihoz van! Értsétek meg ti együgyűek az eszességet, és ti balgatagok vegyétek eszetekbe az értelmet. Halljátok meg; mert jeles dolgokat szólok, és az én számnak felnyitása igazság. Mert igazságot mond ki az én ínyem, és utálat az én ajkaimnak a gonoszság. Igaz én számnak minden beszéde, semmi sincs ezekben hamis, vagy elfordult dolog. Mind egyenesek az értelmesnek, és igazak azoknak, kik megnyerték a tudományt. Vegyétek az én tanításomat, és nem a pénzt; és a tudományt inkább, mint a választott aranyat. Mert jobb a bölcsesség a drágagyöngyöknél; és semmi gyönyörűségek ehhez egyenlők nem lehetnek.

Példabeszédek 8: 1-11.

És ha jövődőt tudok is mondani, és minden titkot és minden tudományt ismerek is; és ha egész hitem van is, úgynnyira, hogy hegyeket mozdíthatok ki helyökről, szeretet pedig nincsen én bennem, semmi vagyok.

1. Korinthus 13: 2.

Ma a hit és tudomány kérdéséről lesz szó. A kérdés maga nem új. Az újkor kezdetén, a XVI. században már teljes mélységében jelentkezik. A felvilágosodás korában, a XVIII. században pedig egészen élesen vetődik fel. Azóta is ez a kérdés hol élesebben, hol kevésbé élesen szinte állandóan előjön. Így ma is napirenden szerepel a kettő dolga, a kettő viszonya.

Sokatmondó az, ahogyan ez a probléma jelentkezett és jelentkezik. A kettőt ugyanis úgy veszik, mint ellentétet, amelyek kizárják egymást. Úgy tartják, mint két egymással szemben álló riválíst. Vagy az egyikre hallgat az ember, vagy a másikra, vagy az egyiket fogadja el az ember, vagy a másikat. Ennek a szemléletnek az eredményeként meg is született egy ilyen tétel: a hit tudományellenes, a tudomány pedig hitellenes, vallásellenes.

Vajon igaz-e ez így? A hit és tudás viszonyát le lehet-e ennyire egyszerűsíteni, hogy rámondjuk: két egymással szemben álló, egymással vetélkedő rivális?

Mielőtt a kérdésre megkeresnénk a feleletet, egy körülményt világosan kell látnunk. Abban ugyanis, hogy a hit és tudomány kérdésében az előbb említett tétel megszületett, az egyház súlyosan elmarasztható. Hogy ezt megértsük, rövid történeti visszatekintést kell végeznünk.

Az egyház, mint ismeretes, a pápaság formájában világuralomra tört. Ez az uralmi törekvés teljes igényű volt. Nemcsak a politikai hatalomra irányult, hanem a tudományok fölötti uralomra is. Így nem utolsó sorban a természettudományok és a filozófia fölötti uralomra. Amikor ebben a helyzetben új tudományos felismerések születtek, amelyek nem illettek bele a lezárt, megmerevedett egyházi tanrendszerbe, az egyház ebben önmaga elleni támadást látott. Nem egyszer lobbant fel a máglyák tüze, elhamvasztva egy-egy „eretneket” vagy tudóst, mint Husz Jánost és Giordano Brunót, és nem egy embert hurcolt és gyötört meg az inkvizíció, mint pl. Galileit, aki fölismerte az azóta már világszerte köztudott igazságot, hogy a Föld forog a Nap körül, s nem fordítva, ahogy addig hitték.

Így megérthető az is, hogy a tudomány képviselői az egyházban, a vallásban a tudomány ellenfelét, sőt, ellenségét látták. Ebben az összefüggésben olyan egyetértés született, mely szerint egy-egy tudományos eredmény, a tudomány újabb győzelme csak az egyház, a vallás egy-egy veresége árán történhet. A tudomány győzelme így egyet jelentett a vallás vereségével. Innen már csak egy további lépés eljutni egy újabb tételhez: amilyen mértékben tolja kijebbe a tudomány a megismerés határait, olyan mértékben szorul vissza Isten ebből a világból, amilyen mértékben fejlődik a tudomány, olyan mértékben válik Isten fölöslegessé.

Ez a rövid, vázlatos áttekintés megérteti velünk, mi a történeti háttere annak a nézetnek, hogy a tudomány és a hit szemben állnak egymással, az egyik üti a másikat: vagy a tudományra építek, s akkor nem kell Isten, vagy hiszek Istenben, de akkor ez legalábbis tudománytalan álláspont, hogy azt ne mondjuk, tudományellenes álláspont.

Meg kell mondani őszintén és bátran: az, hogy idejutottunk, elsősorban az egyház ostobaságának köszönhető, s mint minden ostobaság, ez is rengeteg nehézséget, szenvedést, súlyos konfliktust idézett elő emberek életében. Igen, mert az ostobaságok az élet legdrágább dolgai közé tartoznak, súlyos, nehéz árat kell fizetni értük. Úgy gondolom, mi, az egyház, akik itt nagyot vétettünk, tartozunk ezt a súlyos tévedésünket, bűnünket jóvátenni. S tartozunk mindenekelőtt a magunk számára tisztázni a kérdést. Amire itt, az igehirdetés keretein belül vállalkozhatunk, csupán egy-két út- és irányjelző tábla felállítása lehet, s nem az egész út végigjárása.

A Példabeszédek könyvének felolvasott szakasza úgy beszél a tudásról, mint ami Isten ajándéka, de egyben felszólítása is. Ilyeneket hallottunk: „Értsétek meg ti együgyűek az eszességet” (5. vers) „Vegyétek a tudományt inkább, mint a választott aranyat.” (10. vers) Senki sem állíthatja, hogy Isten ellene van a tudásnak, hogy tudatlanságban akar tartani minket. Senki sem állíthatja, hogy Isten igéje az ostobaság, a korlátoltság dicséretét zengi. Ellenkezőleg: éppen arról van szó ebben az igében, hogy embernek lenni egyebek között annyit jelent, mint tudni, érteni. A Biblia szerint a tudatlanság, az értetlenség: nyomorúság, betegség, pusztulás. Valóban, a tudatlanság, az értetlenség egyike a legnehezebben elhordozható terheknek. Gondoljunk csak arra, milyen türelmetlenek vagyunk, amikor gyermekeink nem értenek meg valamit, vagy nem tudnak megcsinálni valamit. Pedig gyerekek, akik talán még nem is tartanak ott, hogy megértsék. S ami a gyerekekre nézve igaz, fokozottabban igaz a felnőttekre. A tudatlan ember kiszolgáltatott ember. A tudatlanság, az értetlenség nem egyszer halált okozó. S a legszörnyűbb betegségek egyike mindig az elme elborulása volt. A tudás Isten ajándéka, de felszólítása is.

Keresztyénnek lenni nem annyit jelent, mint korlátoznak lenni. Nem Petőfi magyar nemese életszemléletének elfogadása: „Nem írok, nem olvasok, én magyar nemes vagyok.” Bár egy tudománya még neki is van, olyan tudománya, melyben kevés a párja: „Enni, inni jól tudok, én magyar nemes vagyok.”

Vegyetek tudományt, hangzik az ige felszólítása, s a Példabeszédek könyve három képben beszél a tudományról:

- Magas hely. A magas helyeknek tetein áll meg. Magas helyen, ahonnan messzire ellátni. Hasonlattal élve: a tudomány olyan, mint egy kilátótorony. Széles látókörre eljutni, és nem a békaperspektívánál maradni.

- Sok ösvény összetalálkozásánál áll meg. Ott, ahol összefutnak a különböző utak. Vagyis képes egybefogni az élet különböző jelenségeit, megkeresni és megtalálni a csomópontokat, az összefüggéseket.

- Végül a tudomány az ajtók bemenetelinél zeng. Új ajtók nyílnak meg előtte, az élet új területeit, nagyobb gazdagságát hódítja meg.

Vegyetek tudományt – hangzik Isten ígéje, s hogy ezt milyen fontos, elsődrendű feladatnak terheli ránk, még ezt is hozzáteszi: inkább, mint az aranyat. Igen, mert elvesz az a nép, amely tudomány nélkül való. (Hós. 4:6-7.)

De beszél nekünk a Biblia hitről is, szeretetről is. A hangsúlyos most ez a rövid kötőszó: is. Ennek egészen más a jelentése, mint a korábban hallott másik kötőszónak: vagy. Akkor így hallottuk a tételt: vagy hit, vagy tudomány. A Biblia így tanít: hit is, tudomány is. Ezek ugyanis a Biblia szerint nem ellentétek, amelyek kizárják és lehetetlenné teszik egymást. Más az egyik és más a másik. Szükség van az egyikre is, a másira is.

Egy hasonlattal szeretném ezt megvilágítani. Vannak különböző mértékegységeink. A hosszúságot, távolságot pl. méterrel mérjük, az időt órával. Hogy mekkora egy vég vászon, ennek leméréséhez méter kell, hogy mennyi egy percnyi idő, órával lehet meghatározni. És nem lehet ezeket a mérőeszközöket fölcserélni. Senkinek sem jut eszébe azt javasolni, hogy mérjünk mindent méterrel, mivel az a hosszúság mérésénél jól bevált. Vagy megfordítva: mérjünk mindent órával. Másra való az egyik, és megint másra a másik. És senkinek sem jut eszébe ezt a két mérőeszközt szembeállítani egymással: vagy az egyiket fogadom el, vagy a másikat. Mind a kettőre szükség van, a méterre is, az órára is.

Ha a tudomány és a hit mibenlétét egészen le akarjuk egyszerűsíteni, akkor azt mondhatjuk, hogy a tudomány Isten alkotását méri föl, az élő és élettelen világot, a benne fölismerhető, megragadható törvényszerűségeket, a hitnek viszont magával az élő Istennel van dolga. Más tehát az egyik és megint más a másik. Más az egyiknek és más a másiknak a feladata. A mi számunkra azonban mégis összetartoznak, ahogyan a méter és az óra, a különböző mértékegységek összetartoznak.

Megpróbálom a kérdést még közelebb hozni. Az embernek agya is van, szíve is van, az ember gondolkodik is, szeret is. És itt sem lehet felállítani semmiféle vagy-vagyot: vagy fej, vagy szív. Nekünk, keresztyéneknek különösen nem, hiszen elsősorban Isten ígéje nem engedi meg ezt. Az I. Korinthusi levélben éppen ezt hallottuk: ha minden titkot és tudományt ismerek is, szeretet pedig nincsen énbennem, semmi vagyok. (13:2.) Elképzelhető, hogy a kettő elszakad egymástól, függetlenné lesz egymástól. Vannak tapasztalataink arról, hogy ilyenkor mi következik be. Vannak tapasztalataink, hogy a tudomány szeretet nélkül, az agy szív nélkül ördögi dolgokra is képes. Az elmúlt vasárnap emlékeztünk meg a Hirosima elleni atomtámadásról. Ezt az eseményt így is meg lehet fogalmazni: óriási tudományos erőfeszítés eredménye, amelyből teljesen kimaradt a szeretet. De gondoljunk csak a keresztre feszítés történetének arra a részletére, amit a Biblia a lábszárcsontok eltöréséről mond, s megértjük ebből, hogy a megkínzásnak, a gyötrelmes kivégzésnek is van „tudománya”.

Ugyanakkor azt is világosan kell látnunk, hogy a hit sem lehet meg ismeretek nélkül. Tökéletesen téved, aki az előbb idézett bibliai versből azt a következtetést vonja le: nincs szükségem ismeretre, nincs szükségem tudásra. Nem lehet úgy hinni az élő Istenben a XX. században, hogy ugyanakkor a tudományt, az ismeretet illetően még valahol a XIX. században vagyunk. A hit tudomány nélkül rajongás, álhit, babona. A hit tudomány nélkül: a szekták beteges lázálma. Torz, hamis látása a világnak, az életnek, olyan jelenség, amelyből senkinek sincs semmi haszna, inkább kára.

Az ige a hit és tudomány kérdésében tehát erre a kötőszóra mutat: is, nem pedig erre: vagy. Az embernek legyen feje is, szíve is, tudjon is, szeressen is. Mi, keresztények, sok mindent nem a Bibliából tanulunk meg. Nem innen tanuljuk meg az egyszerűet, azt, hogy a víz két rész hidrogén és egy rész oxigén, a szőlő metszését, és így tovább. De van, amit a Bibliából tanulunk. A Bibliából hangzik felénk az evangélium summájaként: úgy szerette Isten a világot, hogy az ő egyszülött fiát adta érte. (Ján.3:16.) Innen tanuljuk a szeretet nagy leckéjét, innen vesszük az erőt ahhoz, hogy szívünk legyen. Szívünk a világhoz, a munkához és tanuláshoz, dolgokhoz és emberekhez. Teljes szívvel és teljes értelemmel úgy embernek lenni, hogy egyszerre tudunk is, szeretünk is – ez az irány, ez az út, amely felé Isten igéje mutat a hit és tudomány kérdésében. A mi dolgunk most már az, hogy valóban járjunk is ezen az úton.

Mezőtúr, 1965. augusztus 15.

Tebenned bízunk

Mózesnek, az Isten emberének imádsága. Uram, te voltál nekünk hajlékunk nemzedékről nemzedékre! Minekelőtte hegyek lettek és föld és világ formáltaték, öröktől fogva mindörökké te vagy Isten. Te visszatérted a halandót a porba, és ezt mondd: Térjetek vissza, embernek fiai! Mert ezer esztendő annyi előttem, mint a tegnapi nap, amely elmúlt, és mint egy őrjárási idő éjjel. Elragadod őket; olyanokká lesznek, mint az álom; mint a fű, amely reggel sarjad. Reggel virágzik és sarjad, és estvére elhervad és megszárad. Bizony megemésztetünk a te haragod által, és a te búsulásod miatt megromlunk! Elédbe vetetted a mi álnokságainkat; titkos bűneinket a te orcádnak világa elé. Bizony elmúlik minden mi napunk a te bosszúállásod miatt; megemésztjük a mi esztendeinket, mint a beszédet. A mi esztendeinknek napjai hetven esztendő, vagy ha feljebb, nyolcvan esztendő, és nagyobb részök nyomorúság és fáradtság, amely gyorsan tovatűnik, mintha repülnénk. Ki tudhatja a te haragodnak erejét, és a te félelmetességed szerint való bosszúállásodat? Taníts minket úgy számlálni napjainkat, hogy bölcs szívhez jussunk. Térj vissza, Uram! meddig késel? és könyörülj a te szolgáládon. Jó reggel elégíts meg minket a te kegyelmeddel, hogy örvendezzünk és vigadjunk minden mi időnkben. Vidámit meg minket a mi nyomorúságunk napjaihoz képest, az esztendőkhöz képest, amelyekben gonoszt láttunk. Láttassék meg a te műved a te szolgáládon, és a te dicsőség azoknak fiain. És legyen az Úrnak, a mi Istenünknek jó kedve mirajtunk, és a mi kezünknek munkáját tedd állandóvá nekünk, és a mi kezünknek munkáját tedd állandóvá!

Zsoltárok könyve 90.

Nem ok nélkül nőtt a szívünkhöz a 90. zsoltár. Felséges, megárazó erejű imádság ez, melyben feltárulnak és meglátszódnak létünk mélységei és alapjai. Amikor fölhangzik, elnémul a felszínes, léha nevetés, s az ember életének legmélyén megrendülve éli meg mulandó sorsát úgy, hogy ugyanakkor megtapasztal valamit az örökkévalóságból is. Milyen szegények lennénk a 90. zsoltár nélkül, s szinte azt mondhatnánk: már ezért is érdemes élni, mert van a 90. zsoltár.

Most, esztendő váltásakor, amikor egy pillanatra megállunk a tovarohanó időben, hangozzék közöttünk ez a zsoltár, mi pedig éljük meg közös sorsunkat és vigasztalásunkat.

Ebben a zsoltárban, amelyet a hagyomány Mózes imádságának tart, roppant feszültség figyelhető meg. Szinte kibírhatatlan feszültség. Ebben a feszültségben, ebben a hallatlan feszültségben tárul fel életünk legmélyebb válsága.

A feszültség egyik oldalát ez a szó jelzi: mulandóság. Mózes a negyven éves pusztai vándorlás alatt megtapasztalta, mi is az a mulandóság. A vele egykorú nemzedékből, akikkel kijött Egyiptomból, már alig néhányan vannak életben. Ezt a nemzedéket elnyelte a rettenetes pusztaság, ki tudná megmondani, kinek hol rágták le a csontját a keselyűk, ki tudná róluk megmondani, hol vannak, mi lett velük. Elhullottak, elvesztek a szörnyű pusztán, s eközben felnőtt egy új nemzedék. S hangzik komor szépséggel, félelmetes ünnepélyességgel: te visszatérite a porba a halandót. Olyanok lesznek, mint reggel az álom, mint a fű, mely reggel virágzik és sarjad, s estére levágják és megszárad. Megrázó búcsúztató ez, nemcsak a pusztában elhullottak fölött, hanem most is, amikor az esztendőt búcsúztatjuk.

De továbbmenve: a zsoltár a mulandóságról nem úgy beszél, mint a természet rendjéről. A mulandóság dolgában a természet rendjének hangoztatása tulajdonképpen a mi nagy megalkuvásunk. Ha úgy tetszik, „tudományos” megalkuvásunk. Hiszen a rendet áhítja és kívánja az ember, a rendet elfogadja az ember, a rend megnyugvást jelent, de ezt a „rendet”, mulandóságot nem tudjuk elfogadni és áhítani, ez a „rend”, amíg csak élünk, fáj, és ez ellen a „rend” ellen mindig lázadni fogunk.

A zsoltár, amikor a mulandóságról beszél, nem a természet rendjéről, hanem ítéletről beszél: „Bizony megemésztetünk a te haragod által, és a te búsulásod miatt megromlunk. Elődbe vetetted a mi álnokságainkat, titkos bűneinket orcádnak világossága elé. Bizony elmúlik minden mi napunk a te haragod miatt, s megemésztjük a mi esztendeinket, mint a beszédet.”

Ezért olyan fájdalmas, s ezért marad mindig fájdalmas az elmúlás, mert ítélet, és nem az élet rendje. És ezért félelmes is. Mert amikor szembe kell néznünk a magunk mulandó voltával, azt is tudomásul kell vennünk, hogy nem mi vagyunk az Isten, és nem a pénz az Isten, és nem a hatalom az Isten, hanem valaki

egészen más. Bizony félelmetes ez, amikor az ember rádöbben: nem én vagyok az Isten, hanem valaki egészen más.

Most az elmúlt esztendő utolsó napján is, íme ilyen félelmetes komolysággal beszél a zsoltár a mi múltó voltunkról mint Isten ítéletéről.

Ugyanakkor a zsoltár tele van reménységgel és bizakodással. Ez a reménység, ez a bizakodás a zsoltárban levő hihetetlen feszültség másik oldala.

Az ember mulandó – hallottuk. Esztendeinek napja hetven, vagy ha feljebb, nyolcvan esztendő, s azok nagyobb része is nyomorúság és fáradság, amely gyorsan tovatűnik, mintha repülnénk.

Vajon pesszimista, kiábrándult ember imádsága ez? Olyan komor, sötét életszemléletet hirdet ez a zsoltár, mely szerint az élet egyetlen nagy fájdalom, a mulandóság hiábavalósága, élni pedig nem egyéb, mint beletántorogni a semmibe?

Ha ez így lenne, nem nőtt volna úgy szívünkhöz a 90. zsoltár, s az egymást követő nemzedékek nem merítették volna éppen ebből a zsoltárból új erőt és bizakodást az élethez.

Már a zsoltár első verseiben, ebben a felséges nyitányban, megtapasztalhatjuk ezt az erőt: Uram, te voltál nekünk hajlékunk nemzedékről nemzedékre. Te, aki minekelőtte hegyek lettek és föld és világ formáltaték, már voltál, te, aki mindörökké vagy, ó Isten. Itt megérezzük valamit az örökkévalóság erejéből, mint amiben a mi mulandó életünknek is része van. Egyik nemzedék távozik, a másik jön, új arcok lépnek be a mulandóságba, hogy nemsokára ismét árnyék hulljon rájuk – íme, nem a semmibe hullanak. Mert te vagy, Uram, hajlékunk nemzedékről nemzedékre.

A zsoltáros látja Isten kegyelmét és irgalmát, amely mégis értelmet ad ennek a mulandó életnek. Ezért nem nyugszik bele abba, hogy az élet nagyobb része nyomorúság és fáradság, s nem törődik bele, mint ami meg nem változtatható, hanem kiált: Térj vissza, Uram! Meddig késel? Vidámíts meg minket a mi nyomorúságunk napjaihoz képest, és a mi kezünknek munkáját tedd állandóvá nekünk. És ez a zsoltár, amely oly komor szépséggel, félelmetes ünnepélyességgel szólt a mulandóságról: elragadod őket, olyanokká lesznek, mint az álom – most bizakodó reménységgel éneкли a jövő dalát: Jó reggel elégs meg minket a te kegyelmeddel, hogy örvendezzünk és vigadjunk minden mi időnkben.

Így lesz ez a zsoltár, miután bejárta az emberi élet, az emberi sors mélységét és alapjait, egyetlen hatalmas hitvallássá és bizonyágtétellé. Bizonyágtétel arról, hogy az élet mulandóságának, fájdalmainak terhe alatt is lehet bátor, bizakodó szívvel élni. Mindannak ellenére, ami az emberi életben fáradság, szenvedés, nyomorúság, lehet szeretni az életet és szépnek tartani. Annak ellenére, hogy tudjuk: elragadtatunk, olyanok leszünk, mint az álom, lehet teljes szívvel örülni, hiszen nem a semminek, hanem annak az Istennek élünk és halunk, aki hajlékunk nemzedékről nemzedékre.

Befejezésül még egy kérdést. Hogyan lehetséges, hogy a zsoltáros, aki olyan valóságosan látja az élet mulandóságát, vesződségét, fájdalmas nyomorúságait, ilyen derős reménységgel tud bízni az életben? Úgy, hogy bölcs szívért könyörög, bölcs szívhez jut. „Taníts minket úgy számlálni napjainkat, hogy bölcs szívhez jussunk.” Bölcs szívhez, amely hálás, kész tanulni, mely látja az Isten irgalmasságát.

Ez legyen most, óév estéjén a mi kérdésünk is: úgy számláljuk-e az elmúlt év napjait, hogy bölcs szívhez jutottunk? Egyetlen ponton mérjük le ezt: esztendő fordulásakor ott van-e bennünk Istennek jókedve, amiről a zsoltár beszél, s ami ott visszhangzik Kölcsey Himnuszában: Isten, áldd meg a magyart, jó kedvvel, bőséggel?

Búcsúzzunk azért most az elmúló esztendőtől, és forduljunk az új felé a zsoltár imádságával: „Legyen az Úrnak, a mi Istenünknek jó kedve mirajtunk, és a mi kezünknek munkáját tedd állandóvá nekünk, és a mi kezünknek munkáját tedd állandóvá!”

Mezőtúr, 1965. december 31.

A zarándok ember

Mert nincsen itt maradandó városunk, hanem a jövődöt keressük.

Zsidókhoz írt levél 13: 14.

Mert én tudom az én gondolatimat, amelyeket én felöletek gondolok, azt mondja az Úr; békességnek és nem háborúságnak gondolata, hogy kíváncsú véget adjak néktek.

Jeremiás könyve 29: 11.

Nincsen itt maradandó városunk – ennek az ígének az igaza talán ilyenkor, óév estéjén ragadja meg legjobban a szívünket. Az idő nem állítható meg, még kevésbé fordítható vissza, hiába kiáltjuk oda neki: maradj! – a nap nem áll meg az égen, hanem tovasiet, és nekünk is mennünk kell. Az egyház egymást követő nemzedékei ezt az igazságot így fogalmazták meg, ezzel a szép képpel: vándorok, zarándokok vagyunk a földön.

Valóban így van ez. A Biblia lapjai is erről beszélnek. Ábrahámnak, a „hívók atyjának” élete nem egyéb, mint egyetlen nagy zarándoklás: elindul Háránból, nemzetségének földjéről, hogy megérkezzék arra a földre, amelyet az Úr mutat neki. Lakása sátor. Ezt újból és újból fölszedi, hogy odébb mozdítsa, és egy új helyen ismét felállítsa. Izrael, az akkori rabszolgahad, elindul Egyiptomból, nekivág a tengernek, kietlen, forró pusztának, és vándorol hosszú évtizedeken át, hogy elérje végre Kánaán földjét, amelyet az Úr ígért neki.

Vagy nézzétek Pál apostolt. Mindig úton találjuk. Megérkezik valahova, s már indul is tovább, bejárva jóformán az egész akkor ismert világot. És mekkora utat tesznek meg a reformátorok, a Szegedi Kis Istvánok, a Szenczi Molnár Albertek, hogy ők is megharcolják szép harcukat és elvégezzék futásukat. S közben hallatszik a pusztában bujdosó gyülekezetek éneke, a keményen meglátogatott vagy örvendező zarándokok zsoltára.

Igen, végeláthatatlan ez a nagy, tovamonuló zarándoksereg, amelyben elvegyül a jajszó, bűnbánat zokogása az ujjongással, a kétség, a félelem kiáltása a győzelmi harsonával. S íme, most itt

vagyunk mi is, ma élő gyülekezet, ma élő nemzedék, mint akik magunk is beletartozunk ebbe a nagy, vonuló zarándokseregbe. Itt vagyunk mi is, akik együtt menetelünk velük, akik magunk is tudjuk és valljuk az ige igazát: nincsen itt maradandó városunk.

Itt vagyunk a templomban, ugyanúgy, mint egy évvel ezelőtt, s mégsem ugyanúgy, hanem másként. Másként, hiszen egy év van mögöttünk, másként, hiszen azóta egy újabb esztendei utat tettünk meg. S ez az év, ez az út azt jelenti, hogy nem maradt az életünk ugyanaz, mint ami volt. Bizonyára vannak közöttünk – reméljük, ők vannak többen – akiknek most, az év végén, nagyobb az örömük. Akiknek ez az év nehéz, súlyos kérdéseket oldott meg. Vannak, akik talán családjuk körében menyegzőt tarthattak, akik gyermeket keresztelhettek vagy konfirmálhattak. Vannak, akik anyagiakban gyarapodtak, új házba költözhettek, új bútort vásárolhattak. És vannak, akik hitükben, hűségükben megerősödtek, vagy békességet találtak nagy háborúságok után. Hadd kérjelek a zsoltár szavaival: áldjátok az Urat egész bensőtökkel, el nem feledkezvén semmi jótéteményéről. (Zsolt. 103.)

De nyilván vannak olyanok is közöttünk, akiknek most, egy év után, több a fájdalomuk. Akik fáradtak, akik belefásultak a hajszába, akik csendet, pihenést igényelnek. Vannak, akiknek búcsúzniuk kellett kedves arcoktól, akik egyedül és magukra maradtak. Vannak, akik csalódtak, akik elvétették az életüket. Vannak, akik hitükben megrendültek, és szívükben megüresedtek. Akik fájdalomosan, keserűen panaszoznak: elhagyott az Úr engem és rólam elfeledkezett az Úr. (Ézs. 49:14).

Nincs maradandó városunk – bizony nem úgy vagyunk most együtt, mint egy évvel ezelőtt. De mégis együtt vagyunk, és együtt vándorlunk tovább. Együtt vagyunk, azok is, akiket az elmúlt év meggazdagított, és azok is, akiket megszegényített. Mindannyian együtt vagyunk, azok is, akik azt mondják: nagyszerű volt ez az év, és azok is, akik rettenetességét szenvedik. Igen, akik most örülünk és sírunk, akik megerősödünk vagy megfáradtunk, hiszünk, vagy hitetlenkedünk, valamennyien együtt megyünk tovább. Hiszen bárhogyan legyünk is most itt együtt, valamennyiünknek szól és valamennyiünkre nézve igaz az ige: nincsen itt maradandó városunk.

De hát hova és merre megyünk? Ha nincs maradandó városunk, akkor mink van? Ha nincs maradandó városunk, akkor

egyáltalán van-e valaminek, lehetséges-e, hogy legyen valaminek? Ha az élet zarándoklás, állandó tovavonulás, ha épp oly meztelesen, semmit sem véve magunkkal, kell kilépnünk ebből a világból, mint ahogyan megérkeztünk, akkor ez a zarándoklás végül is hova, merre vezet? A semmibe? Mi van az élet mögött, mi van a sorsunk mögött? A semmi? És mi van az életünk előtt, mibe torkollik sorsunk és létünk? A semmibe? Vajon szappanbuborékhoz hasonlít az emberi élet, amely, amíg van és száll, addig is a levegőben, a semmiben száll, míg maga is semmivé pattan szét?

8b Az ígében szó sincs ilyesmiről. Ellenkezőleg: Isten ígéje jövőndőről beszél. Nincsen itt maradandó városunk, hanem a jövőndőt keressük. Az ige úgy beszél erről a jövőndőről, mint ami már megvan. Amit éppen ezért nem nekünk kell kitalálnunk, hanem amit keresnünk kell.

Mi ez a jövőndő? Az, amit Jeremiás prófétánál hallottunk: én tudom az én gondolataimat, amelyeket felöletek gondolkod, azt mondja az Úr. Ó, az élet nem vak tántorgás, könnyörtelen taposómalom, ami mögött, és ami előtt nincs semmi. Én, én vagyok – hangzik az Isten szava. És én tudom az én gondolataimat. Azokat, amelyeket felöletek gondoltam. Én tudom – milyen nagy vigasztalás és bátorítás ez nekünk, úton lévő vándoroknak, akiknek nincs maradandó városunk. Én tudom – mekkora biztatás ez nekünk, akiknek már zúg a fülünk a mai, modern élet lármájától, szemünk pedig káprázik, akik a rohanó időben, az események sodrában nemegyszer tanácstalanul, félve torpanunk meg, mint egy riadt gyerek.

És mi az a gondolat, amit Isten gondol felőlünk? Mi az a jövőndő, amit keresünk? Ezt hallottuk: békességnek és nem háborúságnak gondolata, hogy kíváncsú véget adjak néktek. Itt egy nyelvi nehézséggel találkozunk. A mi béke, békesség szavunk, éppúgy, mint a többi élő, modern nyelv hasonló szava, elégtelenül adja vissza az ószövetségi „salom” szó jelentését. Mi ez a „salom”? A „salom” minden isteni áldás legteljesebb, legtágabb fogalma, a Biblia egyik alapvető szava, amely magában foglalja az Istennel való közösséget éppen úgy, mint a földi élet áldásait. Hogy áttüzesedik a próféták szava, mikor erről a „salom”-ról, erről a békességről szólnak! Micsoda erő és ujjongás van bennük, mikor erről prófétálnak, szinte költői módon szárnyal beszédük, csak hogy valami módon érzékeltetni tudják Isten „salom”-ját. A pusztában víz fakad,

halljuk, és patakok a kietlenben, tóvá lesz a délibáb, a romok és puszták kivirulnak, mint az Éden kertje. Isten szabadítása és igazsága betölti a népeket, még a távoli szigeteket is, és nem hallatszik más a földön, mint öröm és vigasság, hálaadás és dicséret szava.

Ez az a békesség, amit Isten felőlünk gondol, ez az a jövőendő, amit az évszázadokon keresztül vonuló zarándoksereg keresett, ez az a jövőendő, amit mi is keresünk. Istennek népe, szent gyülekezet, örök zarándoksereg, töröld le azért könnyedet, szedd össze erődöt, rázd le magadról fáradtságodat, s indulj tovább a jövőendő felé vidám hittel, örvendező reménységgel.

Mezőtúr, 1966. december 31.

Igyekezéssel hozzám hamar

Mert én immár megáldoztatam, és az én elköltözésem ideje beállott. Ama nemes harcot megharcoltam, futásomat elvégeztem, a hitet megtartottam: Végezetre eltétetett nékem az igazság koronája, melyet megád nékem az Úr ama napon, az igaz Bíró; nemcsak nékem pedig, hanem mindazoknak is, akik vágyva várják az ő megjelenését. Igyekezéssel hozzám jöni hamar. Mert Démás engem elhagyott, e jelen való világhoz ragaszkodván, és elment Thessalónikába: Kreszens Galátiába, Titus Dalmáziába. Egyedül Lukács van velem. Márkust magadhoz vévén, hozd magaddal: mert nekem alkalmas a szolgálatra. Tikhikust pedig Efézusba küldöttem. A felsőruhámat, melyet Troásban Kárpusnál hagytam, jöttödben hozd el, a könyveket is, kiváltképpen a hátyákat. Az ércműves Sándor sok bajt szerzett nékem: fizessen meg az Úr néki cselekedetei szerint. Tőle te is őrizkedjél, mert szerfelett ellenállott a mi beszédinknek.

2. Timótheus 4: 6-15.

Igyekezéssel hozzám jöni hamar.

2. Timótheus 4: 9.

A második timóteusi levél Pál utolsó levele. Végredelele. Öregember már, aki halálára készül. Ezt nemcsak öregsége indokolja, hanem az is, hogy fogoly. Számol azzal, hogy ügyének kimenetele kedvezőtlen lesz. Hogy halálra ítélik. Megáldoztatam. Meghalok, mint az áldozatra szánt galamb, bárány. Készül a mártírumságra, vértanúságra. Hogy életével is tanúságot tegyen Krisztus evangéliumáról.

Készül a halálra. Az emberi életnek ez is egy nagy feladata. Ezzel is számolni kell, ezzel is szembe kell nézni. Pál, amikor haláláról beszél, nem esik kétségbe. Komolyan veszi, mert komoly dolog. És nem is úgy beszél, hogy sajnáltassa magát. Hiszen olyan feladat, amellyel mindenkinek szembe kell néznie. Ünnepe-lyességgel beszél róla. Nem mintha erre törekedne. De a halálban mindig van valami megrázó ünnepélyesség. Van valami, ami az emberben tiszteletet támaszt, ami mindent jóvátesz, ami megbékít. A halálban mindannyian emberek vagyunk. Igazán emberek.

Ezért olyan megrázó, ünnepélyes a halál, nemcsak félelmetes. Ezért olyan ünnepélyes, amit Pál, a halálra készülő öreg Pál mond.

Mit is mond? Először visszafelé néz, életére, ami mögötte van. Harcát megharcolta, futását elvégezte, a hitet megtartotta. Nincs panasza, keserősége. Nem azt vizsgálja, hogy mit adott, mit nem adott neki az élet. Hogy mit szeretett volna kapni, és mit kapott meg. Hogy mennyit szenvedett, miként bántak vele. Azt a feladatot, azt a küldetést, ami az övé volt, elvégezte. Mert mindig ez a döntő, és minden más mellékes. Megharcolja-e az ember a maga szép harcát, elvégzi-e futását, s mindezt hittel – ez a döntő. S minden más, hogy mennyi a külső ragyogás, fény, végső soron másodrendű. Előre tekint. Az igazság koronájáról beszél. Arról, ami lesz, és ezt a halál küszöbén mondja. Mert mi, emberek mindig leszünk valamikké. S nem az az érdekes, mik vagyunk, mik voltunk, hanem mivé leszünk. S íme Pál előtt a halál küszöbén is ez van, erről beszél, ami lesz. És azért tud erről vallani, meggyőző erővel tanúságot tenni, mert Krisztus feltámadt a halálból. És mert reménységben várja az Ő eljövetelét. Ilyen ellentmondó, s ebben az ellentmondásban mennyire szíven üti az embert ez a helyzet: egy fogoly, aki megáldoztatásra készül, koronáról beszél, melyet megkap.

Arra kérek mindenkit, hogy ebből ne akarjunk tőkét kovácsolni magunknak. Mi mindig hajlandók vagyunk a felfuvalkodásra. A gőgre, a keresztyén gőgre: íme, ez a nagy különbség keresztyének és nem keresztyének között, ahogyan a halállal szemben megállunk. Mennyivel többek, különbek vagyunk!

Nem tudom, honnan vesszük, hogy a keresztyén mivolt fölülemel az embereken, emberfölöttivé tesz? Szeretünk kérkedni: mi mindenre mentünk, mi mindenben adott Isten szabadítást, győzelmet! Szeretünk „istenülni”. Talán nem is rossz szándékkal, hanem Isten érdekében, hogy fölfigyeljenek rá. Mégis: nem istenülni a dolgunk, hanem emberinek lenni. Az ige ezt azzal mondja el, hogy nem fejeződik be a levél a 8. verssel. Ott, ahol Pál azt a szép hitvallást teszi az igazság koronájáról. Ha itt fejeződne be, ámulhatnánk: micsoda rendkívüli ember! Aki fogoly voltát, közeli halálát így tudja elintézni. Csodálatos lenne – de milyen messze tőlünk! De nem fejeződik be itt. S amit utána hallunk, nagyon emberi, rimánkodó kérdés: Igyekezzél hozzám jöni hamar. Mégpedig gyorsan.

san, sietve. Ez Pál, ilyen igazán, őszintén emberi. Tudja: eltételezt az igazság koronája – mégis: Timóteus, gyere, siess hozzám. Miért ez a sürgetés, hívás, kérés? Közeledik a tél, hideg van, szükség van a felső ruhára. Ez is ott van. Kellenek a könyvek, az ószövetségi tekercek, a hárták, a gyülekezeteknek küldendő levelek.

De elsősorban nem ezért, hanem az emberi kapcsolatokért. Timóteus a leghűségesebb munkatárs, a legközelebb áll az apostol szívéhez, akit úgy szeret, mint apa a fiát. S most, amikor a halálra, vértanúságra készül, annyira kell, hogy Timóteus itt legyen vele. Mert nagyon egyedül van. Démás elhagyta, a munkatársak távol. Igaz, Lukács ott van, mint orvos segít is. De ő mégsem volt az a munkatárs, mint Timóteus. Vele mégsem küzdöttek annyit együtt az evangélium ügyéért, mint Timóteussal. Igyekezze hozzám jöni hamar. Mert annyira kell, hogy velem légy.

Az a Pál, aki úgy készül a halálra, hogy nincs kétségbeesve, aki megkoronázásról tud beszélni, annyira emberi, hogy nem tud meglenni emberi kapcsolatok nélkül. Sőt: ezek mindennél fontosabbak, többet érők, sürgetőbbek. Még a halál sem olyan izgalmas, lényeges, mint ez. Ezt semmivel sem lehet pótolni. Nem helyettesíti a világ minden aranya, több, mint a hírnév, dicsőség.

Milyen nagy ajándéka ez Istennek, mekkora hálával tartozunk ezért! Bizonyára meggatottan, hálás szívvel gondolunk azokra az idős házaspárookra, akik sok évet tölthettek együtt. Velük együtt örvendezünk, adunk hálát az esztendőkért, a hűségért, a szeretetért, mellyel habozás nélkül siettek egymás segítségére. Gondoljunk azokra az emberi kapcsolatokra, melyekkel Isten bennünket is megajándékozott. Házastársunkra, gyermekünkre, testvérünkre, szüleinkre. Akik, mikor hívtuk őket, hozzánk siettek, velünk voltak s vannak, s olyan jó, ha velünk vannak. Milyen felbecsülhetetlen ajándék ez! Gondoljunk azokra, akik egyedül vannak, és úgy kívánnák, hogy lenne valaki, akihez üzenetet küldhetnének: Igyekezze hozzám jöni hamar.

Legyél te, legyünk mindnyájan, akikhez üzenhetnek: Igyekezze hozzám jöni hamar. Gyere gyorsan, siess – annyira szükségem van valakire, aki velem van. És hamar, hisz szembe kell nézni a halállal, nem várhatunk.

Mezőtúr, 1968. október 19.

Meglepetés

Lássátok milyen nagy szeretetet adott nekünk az Atya, hogy Isten fiainak neveztetünk! A világ azért nem ismer minket, mert nem ismerte meg őt. Szeretteim, most Isten gyermekei vagyunk, és még nem lett nyilvánvalóvá, hogy mivé leszünk. De tudjuk, hogy ha nyilvánvalóvá lesz, hasonlókká leszünk Őhöz; mert meg fogjuk őt látni, amint van.

1. János 3: 1-2.

A karácsony a meglepetés napja. A meglepő meglepetésé. Mert meglepetésben gyakran van részünk. Olyan korban élünk, mely bővülködik meglepetésekben, amelyek újabb izgalmat, szorongást váltanak ki. Karácsonykor viszont olyan meglepetést tartogatunk egymásnak, amellyel örömet szerzünk. A legjobban gyermekeinken figyelhetjük meg, milyen álmélkodó, csodálkozó arccal állnak meg a karácsonyfa előtt. Milyen boldog, sugárzó arccal örülnek az ajándéknak. Ezért meglepő meglepetés a karácsony. Mert örömet hozó meglepetés.

Nem véletlenül van ez így. Hiszen az a karácsony, amelyről az evangéliumok beszélnek, szintén meglepetés. Ez a gyermeki, ujjongó, örvendező meglepetés tör fel az igéből is: lássátok, milyen nagy szeretetet adott nekünk az atya. Mint mikor a gyermek lelkendezik nagy boldogan: nézd, mit kaptam. Nem gondoltam, nem vártam – mégis.

Nem így történt Jézus születésekor is? Amikor a bölcsek a zsidók királya után érdeklődnek – Heródes is, Jeruzsálem is „megháborodék”. Felkavarja őket ennek a néhány embernek a kérdezősködése. Pedig a hír nem új. Ő az, „kit a szent atyák vártak”, „kiről jövendőt próféták mondtak”. Nem homályos jövendőt, kétértelmű prófeciát. Olyan világosat, mely még azt is elmondja, hogy Betlehemben kell megszületnie. Nem új a hír, megismétlődő ígéretek szóltak róla. Mégis, amikor beteljesedik, felkavarja, izgalomba hozza Jeruzsálemet.

A karácsonyi esemény számunkra sem új, nem ismeretlen. Ki tudja, hányszor hallottuk már? Mégis: mindig meglepetés, ami fölött nem lehet mást tenni, csak álmélkodni, csodálkozni és ujjon-

gani. „Lássátok, milyen nagy szeretetet adott nekünk az atya.” Adja Isten, hogy a karácsonyi történeten mi is meglepődjünk, felujjongjunk, és semmit érő tudálékosságunkat, mihaszna kifogásainkat, előítéleteinket félrehajítva, felszabadult örömmel ismerjük fel, mily nagy szeretetet adott az Atya.

Mert a gyülekezet előtt a karácsony nem lehet más, mint ez a meglepett, ujjongó öröm. Hiszen ezt halljuk: szeretetet adott. Nagy, teljes, soha el nem fogyó szeretetet. Hiszen erre van a legnagyobb szükségünk, ezt igényeljük állandóan és mélyen, hogy szeressenek. Mit ér az élet, mit ér az ember, ha nem szeretik? Milyen jó volna, ha egyszer nem kifogásolnának, gáncsoskodnának, hanem megértenének, szeretnének. Mennyivel könnyebb lenne jobbnak lenni, ha szeretnek. Nem bánja az ember a nehézségeket, a kudarcokat, csak szeressék. Nevet a gondon, felejtí a fájdalmat. Szívesen hoz áldozatot, nehezét is, gyötrelmeset is. Zokszó nélkül mond búcsút fiatalságának, erejének. Bármít inkább, csak ne legyek gazdátlan, csak ne kelljen kivetettként, kítaszítottként élni.

„Lássátok, milyen nagy szeretetet adott nekünk az Atya.” Íme, teljesen hasonlóvá lesz hozzánk, azonosul velünk, odajön, ahol mi vagyunk, emberi gyötrelmek közé, szenvedí a beképzelték üres nagyképűségét, a képmutató élet hazugságát, a kicsinyek kisemmizettségét. Ott van az emberi fájdalmak között, vakok, sánták, poklosok, gutaütöttek között. Olyan helytartó mond ítéletet fölötte, akinél az igazság mit sem számít saját karrierje mellett. S ott van velünk a halálban. Ilyen nagy szeretetet adott az Isten. Ilyen nagy szeretetet, hogy nem jövevények és zsellérek, nem kítaszítottak vagyunk immár, hanem Isten fiai.

De a karácsonynak ez a meglepetése további meglepetéseket tartogat. Milyen új, meglepő, amit a karácsonyi evangélium megállapít rólunk. Arról, amik már most vagyunk. Mi eddig mást hallottunk, nekünk eddig mást mondtak. Tehetetlen vén, elmaradt öreg – hallottuk. Mit értesz te a mai élethez, a mai világhoz! Elrugaszkodott fiatalok – halljuk. Mennyire másként voltunk mi fiatalok. Nem ilyen hangosan, ilyen orcátlanul. Te vagy szerencsétlenségem oka – hangzik házastársak között. Mennyivel boldogabb lennék mással. Bűnösök, kárhozatos bűnösök vagytok – mennydörög alá a szószékről, szigorúan, kérlelhetetlenül. Akik elfeledkeztek Istenről, vallásról, egyházzól.

Az ige most mindezt félresöpri, s azt mondja: Isten gyermekei vagyunk. Milyen meglepő, milyen más. Ez is az Isten karácsonyi meglepetése. Ezt hirdetem néktek, ezt a nagy evangéliumot, örömhírt. Többek, százezrek többek vagytok, mint tehetetlen, maradi öregek. Többek, kimondhatatlanul többek, mint elrugaszkodott, nagyhangú fiatalok. Többek és mások, mint egymás szerencsétlenségének okai. Mint kárhozatos bűnösök, akikről nem lehet mást mondani, mint Istentől elfordult emberek. Isten gyermekei vagytok. Tudod-e, hogy lehet bízni benned, lehet szeretni téged, hogy jobb vagy, mint aminek mondanak, mint aminek magad is gondolnád? Tudod-e, hogy drága és kedves vagy, páratlanul szép ajándék, aki nélkül szegényebb lenne az élet, a világ? Íme karácsony másik nagy meglepetése. Van-e bátorságod, hogy ezt elhidd, hogy ujjongó örvendezéssel elfogadd ezt a meglepetést: Isten gyermekei vagyunk.

Ez a meglepetés, boldog, örvendező meglepetés nem ér véget a karácsonnyal. Még nem lett nyilvánvalóvá, mivé leszünk. Új csodák, szépségek vannak előttünk, nagyszerű feladatok, gazdag ígéretek várnak. Azzal, hogy most Isten gyermekei vagyunk, nem vagyunk még a csúcson, hihetetlen magasságok vannak még hátra, melyeket számodra készített Isten, hogy azt bejárd, oda eljuss. Karácsonykor, Krisztus születésével olyan új történelem indult el, mely az élet, a jövőndő olyan lehetőségeit nyitja fel, melyeket nem vártunk, nem gondoltunk. Hasonlókká leszünk Őhöz, aki megaláztatott, mégis Övé a dicsőség, leverettetett, és mégis győzött, meghalt, és íme él.

Hangozzék újból a boldog, ujjongó felkiáltás: lássátok, mily nagy szeretetet adott nekünk az Atya. S feleljen rá szívünk örvendező bizonyossággal, hálás tanúságtétellel: így van, valóban így igaz.

Mezőtúr, 1968. december 26.

Áldjad én lelkem az Urat

A Dávidé. Áldjad én lelkem az Urat, és egész bensőm az ő szent nevét. Áldjad én lelkem az Urat, és el ne feledkezzél semmi jótéteményéről. Aki megbocsátja minden bűnödöt, meggyógyítja minden betegségedet. Aki megváltja életedet a koporsótól; kegyelemmel és irgalmassággal koronáz meg téged. Aki jóval tölti be a te ékességedet, és megújul a te ifjúságod, mint a sasé.

Zsoltárok könyve 103: 1-5.

Engedjétek meg, hogy ne valami ünnepi, megható beszédet mondjak az idő múlásáról. Tudjuk ezt anélkül is, tapasztaljuk ezt sok vonatkozásban. Ehelyett beszéljessünk el arról, amit a zsoltár mond: Áldjad én lelkem az Urat, és el ne feledkezzél semmi jótéteményéről.

Mik is Istennek azok a jótéteményei, amelyekért most szívünk szerint, egész bensőnkől áldjuk? Elmondom személyes vallomásomat, azzal a reménységgel, hogy ez nem csupán az én reménységem marad, hanem mindannyiunké lesz, és mindannyian együtt mondjuk majd szívünk szerint: áldjad én lelkem az Urat.

Áldom őt az igéért, amellyel megajándékozott. Az igehirdetés egyszerre nagy öröm és teher. Az embert alázatra tanítja, mert az ige, melyet hirdetnie kell, nincs hatalmában. Nem rendelkezik vele. Isten adja ezt a maga könyörületességéből. Az emberben mindig ott a szorongás: lesz-e mondanivaló, és mi ez a mondanivaló. Megszólal-e Isten szava, vagy üres, semmitmondó beszéd hangzik el csupán. Fölhangzik-e az a szó, mely megítél, de meg is gyógyít, mely világosságot gyújt, utat mutat, s egyben megerősít?

Év végén azért adok hálát, s gondolom, velem együtt mindannyian, hogy Isten újból és újból megtörte azt a félelmetes csöndet, amely minket az élet nagy lármájában is körülvesz, és szólt, és hallottuk az Ő szavát. Élő igéket vettünk tőle. Élő igéket, nem valami szép illúziókat, és nem mihaszna, kegyes beszédeket.

Ugyanakkor meg kellett küzdeni az igéért, a mondanivalóért minden esetben. És ez az ige nem volt személyválogató, mindenkire egyformán szólt. Nem volt különbség, hogy az elhunyt egy-

szerűbb vagy ismertebb ember volt. És nem volt különbség, hogy nagy ünnepi gyülekezet jött egybe, vagy csak tízen, húszan. És abban sem, hogy tanult, képzett emberek jöttek-e, vagy öregek, akiknek csak négy vagy hat osztályt volt alkalmuk, járni. Az az ige, amelyet mi itt vettünk, nem volt semmivel sem silányabb, értéktelebb portéka, mint az, amely bármelyik előkelő, nagyvárosi vagy fővárosi gyülekezetben hangzott.

Áldjuk Istent az Ő igéjéért!

Áldom Őt másik nagy jótéteményéért, a gyülekezetért. Talán vannak, akik emlékeznek egy néhány évvel ezelőtti teológusnapra. Az egyik szabolcsi vagy szatmári faluból, egy 1200-1300 lelkes gyülekezetből való teológus elmondta: nagy ünnepkor 400 úrvacsorázó is van. Meg volt lepve, hogy itt ilyen kevesen. És gyakran halljuk ezt a panaszt.

Én nem panaszolom. Nem mintha nem örülnék, ha többen, jóval többen lennének. De áldom Istent azért a gyülekezetért, ami van, ezért a nagy jótéteményéért. Mert valami nagy dologról beszél ez a gyülekezet. Gondoljuk el, milyen nagy dolog, amikor valaki egyedül, egymaga az utcából elindul a templomba. És senkivel sem találkozik, akivel együtt mehetne, és mégis eljön. És amikor ilyen felfogással találkozik: a templomba járásból nem élünk meg, csak a forintból – s mégis eljön. Mennyivel nagyobb dolog így eljönni, egyedül is, mint ahol szinte minden házból igyekszik valaki. Milyen önkéntességről, belső szabadságról tanúskodik ez. Mennyivel nehezebb egyedül jönni, mint csapatostul, mennyivel nehezebb templomba menet szembetalálkozni az emberekkel, mintsem hátulról látni őket.

S mégis van gyülekezet. Így is van gyülekezet. Sőt: így van gyülekezet. El ne feledkezzünk Isten semmi jótéteményéről, el ne feledkezzünk a gyülekezetről. Igen, áldjuk Istent, egész szívünk-ből, a gyülekezetért.

És áldja lelkünk azért a jótéteményéért, amit így hallunk: megbocsátja minden bűnödöt. Milyen nagy jótéteménye ez Istennek. Amikor most erről vallok, elsősorban nem is az van előttem, amit tettem, hanem amit nem tettem. Aki azért tudna jól cselekedni, és nem cselekszik, bűne az annak. (Jak. 4:17.) Hiszen nemcsak az elkövetett, hanem az elmulasztott cselekedetek is terhelnek. Ez utóbbiak nemegyszer sokkal jobban. Hány emberhez kellett volna eljutnom, föl is írtam nevüket, s nem jutottam el. Hány imádság

maradt elmondatlan, hány oldal olvasatlan, s ezért hány igehirdetés szegényebb, hány vigasztalás erőtlenebb. Mennyivel több türelmet, megértést, időt kellett volna adni a családomnak, gyermekeimnek. S közben mennyi volt az üresjárat, a fölöslegesen elpocsékolt idő. Mennyi lehetőség, s milyen kevés valósult meg.

Áldjad én lelkem az Urat, aki megbocsátja minden bűnödét. Hiszen erre a bűnbocsánatra mindnyájunknak szükségünk van. Mert nem igaz, hogy mi, akik itt vagyunk, mi vagyunk az igazak, az ártatlanok – és kint a bűnösök. S nem igaz, hogy nálunk fölösleges a Miatyánk kérése: bocsásd meg a mi vétkeinket... Sőt: éppen nekünk kell és szabad így imádkoznunk, akik tudjuk, ígéretünk van rá, hogy Isten meg is bocsát.

Mennyire terhel minket is mindaz, amit nem tettünk meg. Tavaly, mikor a tornyot csináltattuk, mutatkozott meg valami abból, mi mindenre képes a gyülekezet nagyobb erőfeszítés nélkül. Milyen gazdag, nagyszerű lehetőség van előttünk. S itt nemcsak a templomépület rendbehozására gondolok. Mi magunk is, mint élő templom, épülünk, és segítsünk emberibb életet formálni. S mi lett ezekből a lehetőségekből? Mi valósult meg ezekből, s miket mulasztottunk el?

Igen, nem tudunk mást mondani, csak szégyenkezve, töredelmesen: áldjad lelkem az Urat, aki megbocsátja minden bűnödét.

Végül: Isten minden jótéteményének célja van. Megújul a te ifjúságod, mint a sasé. Nem azért adja igéjét, a gyülekezetet, hogy minden maradjon a régiben. Nem azért bocsátja meg vétkeinket, hogy szemet hunyjon felettük, még kevésbé, hogy jóváhagyja őket. Hanem, hogy megújuljon a mi életünk. A mi életünk akkor áldja igazán Őt – nem csak szóval – ha meg is újul. Enélkül minden üres malaszt, hiábavaló szócséplés.

Megújul a te ifjúságod, mint a sasé. Esztendő végeztével ez az örömhír, ez az ígéret hangzik. Így koronáz meg kegyelemmel és irgalommal, hogy amikor egy év elteltével megemlékezünk jótéteményeiről, megnyitja előttünk a jövőndőt, az új évet úgy, hogy ez életünk megújulását is jelentse.

Mezőtúr, 1968. december 31.

Ami hiányzik

Mikor pedig elmenének a helyre, mely Koponya helyének mondatik, ott megfeszíték őt és a gonosztevőket, egyiket jobbkez felől, a másikat balkéz felől. Jézus pedig monda: Atyám! bocsásd meg nekik; mert nem tudják, mit cselekesznek. Elosztván pedig az ő ruháit, vetének rájuk sorsot. És a nép megállta nézni. Csúfolák pedig őt a főemberek is azokkal egybe, mondván: Egyebeket megtartott, tartsa meg magát, ha ő a Krisztus, az Istennek ama választottja. Csúfolák pedig őt a vitézek is, odajárulván és ecettel kínálván őt. És ezt mondván néki: Ha te vagy a zsidóknak ama Királya, szabadítsd meg magadat! Vala pedig egy felirat is fölébe írva görög, római és zsidó betűkkel: Ez a zsidóknak ama Királya. A felfüggesztett gonosztevők közül pedig az egyik szidalmazá őt, mondván: Ha te vagy a Krisztus, szabadítsd meg magadat, minket is! Felelvén pedig a másik, megdorgálá őt, mondván: Az Istent sem féled-e te? Hiszen te ugyanazon ítélet alatt vagy! És mi ugyan méltán; mert a mi cselekedetünknek méltó büntetését vesszük: ez pedig semmi méltatlan dolgot nem cselekedett. És monda Jézusnak: Uram, emlékezzél meg én rólam, mikor eljössz a te országodban! És monda néki Jézus: Bizony mondom néked: Ma velem leszel a paradicsomban. Vala pedig mintegy hat óra, és sötétség lőn az egész tartományban mind kilenc órákorig. És meghomályosodék a nap, és a templom kárpitja középen kettéhasada. És kiáltván Jézus nagy szóval, monda: Atyám, a te kezeidbe teszem le az én lelkemet. És ezeket mondván, meghala.

Lukács 23: 33-46.

És maga mellé vévén a tizenkettőt, monda nekik: Ímé felmegyünk Jeruzsálembe, és beteljesedik minden az embernek Fián, amit a próféták megírtak. Mert a pogányok kezébe adatik, és megcsúfoltatik, és meggyaláztatik, és megköpdöstetik; És megostorozván, megölik őt; és harmadnapon feltámad.

Lukács 18: 31-33.

A Biblia nemcsak azzal mond sokat, ami benne van, hanem azzal is, ami nincs benne. Most olyanról szeretnék beszélni, ami a nagypéntek történetében nincs meg.

Éljük bele magunkat a bibliai elbeszélésbe! Jeruzsálem ünnepre készül. A város megtelik. Néhány személy közeli ismerős. Lássuk őket!

Heródes Antipás, Galilea negyedes fejedelme. Megtetszett neki sógornője. Hogy megszerezze öccsétől, Fülöptől, megöli testvérét. Majd Keresztelő Jánost is, mert szóvá tette vétkeit. Most Jeruzsálemben van. Semmi baja. Éli a maga életét. Pilátussal kibékül, élvezi barátságát.

Barabás. Lázadó, gyilkos, tolvaj. Ember, akinek nincsenek gatlásai, lelkiismereti konfliktusai. Nyílik a börtönajtó – s ő szabad. Lehet, hogy cimboráival ünnepli szabadulását. Új gonosztett elkövetését tárgyalják.

Kajafás. A templomudvart már rendbe hozatta. Az árusok asztalai fölállítva. Nem kell már idegeskednie: hatalmát, tekintélyét nem veszélyeztetik. Aki ezt veszélyeztette, sikerült likvidálni. Este a templomban nyugodtan végezheti a szertartást: miként szabadította meg Isten Izraelt Egyiptomból.

És ott vannak a névtelenek, akik a nagyok kegyét lesik. Akik kiáltoznak: feszítsd meg! Csúfolódnak. S ki tudja, még hányféle ember van Jeruzsálemben, mikor Jézust megfeszítik? Mert Jeruzsálem kivégzésre készül. Gyors ütemben, még mielőtt leszáll a nap, az ünnep kezdetét venné, nehogy megszensteleníttessék az ünnep.

Vajon mi a bűne ennek a Jézusnak, hogy ilyen súlyos az ítélet? A leghitelesebb Pilátus. Mint prokonzul, nemcsak a római hatalom képviselője, hanem nagyon jól ért a joghoz is. Semmi bűnt nem talál, semmi bűnt nem állapít meg. Amikor tehát Jeruzsálemben ott vannak, akiket a Biblia alapján név szerint is ismerünk, és a névtelenek is – azt a Jézust végzik ki két másik halálraítélttel együtt, akiben nem talált Pilátus bűnt.

A nagypénteki történetbe így beleélve magunkat, ami egészen rendkívüli, ami az embert megüti, többek között éppen az, ami nincs benne. Ami pedig odakíváncskodnék. Egy kérdés Jézus szájába. Egy kérdés, amely bennünk annyiszor előjön: Miért pont én? Miért pont én vagyok az, aki szenvedek, akit keresztre feszítenek? Miért pont engem ver az Isten, miért nekem kell ezt végigcsinálnom, miért nekem ilyen keserves a sorsom? Miért, hogy én nem élhetek tovább, miért nem csinálhatja ezt valaki más? Miért éppen

én lettem erre kiszemelve? Miért éppen az én sorsom nem lehet jobb?

Ez az a kérdés, ami nem hangzik el a Bibliában. Sőt: egy pillanatilag sem kérdése Jézusnak. Tudja: beteljesedik minden az embernek Fián, amit a próféták megírtak. Az emberek kezébe adatik, akik őt megostorozva megölik. És vállalja ezt: nekem cselekednem kell annak akaratát, aki elküldött. Igen: rajtam telik be, pontosan rajtam. Nekem kell cselekednem, pontosan nekem. Nekem kell ezt mind beteljesítenem, és nem másnak, mert én vagyok az Istennek ama Krisztusa.

Bennünk hányszor támad fel a kérdés: miért pont én dolgozam becsületesen, míg mások csak mímelik? Miért pont én hozzak áldozatot, mikor mások habzsolni akarják az életet? Miért legyek pont én érzékeny minden tisztességtelenségre?

Ez az, ami nagypéntek után nem lehet kérdés. Igen, éppen te vagy az, akit Isten elválasztott, hogy tanúja légy a földön. Pont te vagy az, akit Isten elválasztott, hogy híradással légy arról az érthetetlen és fel nem fogható szeretetről, aminek legmeggrázóbb bizonyága éppen a nagypénteki történet. Te vagy, aki azt a küldetést kaptad, hogy az emberrel, aki a maga vakond életét éli, fényt láttass, szép, kéklő eget, csodálatos messzeséget.

És pontosan te vagy az, akinek az a feladatod, hogy mindezért szenvedj is, részesedvén a Krisztus szenvedésében.

Mit tehetünk ezek után? Csak egyet. Dicsőítsük Istent ezért, ahogyan Krisztus is dicsőíti az Atyát!

Mezőtúr, 1970. március 27.

(Nagypéntek)

Mezőtúr 4: 23-32

Az ember és az Isten lehetősége

És fölkelvén az ő egész sokaságuk, vivék őt Pilátushoz. És kezdék őt vádolni, mondván: Úgy találtuk, hogy ez a népet félrevezeti, és tiltja a császár adójának fizetését, mivelhogy ő magát ama király Krisztusnak mondja. Pilátus pedig megkérde őt, mondván: Te vagy-e a zsidók királya? És ő felelvén néki, monda: Te mondod! Monda pedig Pilátus a főpapoknak és a sokaságnak: Semmi bűnt nem találok ez emberben. De azok erősködének, mondván: A népet felzendíti, tanítván az egész Júdeában, elkezdve Galileától mind idáig. Pilátus pedig Galileát hallván, megkérde, vajjon galileai ember-e ő? És mikor megtudta, hogy ő a Héródes hatósága alá tartozik, Héródeshez küldé őt, mivelhogy az is Jeruzsálemben vala azokban a napokban. Héródes pedig Jézust látván igen megörüle: mert sok időtől fogva kívánta őt látni, mivelhogy sokat halott őfelőle, és reménylél, hogy majd valami csodát lát, melyet ő tesz. Kérdező pedig őt sok beszéddel; de ő semmit nem felele néki. Ott állanak vala pedig a főpapok és az írástudók, teljes igyekezettel vádolván őt. Héródes pedig az ő katonáival egybe semminek állítván és kicsúfolván őt, minekutána felöltöztette fényes ruhába, visszaküldé Pilátushoz. És az napon lőnek barátok egymással Pilátus és Héródes; mert az előtt ellenségeskedésben valának egymással.

Lukács 23: 1-12.

Megújultatok pedig a ti elméteknek lelke szerint. És felöltözzétek amaz új embert, mely Isten szerint teremtetett igazságban és valóságos szentségben. Azért levetvén a hazugságot, szóljatok igazságot, kiki az ő felebarátjával: mert egymásnak tagjai vagyunk. Ám haragudjatok, de ne vétkezzetek: a nap le ne menjen a ti haragotokon; Se pedig az ördögnek ne adjatok helyet. A ki oroz vala, többé ne orozzon; hanem inkább munkálkodjék, cselekedvén az ő kezeivel azt, ami jó, hogy legyen mit adnia a szűkölködőnek. Semmi rothadt beszéd a ti szátokból ki ne származzék, hanem csak amely hasznos a szükséges építésre, hogy áldásos legyen a hallgatóknak. És meg ne szomorítsátok az Istennek ama Szent Lelkét, aki által megpecsételtettetek a teljes váltságnak napjára. Minden mérgesség és fölgerjedés és harag és láрма és káromkodás kivettessék közületek minden gonoszsággal együtt. Legyetek pedig egymáshoz jóságosak, irgalmasok, megengedvén egymásnak, miképpen az Isten is a Krisztusban megengedett néktek.

Efezus: 4: 23-32.

A húsvéti evangéliumot akkor értjük jól, ha azt a nagypénteki eseménnyel együtt nézzük. A kettő ugyanis, a nagypéntek és a húsvét, összetartozik. Ugyanakkor a két eseménynél óriási különbség is mutatkozik. Nem utolsósorban abban, ahogyan mi, emberek viszonyulunk az egyikhez és a másikhoz. Az egyiket, a nagypénteket, lehetségesnek tartjuk, a másikat, a húsvétot, lehetetlennek.

Nagypéntekig, a nagypénteki eseményekig eljutunk, azokat elfogadhatónak találjuk, a húsvétig már sokkal nehezebben érkezünk el. Ez egyáltalán nem meglepő, ezen nem kell fennakadni, hiszen ugyanez figyelhető meg a tanítványoknál is. Ők is csak olyan asszonyi beszédnek minősítik a húsvéti híradást, amelyet nem kell, és nem lehet komolyan venni. De végeredményben ők is a nagypéntek felől érkeznek el a húsvéhoz. Ezért próbáljuk meg mi is ezt az utat végigjárni.

Nagypénteken Jézus Krisztus így kiált föl a kereszten: „Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engemet?” Őt tehát Isten elhagyta. Ezért a nagypénteki történetet szabad úgy néznünk, mint ahol Isten nincs jelen. Nem nyúl bele az események menetébe, nem mutat olyan jelet Fia mellett, amit kívánnak az ott állók: Krisztust nem szabadítja meg a keresztről. Ha Isten nincs jelen, úgy ez azt jelenti, hogy az emberi lehetőségek szinte maradéktalanul érvényesülhetnek. És ha erre a körülményre gondolunk, máris választ kapunk a kérdésre: miért elfogadható a nagypéntek, miért reális. Azért, mert mindabban, ami itt történik, az emberi lehetőségeken belül vagyunk. Megmutatkozik ez többek között abban is, ahogyan az evangéliumok Krisztus szenvedése, keresztre feszítése történetét leírják. Bámulatos megjelenítő készséggel, szinte plasztikusan. Amikor a passió történetét halljuk, az egész megjelenik, megelevenedik előttünk. Ugyanakkor félelmetes is ez a történet. Éppen azért, mert itt az emberi lehetőségek annyira akadálytalanul érvényesülnek és lépnek színre. Mi minden lép itt elő gátlás nélkül, mi minden mutatkozik meg leplezetlenül! Árulásról hallunk, pénzéhségről, gyávaságról, hangzik a tagadás, a hazugság; látjuk a főpapot, mint félti hatalmát és a helytartót, aki mossa kezeit. Mindaz, ami itt együtt van, valóban nem más, mint maga a halál.

Isten elhagyta Krisztust, nincs jelen, nem avatkozik bele az események menetébe, ami történik, az mind az emberi lehetőségeken belül történik. Nagypénteken ezért könnyebb a dolgunk, nagypénteket ezért tudjuk elfogadni.

Húsvétkor viszont az Isten lehetősége teljesedik. S amikor ez történik, érdekes módon az ember nincs jelen. Mert azok is, akik a sír őrizetére lettek kirendelve, elszaladtak. Így az Isten lehetősége is akadálytalanul érvényesül. S íme, azt a Krisztust, aki széjjeljárt jót cselekedni, aki embereket vigasztalt, fájdalmakat gyógyított, bűnösöket tisztított, s aki az emberek kezébe adva megöletett – azt a Krisztust feltámasztotta a halálból.

Kétségtelen, hogy Istennek az a lehetősége, amely húsvétkor teljesedett, egészen más, mint az emberé, amellyel az ember nagypénteken élt. Nem is lehet csodálni, ha a húsvét tényével való találkozás zavart és megdöbbenést váltott ki. Mert ezzel a lehetőséggel senki sem számolt. Talán csak Jézus legkonokabb ellenségei, Izrael vallási vezetői, akik öröket küldenek ki a sírhoz. De azok az asszonyok, akikről az evangéliumban hallunk, akik a hét első napján, a hajnali órákban a sírhoz igyekeznek, hogy megadják azt a tisztességet, amelyre pénteken már nem volt idő, szintén reálisan gondolkoznak. Ők halottat keresnek, és üres sírt találnak. Még a halotti leplek is ott vannak, csak éppen a halott nincs ott. Gondoljuk csak bele magunkat az ő helyzetükbe, tökéletesen meg fogjuk érteni megdöbbenésüket. Arra, amivel ők találkoznak, nem is lehet másképpen reagálni.

Valóban, ami itt történt, ami húsvétkor történt, nem emberi lehetőség, hanem az Isten lehetősége.

A nagypéntekben és a húsvétban így találkozik össze az ember és az Isten lehetősége. Így is mondhatnánk: a halál és az élet lehetősége. Ennek a találkozásnak az eredményét az evangélium szavaival így összegezzhetjük: a sírkő el van hengerítve, ki van vetve sarkaiból. Az Isten lehetősége, az élet lehetősége nagyobb, erősebb a halál lehetőségénél. Hinni – ennek tartalmát, mibenlétét így is megfogalmazhatjuk: számolni az Isten lehetőségével. Jézus mondja egy alkalommal ezt: embereknél ez lehetetlen, Istennél azonban lehetséges. (Luk. 18:27.) Emberileg nézve a húsvét

valóban lehetetlen. Mert emberileg csak a nagypéntek lehetséges. A húsvét viszont csak Istennél lehetséges.

De számolhatunk-e mi, emberek, az Isten lehetőségével? Az evangélium nagy öröme az, hogy igen. Hiszen a húsvét értünk, emberekért is történt. Nem arról van szó, hogy húsvétkor az Isten „produkálja” magát: nézzétek, én mit tudok, nézzétek, mire vagyok képes. Nézzétek, nézhetitek, de ehhez nektek semmi közötök. Nem arról van szó, mint amikor egy gyerek tátott szájjal bámulja a kirakat mögött levő játékokat, a futball-labdát, ami nem az övé. A húsvét itt történt a földön. A húsvétal kapcsolatosan Jeruzsálemről, Galileáról, Emmausról hallunk. Teljesen a földön vagyunk. Ez a húsvét jelentősége is: Krisztus feltámadása az emberiségnek, a világnak egészen új történetét indította el.

Ezt lehet elfogadni és elutasítani, lehet hinni és tagadni, de a tényt megváltoztatni nem lehet. Igen, ennek a történetnek mi magunk is részesei vagyunk; az emberiség történetének van húsvétja. Van olyan eseménye, aminek ez a neve: húsvét. És az a jó, hogy van. Gondoljuk csak el, ha nem lenne! Ha nagypéntekkel lezárulna Krisztus története! Ha az evangéliumokban nem lenne folytatás! Ha nincs más, mint azok az emberi lehetőségek, amelyek nagypénteken olyan félelmetesen és leplezetlenül megmutatkoztak. Vagy amelyek megmutatkoztak a haláltáborok esetében. Mert itt is ugyanazok a félelmetes, sötét erők törtek elő, mint nagypénteken. Ha nincs más, úgy valami iszonyú lenne az élet. Ha egyáltalában lenne még élet. És az ember lenne a legnyomorultabb, legszánandóbb teremtmény. És a legnagyobb gyötrelme, a legnagyobb büntetés: megszületni erre a világra.

S hogy ez nem így van, hogy ez mégsem így van, azért van, mert a világnak van húsvétja. Íme, a sírkő elhengerített.

A gyülekezetnek, az anyaszentegyháznak adatott az a kiváltság, hogy erről tudjon, és ezt higgye. A gyülekezet kapta azt a szép megbízatást, hogy számoljon Isten lehetőségeivel, hogy vegye komolyan, tartsa életügyének az Isten dicsőségét. Az Isten lehetőségei nem „eszmei” dolgok. Krisztus nem „eszmeileg” támadt fel, hanem valóságosan, testben. És éppen ez az, amit oda kell élnie a világ, az emberek elé: Krisztus feltámadott. Emberek, van más lehetőség is, mint egymást gyötörni, egymást kínozni és keresztre

fesztíteni. Hiszen az élet új, nagyszerű lehetősége adatott nekünk. Ez a gyülekezet szép szolgálata: tanúsítani, hogy Krisztus feltámadt. Tanúsítani úgy, hogy az az Isten, aki feltámasztotta Krisztust, megújítja a mi életünket is. Ahogyan azt alapigénkől hallottuk: senki ne hazudjon az ő atyjafiának, hanem mindegyikünk igazságot szóljon. A nap ne menjen le a mi haragunkon. Aki bármilyen módon „oroz vala”, ne orozzon többé, hanem becsületesen munkálkodjék, hogy legyen mivel segítenie a szűkölködőt. Vettessék ki minden mérgesség, fölgerjedés, harag, láрма, káromkodás közülünk, minden gonosszággal együtt. Ugyanakkor legyünk irgalmasok egymáshoz, megbocsátva egymásnak, miképpen Isten is a Krisztusban megbocsátott nekünk.

Mert a húsvéthoz, hogy higgyenek benne, húsvéti emberek kelleneek.

Mezőtúr, 1970. március 30.
(Húsvét)

Hol van a zsidók királya?

Amikor pedig megszületik vala Jézus a júdeai Bethlehemben, Heródes király idejében, imé napkeletről bölcsek jövének Jeruzsálembe, ezt mondván: Hol van a zsidók királya, aki megszületett? Mert láttuk az ő csillagát napkeleten, és azért jövének, hogy tisztességet tegyünk neki. Heródes király pedig ezt hallván, megháborodék, és vele együtt az egész Jeruzsálem. És egybegyűjtve minden főpapot és a nép írástudóit, tudakozódik vala tőlük, hol kell a Krisztusnak megszületnie? Azok pedig mondanak neki: A júdeai Bethlehemben; mert így írta vala meg a próféta: És te, Bethlehem, Júdának földje, semmiképpen sem vagy legkisebb Júda fejedelmi városai között: mert belőled származik a fejedelem, aki legeltetni fogja az én népemet, az Izráelt. Ekkor Heródes titkon hívatván a bölcseket, szorgalmasan megtudakolá tőlük a csillag megjelenésének idejét. És elküldvén őket Bethlehembe, mondta nekik: Elmenvén, szorgalmasan kérdezősködjetek a gyermek felől, mihelyt pedig megtaláljátok, adjátok tudtomra, hogy én is elmenjek és tisztességet tegyek neki. Ők pedig a király beszédét meghallván, elindulának. És imé a csillag, amelyet napkeleten láttak, előttük megy vala mindaddig, amíg odaérvén, megáll a hely fölött, ahol a gyermek vala. És mikor meglátták a csillagot, igen nagy örömmel örvendezének. És bemenvén a házba, ott találák a gyermeket anyjával, Máriával; és leborulván, tisztességet tőnek neki; és kincseiket kitárván, ajándékokat adának neki: aranyat, tömjént és mirhát. És mivel álomban megintettek, hogy Heródeshez vissza ne menjenek, más úton térének vissza hazájokba.

Máté 2: 1-12.

Ma a napkeleti bölcsek alakja lép eléink a történetben. Azok a bölcsek, akik a néphit és népköltészet ihletői lehettek, s akiket ez a költészet a három-királyá alakított át. Álljanak azért most ők eléink, s mi hallgassuk az ő beszédüket!

Kik ezek a bölcsek? Messziről jönnek, napkeletről. Arról a vidékről, ahol egykor Babilónia állt. Ezek tehát pogányok, a világ fiai. Azonkívül csillagjósok. Olyanok, akik a csillagok járását, helyzetét figyelik, s akik ebből világi eseményekre, földi történésekre

következtetnek. Most is a nagy, fényes csillag feltűnése volt, ami figyelmüket felkeltette, ami miatt messze földről útnak indultak.

Ezek a napkeleti bölcsek érkeznek a csillag nyomán Jeruzsálembe, s itt kérdeznek, érdeklődnek: hol van a zsidók királya...

Íme az első nagy örömhír, amit ezek a bölcsek hirdetnek: az a Krisztus, aki karácsonykor született, mindenkié, az egész világé. Nemcsak a maga vallásos gögijében elbizakodott Izraelé, azoké is, akik messze, nagyon messze laknak Jeruzsálemtől. Akik talán sose voltak Jeruzsálemben, át nem lépték a templom küszöbét. Íme a választóvonalak, választófalak – melyek olyan keményen húzódnak emberek és népek között – itt leomlanak.

Ez a nagy evangélium, amit a bölcsek hirdetnek: az Isten nagy ajándéka, az Egyszülöttje, mindenkié. A tied is. Nem hangzik kérdés, ki honnan, milyen messziről vagy közelről jön. Nem hangzik kérdés származásról, társadalmi helyzetről. Nincs különbségtétel, hogy valaki vallásos volt-e vagy sem. Itt ennyi van csak: ember. Minden ember. Ember, s nem ez: öreg, fiatal, jól fizetett, nyugdíjas. Igen, Krisztus a tied is, az Isten idévezítő szeretete a tied is.

A bölcsek keresik Krisztust. Hol van...? Keresésükben az a meghökkentő, hogy számukra nem kérdés az, hogy egyáltalán megszületett-e. Hogy igaz-e a karácsony? Számukra ez tény: láttuk az ő csillagát. Ha tehát egyszer megszületett, ami nem kétséges, akkor hol van? Hol találjuk meg őt? Ez a bölcsek beszédének következő része, ez a kérdés.

És nemegyszer a mi kérdésünk is. Itt van a békételen életem – hol van Krisztus? Itt vannak a kudarcaim, fájdalmaim, a félresikerült sorsom – hol van Krisztus?

A bölcsekben nemcsak mi – a világ is ezt kérdezi. Hol van Krisztus, hogy elhallgatnának a fegyverek, hogy ne kelljen rettegésben élni? Aki a könyörtelenség, erőszak helyett több szeretetet, békességet hozna erre a földre. Egy nagy keresés van az emberekben, a világban, ösztönösen vagy tudatosan, szent komolysággal vagy keserű indulattal: hol van Jézus, aki megszületett?

Látod-e ezt a keresést, hallod-e ezt a keresést, hiszen elsősorban tőlünk, az egyháztól, akik Krisztusról neveztetünk, kérdezik: hol van Krisztus?...

A bölcsek Jeruzsálemben keresik. Ez logikus, a legkézenfekvőbb. Hol is lehetne a Messiást megtalálni, mintsem Jeruzsálemben. Ott, ahol az Úr temploma áll, ahol valamikor Dávid trónja volt,

mely város a próféták hangját hallotta. De Jézus nem Jeruzsálemben található, hanem Betlehemben. És a bölcsek mennek tovább, Betlehemig. Mert ők nemcsak tudni akarnak a király születéséről, ezt elmondta már nekik a csillag, hanem látni akarják, találkozni vele, hódolni előtte.

Amikor ma keresik Krisztust, s mindenekeelőtt az egyházban, vajon megtalálják-e, vagy azt kell hallaniuk: kérem, itt nincs, más-hol keressétek. Hol van Krisztus, aki karácsonykor megszületett? S mondhatjuk-e mi, ez a gyülekezet: itt van, közöttünk van? Itt van azért, hogy igéje hirdettetik, s mi készek vagyunk ezt az ígét egész valónkkal meghallani. Itt van közöttünk úgy, mint aki egy egészen új típusú emberiséget, emberi közösséget teremt, ahol nincs harag, gyűlölet, irigység, közöny, szűkölködő, hanem az Ő szeretetének ereje. Ahol vele együtt küzdünk az életet megrontó bűn ellen, és azért, hogy úgy találkozzunk egymással és legyünk egymással, ahogyan egy terített asztal mellett, egy kenyérből részesedve tudunk együtt lenni. Itt van közöttünk, akik, akárcsak Ő, egész szívvel mindenben benne vagyunk, ami csak jó, ami csak használ, tisztességes. Mondhatjuk-e ezt: itt van köztünk Krisztus? Mert látjátok, a bölcseket csak Krisztus érdekli, s Betlehem annyiban, hogy ott van Jézus. Megtalálható-e köztünk Krisztus, vagy az igaz, amit így mond egy helyen az ige: mit keressitek a holtak közt az élőket?

Halljátok, mit üzennek a napkeleti bölcsek. Nem elég csak hallani, tudni az Isten irgalmas szeretetéről, amelyről a karácsony tanúskodik, hogy Egyszülöttjét adta, hogy társad legyen e földön. Találkozni vele, leborulni előtte, kitárni kincseidet, egész életedet, múltadat és jövődöt, és odaadni néki, ezt kell tenned.

S miközben ezt teszed, csodának leszel részese. Kiderül, hogy nem is te adtál neki, mit is adhatnánk mi, akik csak bűneinkkel terheltük Őt – hanem te kaptál. Kaptál irgalmas Istent, aki neked Atyád, nem vagy elfelejtett és árva. Kaptál bocsánatot minden bűnödre, tehetetlenségedre, a jövőd ígéretét, új életet, hogy elkezdhesz te is ujjongani, mint a költő: csak most kezdek élni.

Ez az öröm, ez a nagy karácsonyi öröm adassék meg mindnyájunknak!

Mezőtúr, 1970. december 26.

Péter a tengeren

És monda az Úr Ábrámnak: Eredj ki a te földedből, és a te rokonságod közül, és a te atyádnak házából, a földre, amelyet én mutatok néked. És nagy nemzetté tészlek, és megáldalak téged, és felmagasztalom a te nevedet, és áldás leszesz. És megáldom azokat, akik téged áldanak, és aki téged átkoz, megátkozom azt: és megáldatnak tebenned a föld minden nemzetségei. És kiméne Ábrám, amint az Úr mondotta vala néki, és Lót is kiméne ővele: Ábrám pedig hetvenöt esztendős vala, mikor kiméne Háránból. És felvévő Ábrám az ő feleségét, Szárait, és Lótot, az ő atyja-fiának fiát, és minden szerzeményöket, amelyet szereztek vala, és a cselédeket, akikre Háránban tettek vala szert, és elindulának, hogy Kanaán földére menjenek, és el is jutának a Kanaán földére. És általméne Ábrám a földön mind Sikhem vidékéig, Mórétől tölgyeséig. Akkor Kananeusok valának azon a földön.

1.Mózes 12: 1-6.

És mindjárt kényszeríté Jézus az ő tanítványait, hogy szálljanak a hajóba, és menjenek át előre a túlsó partra, míg ő elbocsátja a sokaságot. És amint elbocsátá a sokaságot, felméne a hegyre, magánosan imádkozni. Mikor pedig beestveledék, egyedül vala ott. A hajó pedig immár a tenger közepén vala, a haboktól háborgattatva; mivelhogy a szél szembe fújt vala. Az éjszaka negyedik részében pedig hozzájuk méne Jézus, a tengeren járván. És mikor látták a tanítványok, hogy ő a tengeren jára, megrémülének, mondván: Ez kísértet; és a félelem miatt kiáltozának. De Jézus azonnal szóla hozzájuk, mondván: Bízatok; én vagyok, ne féljete! Péter pedig felelvén néki, monda: Uram, ha te vagy, parancsolj, hogy hozzád mehessek a vizeken. Ő pedig monda: Jövel! És Péter kiszállván a hajóból, jár vala a vizeken, hogy Jézushoz menjen. De látva a nagy szelet, megrémüle; és amikor kezd vala merülni, kiálta, mondván: Uram, tarts meg engem! Jézus pedig azonnal kinyújtván kezét, megragadá őt, és monda néki: Kicsinyhitű, miért kételkedél?

Máté 14: 22-31.

Az esemény az ötezer megvendégelése után történik. Éjszaka van, a szél szembefúj. Félelmetes éjszaka. Mintegy hajnali három órakor hozzájuk megy Jézus. „A tengeren járva.” A tanítványok, kiknek az idegrendszere a végsőkig felzaklatott a félelem és a nagy erőfeszítés miatt, rémülten kiáltanak fel: kísértet, fantazma. Ez nem lehet igaz, képtelenség. Ellene mond a tapasztalatnak, ismeretnek. Nem lehet, hogy valaki a vízen járjon. Káprázat, agyrém. Igazuk van. Igazukat még a mai napig sem haladtuk túl. Hiszen mintha a mai embert hallanánk. Jézus? Kitalálás, káprázat. Nem lehet valóság, ellene mond a tapasztalatnak. Mi, akik már oly sok mindent tudunk, tudjuk, hogy csak kitalálás, agyrém. A fantázia szülötte. Mi magunk is nemegyszer kérdezzük: valóság Ő? Gyötrelmes éjszakákon, mikor álmatlanul hánykolódunk, azt gondoljuk: kísértet. Igazuk van a tanítványoknak.

„De Jézus azonnal szóla hozzájuk.” (27.vers) Jézus mellett, Jézus valósága mellett egyetlen egy valami bizonyít: Ő szól, az ige. Mi sokszor szeretnénk látni. Mert az a biztos, amit látunk. Jó volt a tanítványoknak, kortársaknak. Nekik nem lehetett kétségük. Az ige azonban ezt nem támasztja alá. Látták Jézust, nem is először. S attól, amit látnak, még jobban megrémülnek, még nagyobb zavarba jutnak. Látnak, és az eredmény: kísértet. Nem ez segít rajtuk, hanem az, hogy Jézus megszólal. Hallják a szót, s ez érteti meg: nem kísértet, amit látnak. Hallják a szót, s ez elveszi félelmüket. A feszültség oldódik. Rendbe jönnek. Föllélegeznek. Ez a nagy, hálára indító: Jézus szól. Ez mutatja: Ő valóság, nem kísértet. Megszólal, s minden megváltozik. Már nem félelmes az élet, már nem kilátástalan, nem sivár egyedüllét, nem démoni erők játékszere. Ő szól. Ez a nagy örömet. A Biblia. Az igehirdetés.

A tanítványok nevében Péter válaszol: „Uram, ha te vagy, parancsolj, hogy hozzád mehessek a vizeken.” És Jézus parancsot is ad: jövel. Gyere a vizeken hozzám. S lásd, hogy én vagyok az. S Péter kilép a hajóból, s elindul Jézus felé. Kilép a biztonságot jelentő hajóból, otthagyja azt a szilárd talajt, amely a mélység fölött tartotta, s elindul Jézus felé. Elindul úgy, hogy nincs mibe kapaszkodnia, megfogódzkodnia, csupán egyetlen szó, amit Jézus mond neki. Látjuk magunk előtt, amint megindul, s látjuk, amint a háborgó hullámok hátán elkezd a lába remegni, megrémül attól, amire vállalkozott, a víz megnyílik alatta, elkezd merülni, s kétségbeesésében felkiált: Uram, tarts meg engem! – Nem tudom, ki mennyire

tartja valósnak ezt az eseményt. Egy bizonyos: minden félelmetessége ellenére, ami itt történik, nem kétségbeejtő. Sőt, valami nagy történik itt. Nyilvánvalóvá lesz Krisztus hatalma, irgalma, a hit ereje. Hogy Péter sorsa nem a vihartól, hullámoktól, hanem Krisztustól függ. Hogy föl tud-e nézni rá, föl tud-e kiáltani hozzá. S a valóságára nézve is hadd mondjak el valamit. Volt alkalmam az utolsó 100 év presbiteri jegyzőkönyveit átolvasni. Az egyház nagysága, ereje, biztonsága, hatalmának tudata árad belőlük. Semmire sincs szükség, mindene megvan. Ma ez megszűnt. A földek, a vagyon, a tömegek, egyházi adóvégrehajtás – nincs. Kihúzták a talajt a lábunk alól. Mint akiket Isten szinte kényszerített, hogy kilépve a hajóból a vizeken járjunk. S nincs mibe fogódznunk, csak az ige. Mert nem maradt egyebünk, mint Krisztus, mint a benne való hit. S ne gondoljuk, hogy ez valami kivételes helyzet. Hasonló történik Ábrahámmal, Mózással, Izraellel, amikor nekivág a tengernek és a pusztának. Nincs más biztosítéka, csak Isten szava, hűsége, szeretete. Ma sokan sajnálkoznak az egyház helyzete fölött. Ha így mondom: a nagy egyház ideje – nem igaz. De fordítsuk meg: az egyház nagy ideje. S ez itt van. Mert nem tudunk mást tenni, csak Krisztusra figyelni, csak benne hinni.

S ez nem kis dolog. Talán a legnagyobb. Amikor beszállnak a hajóba, eláll a szél. A gyötrelmes órák után milyen nagy megkönnyebbülés. A szorongó félelem után milyen nagy fellélegzés. A hajóban levőknek mégsem az a legfontosabb, hogy felsőhajtsanak megkönnyebbülten: végre elmúlt a veszély, simán haladhatunk tovább. Valami nagyobb az, ami most őket foglalkoztatja és eltölti. Ami mellett még ez is eltörpül, hogy fellélegezhetünk. Egy fölismerés, ami az egész mivoltukat eltölti: bizony Isten fia vagy.

Azt hiszem, nem lehet nagyobb megtapasztalása az életünknek, mint ez. Adja az Isten, hogy minél többször töltsön el ez a boldog megtapasztalás: bizony, Isten fia vagy.

Mezőtúr, 1971. március 7.

Az egyház hitből él

És visszatérének a föld megkémleléséből negyven nap múlva. És menének, és jutának Mózeshez és Áronhoz, és Izráel fiainak egész gyülekezetéhez, Párán pusztájába, Kádesbe; és hírt vivének nékik és az egész gyülekezetnek, és megmutaták nékik a földnek gyümölcsét. Így beszélének néki, és ezt mondák: Elmentünk vala arra a földre, amelyre küldöttél vala minket, és bizonyára tejjel és mézzel folyó az, és ez annak gyümölcse! Csakhogy erős az a nép, amely lakja azt a földet, és a városok erősítve vannak, és felette nagyok; sőt még Anák fiait is láttuk ott! Amálek lakik a dél felől való földön, és Khitteus, Jebuzeus és Emoreus lakik a hegyeken; a tenger mellett, és a Jordán partján pedig Kananeus lakik. És jóllehet Káleb csendesíté a Mózes ellen háborgó népet, és azt mondja vala: Bátran felmehetünk, és elfoglalhatjuk azt a földet, mert kétség nélkül megbírnunk azzal; Mindazáltal a férfiak, akik felmentek vala vele, azt mondják vala: Nem mehetünk fel az ellen a nép ellen, mert erősebb az nálunknál. És rossz hírt vivék annak a földnek, amelyet megkémleltek volt, Izráel fiaihoz, mondván: Az a föld, amelyen általmennünk, hogy megkémleljük azt, olyan föld, amely megemésztí az ő lakóit; az egész nép is, amelyet láttunk azon, szálas emberekből áll.

4. Mózes 13: 26-33.

És kijöván Jézus a templomból, továbbméne; és hozzámenének az ő tanítványai, hogy mutogassák néki a templom épületeit. Jézus pedig monda nékik: Nem látjátok-e mindezeket? Bizony mondom néktek: Nem marad itt kő kövön, mely le nem romboltatik.

Máté 24: 1-2.

Mikor pedig Jézus Cézárea Filippi környékére méne, megkérde tanítványait, mondván: Engemet, embernek Fiát, kinek mondanak az emberek? Ők pedig mondának: Némelyek Keresztelő Jánosnak, mások Illésnek; némelyek pedig Jeremiásnak, vagy egynek a próféták közül. Monda nékik: Ti pedig kinek mondotok engem? Simon Péter pedig felelvén, monda: Te vagy a Krisztus, az élő Istennek Fia. És felelvén Jézus, monda néki: Boldog vagy Simon, Jónának fia, mert nem test és vér jelentette ezt meg néked, hanem az én mennyei Atyám. De én is mondom néked, hogy te Péter vagy, és ezen a kősziklán építem fel az én anyaszentegyházamat, és a pokol kapui sem vesznek rajta diadalmat.

Máté 16: 13-18.

Mikor Izrael Kánaán földjének határához ér, nemzetségenként kiválasztanak egy-egy embert, hogy kémleljék ki a földet. Amikor visszatérnek, elmondják, amit láttak, tapasztaltak. Amit elmondanak, különböző előjelű. Egyrészt bátorítja, erősíti hitüket, másrészt kétséget, félelmet támaszt.

Ebben nincs rendkívüli. Hiszen az élet eseményei mindig ilyen kettős töltésűek. Vannak, amik erősítik, vannak, amik gyengítik a hitet. Éppen ezért a hit mindig feladat, harc. Az ember nem általában hívő, a hit nem egy mindig készen lévő, primitív, naiv világszemlélet. A hitet mindig újból meg kell harcolni. Mert az élet újabb és újabb helyzeteket produkál, és ezek mindig kettős töltésűek.

Hogy a bibliai történetnél maradjunk: amikor Egyiptomból elindultak, meg kellett harcolni a hit harcát, hogy Isten velük lesz, hogy lehet bízni ígéretében. Most Kánaán határánál, amikor a kémek visszatérnek, újból meg kell harcolni ezt a harcot: merjenek-e továbbmenni vagy sem. Amit a kémek mondanak, abból van, ami bátorít: bizonyára tejjel és mézzel folyó föld az. Ezt bizonyítja a magukkal hozott termés. E jellemzés talán túlzónak tűnik. De gondoljunk arra, hogy ez a nép a pusztából jön. Nem volt elkényeztetve. A manna nem volt valami zsíros eledel. Kemény körülmények közül érkeznek meg. Összehasonlítva a látottakat a pusztával, ez valóban tejjel és mézzel folyó föld. Amikor Mózes Isten elhívja, így szól az ígéret: „kiviszlek titeket az egyiptomi nyomorúságból... a tejjel és mézzel folyó földre”. (2.Móz. 3:17.) Amit a kémek saját tapasztalatuk nyomán elmondanak, teljes mértékben egyezik az ígérettel. S ezt dokumentálják is. Íme: Isten ígérete beigazolódott. Amit nem láttunk, most láthatjuk. Nem csapott be, nem szedett rá. Úgy van, ahogy ígérte. Ez az, ami erősíti, bátorítja a hitet. Ami arra buzdítja őket, hogy most is, ebben az új, változott helyzetben, amikor újból meg kell harcolni a hit harcát, merjenek hitben dönteni, vállalni a hit kockázatát.

De mást is mondanak. Erős az a nép, amely lakja azt a földet. Nagy és erősített városok vannak ott. Szálas, hatalmas termetű emberek lakják, akik mellett olyan kicsinek éreztük magunkat, mintha sáskák lettünk volna hozzájuk képest. És ha az előbb azt mondtuk: nem túloznak, most is fogadjuk el: nem rémhíreket terjesztenek, – reálisan mérték föl a helyzetet. Jerikó kőfalai, melyekről később hallunk, ezt támasztják alá. Tehát reális felmérés,

egybevetés történik a Kánaán földjén látottak és a saját lehetőség között, s kiderül: a feladat, elfoglalni a földet, sokkal nagyobb, mint amennyi erejük van. Ki is mondják véleményüket: Nem mehetünk fel, mert erősebbek nálunk. Ez az, ami ellenkező irányban hat: félelmet, kétséget támaszt.

Itt álljunk meg egy pillanatra. Isten olyan feladatot ad, amely fölülhaladja a saját lehetőségeket. Olyant, amelyhez a rendelkezésre álló erő kevés. És mondjuk ki: nem ez az egyedüli ilyen eset. Az egész Biblián végighúzódik ez, hogy Isten olyan feladatot ad, amely felülhaladja az ember erejét, lehetőségeit. Ez a feszültség, aránytalanság áll fenn az Isten által adott feladat és a mi lehetőségeink között. Magának Izraelnek kiválasztását is így mondja: nem azért választott titeket az Úr, hogy minden népnél többen volnátok, mert ti minden népnél kevesebben vagytok. (5.Móz. 7:7.)

De ott van Dávid és Góliát története. Vagy Illésé: „erőd felett való utad van”. Pál nem tud mással, csak a maga erőtlenségével dicsekedni. A próféták nem ok nélkül mondják: az Úr igéjének terhe. Mert ez teher. Tényleg nagy teher. Azért, mert benne olyanról van szó, ami meghaladja a mi erőnket.

Ugyanakkor ez a páratlan szépsége is. Hogy nem enged beleveszni a magunk kisszerűségébe, közönyébe, fásultságába. Az Isten igéjével, igéjének uralma alatt élni ezt jelenti: abban a feszültségben élni, ami az ige szava és a mi lehetőségünk között fennáll.

Egy példa: Legutóbb a nemzedékek családon belüli együttéléséről beszélgettünk. Vitáztunk. Arról volt szó, hogy gyermekeink, unokáink a családban milyen hatásokat kapnak. Kapnak-e evangéliumi hatásokat? Elhangzott az is, hogy igen ám, de a családon kívül rengeteg más, ellenkező irányú hatások is érik őket, melyek mennyiségükben, intenzitásukban jóval felülmúlják a családon belüli hatásokat. Akkor lemondunk róla, hogy evangéliumi hatások érik őket odahaza, a családban, mert a mi lehetőségeink nincsenek arányban a családon kívüli hatások mértékével? De hát nem vagyunk elkötelezve az ige által, hogy az evangéliumról életünkkel is, magatartásunkkal is bizonyosságot tegyünk? Itt van a probléma, a feszültség a feladat és a lehetőségeink, erőnk között. És ez csupán egy példa. Lehet, hogy vannak, akik nem ebben, vagy nemcsak ebben élnek meg az igének azt az igazságát, hogy a feladat, amit kapunk, felülhalad minket.

Ebben a feszültségben folyik az a harc, melyet hitnek nevezünk. Igaz, a feladat felülhaladja az én lehetőségemet, amivel meg kell küzdenem, nagyobb, mint az én erőm. De van ígéretem Istentől, s ebben az ígéretben bízva mégis vállalom. Ahogyan az egyik kiküldött, Káleb mondja: bátran felmehetünk, mert „megbírunk azzal”.

Izrael nem merte vállalni a hitnek ezt a bátorságát, kockázatát. És ez a nemzedék nem megy be az ígéret földjére – elhull a pusztában. És mert nem vállalta hitben a feladatot, mert ez lehetetlenségnek, képtelenségnek tűnt előtte – íme a leghétköznapiabb, a legbiztosabb lehetőség teljeseedik be: 40 évig bolyonganak, míg ott nem hálnak a pusztában.

Igen, az egyház hitből él. A Máté evangéliumából két részt hallottunk. Megdöbbenő ezt együtt, egymás mellett hallani. Az egyik Jeruzsálemben, a vallási élet centrumában játszódik. A tanítványok nem kis büszkeséggel hívják föl Jézus figyelmét a templomra: micsoda kövek! Ez a maradandóság. Ez lesz, ez állni fog mindenkor. Micsoda erő, mely szembenéz az idők viharával! S Jézus erre ezt mondja: kő kövön nem marad, mely le ne romboltatnék. A másik beszélgetés színhelye Cézárea Filippi határa. Itt nincs templom, kultusközpont, nincs mire rámutatni, ez pogány vidék. Olyan terület, melyet javarészt pogányok laknak. S itt elhangzik egy hitvallás: te vagy a Krisztus, az élő Isten fia. Péter elmondja nagy fölismerését, melyet nem test és vér, hanem az Atya jelentett ki neki. S Jézus erre ezt mondja: ezen a kösziklán építem fel az én anyaszentegyházamat. És a pokol, az alvilág, a halál erői sem vesznek diadalt rajta. Egészen megdöbbenő így együtt.

Bizony, az egyház hitből él. És ha most valaki is megbátorodott a hit útja szép harcának vállalásához, úgy nem volt hiábavaló ez az ígehirdetés.

Mezőtúr, 1971. március 21.

Az emmausi úton

És ímé azok közül ketten mennek vala ugyanazon a napon egy faluba, mely Jeruzsálemtől hatvan futamatnyira vala, melynek neve vala Emmaus. És beszélgetének magok közt mindazokról, amik történtek. És lőn, hogy amint beszélgetének és egymástól kérdezősködének, maga Jézus hozzájuk menvén, velök együtt megy vala az úton. De az ő szemek visszatartóztatának, hogy őt meg ne ismerjék. Monda pedig nékik: Micsoda szavak ezek, amelyeket egymással váltotok jártotokban? és miért vagytok szomorú ábrázattal? Felelvén pedig az egyik, kinek neve Kleofás, monda néki: Csak te vagy-e jövevény Jeruzsálemben, és nem tudod, minémű dolgok lettek abban e napokon? És monda nékik: Micsoda dolgok? Azok pedig mondának néki: Amelyek esének a Názáretbeli Jézuson, ki próféta vala, cselekedetben és beszédben hatalmas Isten előtt és az egész nép előtt: És mi módon adák őt a főpapok és a mi főembereink halálos ítéletre, és megfeszíték őt. Pedig mi azt reméltük, hogy ő az, aki meg fogja váltani az Izráelt. De mindezek mellett ma van harmadnapja, hogy ezek lettek. Hanem valami közülünk való asszonyok is megdöbbsentettek minket, kik jó reggel a sírnál valának. És mikor nem találták az ő testét, hazajöttek, mondván, hogy angyalok jelenését is látták, kik azt mondják, hogy ő él. És azok közül némelyek, kik velünk valának, elmenének a sírhoz, és úgy találák, amint az asszonyok is mondták; őt pedig nem látták. És ő monda nékik: Őh balgatagok és rest szívűek mindazoknak elhívésére, amiket a próféták szóltak! Avagy nem ezeket kellett-e szenvedni a Krisztusnak, és úgy menni be az ő dicsőségébe? És elkezdvén Mózesről és minden prófétáktól fogva, magyarázza vala nékik minden írásokban, amik őfelőle megírtak. Elközelítének pedig a faluhoz, amelybe mennek vala; és ő úgy tőn, mintha tovább menne. De kényszeríték őt, mondván: Maradj velünk, mert immár beestvéledik, és a nap lehanyatlott! Beméne azért, hogy velök maradjon. És lőn, mikor leült velök, a kenyeret vévén, megáldá, és megszegvén, nékik adá. És megnyilatkozána az ő szemek, és megismerék őt; de ő eltűnt előlük. És mondának egymásnak: Avagy nem gerjedezett-e a mi szívünk mibennünk, mikor nekünk szóla az úton, és mikor magyarázá nekünk az írásokat? És felkelvén azon órában, visszatérének Jeruzsálembe, és egybegyűlve találák a tizenegyet és azokat, akik velök valának. Kik ezt mondják vala: Feltámadott az Úr bizonynyal, és megjelent Simonnak! És ezek is elbeszélék, mi történt az úton, miképpen ismerték meg ők a kenyér megszegéséről.

Lukács 24: 13-35.

Jézus feltámadása után még negyven napon át megjelent a tanítványoknak „szólván az Isten országára tartozó dolgokról”. Miért még az a negyven nap? Hiszen küldetését elvégezte. Isten feltámasztotta a halálból. Ha azt mondja, nekem elegendő volt ebből a világból, elegendő belőletek, emberek, amilyen gyorsan csak lehet, igyekszem vissza Atyám dicsőségébe, az Ő jobbjára – semmit sem szólhatnánk. Sőt: ez volna a természetes, a mi gondolatunk szerint való. El ebből a világból, el az emberi gonoszság, képmutatás szövevényéből, mely körülvelt, megfogott, keresztre juttatott. El innen, és sürgetni az ítéletet, hogy minél hamarabb történjék meg. Jézus mégis negyven napon át megjelenik tanítványainak, mielőtt a mennybe távozna.

Miért? Miről beszél ez? Arról, hogy mindaz, amit Ő tett, ami vele történt, nem az Ő magánügye. Hogy belőle gyógyító erők áradtak, hogy átadatott az emberek kezébe, akik megölték, hogy harmadnapon feltámadott – ez nem az Ő magánügye, amihez senkinek semmi köze, ami csak rá tartozik. Ő a világért, emberekért, értünk jött. Értünk halt meg, töretett meg teste, értünk támadt fel, hogy mi megszabaduljunk a halál rabságából. Erről tanúskodik a negyven nap. Ha Jézus a maga dolgát magánügynek tekinti – semmi értelme, hogy negyven napon át megjelenjék a tanítványoknak. De erre a tanítványokért volt szükség. Az akkori és a mindenkori tanítványokért.

Az ige is két tanítványt mutat be. A hét első napján, harmadnappal Jézus keresztre feszítése után Jeruzsálemből Emmaus felé tartanak. Talán nem tévedünk, ha útra kelésükben a szétszóródás kezdetét látjuk. A názáreti Jézust megölték, nincs már velünk, nincs értelme tovább együtt maradnunk. És nincsenek már reménységeink, amik voltak, elvesztek, menjünk, ki amerre tud, és éljünk, tengődjünk, ki ahogyan tud. Milyen szánalmas, szomorú látvány ez a reménységeit elvesztett, magára hagyott két tanítvány! Sorsuk nyomorúságát maguk is ismerik, hisz arcuk nem más, mint merő szomorúság.

Ó, Emmaus, ahová fáradt, csalódott tanítványok igyekeznek, akikben egy világ omlott össze, hányan és hányan jártak és járnak a történelem során ezen az úton, kiábrándultan, megtörten, szomorúan! S íme, Jézus odamegy hozzájuk. Ha Ő feltámadása után azonnal az Atyához megy! Hol végződött volna a két tanítvány útja? És hol végződött volna annak a sok-sok fáradt, szomorú

embernek az útja, akik szintén, akik maguk is az emmausi út vándorai? Milyen hálára indító, hogy Jézus a maga küldetését nem magánügynek nézi, hanem feltámadása után negyven napon át megjelenik a tanítványoknak!

De nézzük tovább az eseményeket! A két tanítvány teljesen abban a meggyőződésben él, hogy Jézus nincs velük. Nem is lehet velük, hiszen megölték. Nincs velük Jézus – s íme, mégis velük van. Érthető, ha szomorúak, ha összetörtek, ha reményeik összeomlottak, hát mit is remélhessenek ezután, az égvilágon semmi alapjuk nincs arra, hogy reménykedjenek. S maguk bizonygatják: te egyedül vagy idegen Jeruzsálemben, aki nem tudod, mi történt? Mit tettek a főpapok, a főemberek avval a Jézussal, aki hatalmas volt Isten előtt és az egész nép előtt? S közben ott van velük Jézus, aki feltámadott.

Ez az emmausi tanítványok történetének egyik nagy kijelentése: milyen ellentét tud lenni közöttük, amik vagyunk, és ami ténylegesen van. Között, amit gondolunk, képzelünk, és ami valóban van. Íme, a tanítványok szomorúak, mert úgy látják, nincs velük Jézus, pedig éppen velük van. Úgy látják, minden reményüket elvesztették, pedig éppen most volna alapjuk a reménységre, hiszen Jézus feltámadt, s ezzel határtalanná tette a reménységet.

Hányszor vagyunk mi is hasonlóan! Hányszor panaszoljuk, nincs velünk, elhagyott a mi Urunk, amikor talán nagyon is közel van hozzánk. Hányszor látjuk kilátástalannak, értelmetlennek, reménytelennek, elviselhetetlennek helyzetünket, amikor éppen a legnagyobb, legcsodálatosabb dolgoknak lehetnénk részesei. Hányszor vagyunk csüggedtek, mikor örülni volna alkalmunk

Ha csak ennyi volna az igében, bizony nem volna elég. De arról is hallunk, hogy ez az ellentét, ez a szomorú, fájdalmas következményekkel járó ellentét feloldódik, megszűnik. Hogyan? Két dolgot mond erre nézve az ige.

1. Jézus elkezd nekik magyarázni az Írásokat, Mózesről és a prófétáktól kezdve. Mintha ezt mondaná: ne azt nézzük, amit ti gondoltok az eseményekről, amik mostanában történtek Jeruzsálemben, hanem nézzük, mi van az Írásokban, és a szerint értsétek az eseményeket. Mi van az Írásokban?

Ami Krisztussal történt, nem véletlenül, nem esetlegesen történt. Ezeket kellett elszenvednie. Nagypéntek eseményében tehát nem az Isten tehetetlensége, hanem hatalma áll előttetek, aki mindezt

képes volt megtenni. Jézus ígét hirdet, és ők hallgatják az igehirdetést. Ennek az igehirdetésnek az eredményét így mondják el: nem gerjedezett a mi szívünk, mikor az írásokat magyarázta? (32. vers) Mikor hallottuk az ígét, fellobbant a szívünk, akik kihűlőfélben voltunk, lelkesedtünk.

2. Amikor megérkeznek, a tanítványok marasztalják Jézust. Jézus be is megy velük a házba, amikor leülnek, Ő az, aki veszi a kenyeret, megáldja, megszege, s utána adja a tanítványoknak. És ezt látva nyílik meg egészen a szemük, s ismerik föl, ki is az, aki velük van. Hiszen nem is olyan régen, három nappal ezelőtt, hogy utoljára vacsoráztak együtt Jézussal. Akkor is így történt: vette a kenyeret, hálát adott, megtörte és adta a tanítványoknak. Íme az úrvacsora, a kenyér megtörése, ahol a tanítványok minden kétsége eltűnik, ahol megnyílnak szemeik, s fölismerik Őt, a jelenlétét, a velük való együttlétet.

Így oldódik fel, szűnik meg az az ellentét, amely ott van az emmausi út örök vándoraiban: akik szomorúak, mert úgy látják, nincs velük Jézus, amikor éppen velük van. Akik elfásultan elvesztik reménységüket éppen akkor, amikor arra a legnagyobb lehetőségük van. Így: az ige szava, az úrvacsora közössége által.

Amikor fölismerik, utána Jézus eltűnik. S az az érdekes, hogy amikor még látták, amikor még velük volt, azt gondolták, nincs velük. S most, hogy a boldog fölismerés után Jézus eltűnik szemük elől, mégis tudják, hogy velük van. És még azon órában, pedig már beesteledett, visszatérnek Jeruzsálembe, hogy elmondják, mi történt velük, hogyan ismerték fel Jézust a kenyér megtörésében.

Vajon ez a ti megtapasztalásotok is, emmausi úton haladó tanítványok, szeretett atyámfiai? Fáradt, szomorú életetekben egyszer csak megszólal egy szó, az ige szava, eljöttetek az Úr asztalához, ahol megtörtetett a kenyér, s íme a ti szívetek is fellobbant, s egész valótok megújult valami igaz, nagy öröme: velünk a mi Urunk. Cselekedje Isten, hogy minél többen és többször tapasztalhassuk ezt.

Mezőtúr, 1971. április 18.

A megfáradt Illés

És követet küldé Jézabel Illéshez, mondván: Ezt cselekedjék velem az istenek, és úgy segéljenek, ha holnap ilyenkor úgy nem cselekszem a te ételleddel, mint ahogy te cselekedtél azoknak életekkel mind egyig. Amit mikor megértett, felkelvén elméne, vigyázzván az ő életére. És méne Beersebába, amely Júdában volt; és ott hagyá az ő szolgáját. Ő pedig elméne a pusztába egynapi járóföldre, és elmenvén leüle egy fenyőfa alá, és könyörgött, hogy hadd haljon meg, és monda: Elég! Most óh Uram, vedd el az én lelkemet; mert nem vagyok jobb az én atyáimnál! És lefeküvék és elaluvék a fenyőfa alatt. És ímé angyal illeté őt, és monda néki: Kelj fel, egyél. És mikor körülnézett, ímé fejénél vala egy szén között sült pogácsa és egy pohár víz. És evék és ivék, és ismét lefeküvék. És az Úr angyala eljött másodszor is és megilleté őt, és monda: Kelj fel, egyél; mert erőd felett való utad van. És ő felkelt, és evett és ivott; és méne annak az ételnek erejével negyven nap és negyven éjjel egész az Isten hegyéig, Hóreb-ig.

1. Királyok 19: 1-8.

Amikor az ember a Karmel-hegyi történetet hallja, egészen más folytatást vár. Azt várná, hogy gyökeres fordulat áll be Izrael életében, „a nép mellét verve megtér vala” – Illés ujjongó, hálaadó magasztalásba kezd. Ebből semmi sem lesz, viszont Illés lelkileg összeomlik. Megkapja az üzenetet Jezábeltől, elbujdosik, elhagyja az országot – és összeomlik.

Ez valóban olyan folytatás, amit nem vártunk. Hogy ő, aki egymaga nézett szembe a Baál 450 prófétájával, aki nem ismert félelmet, aki úgy tudott hinni Isten valóságában, hogy az oltárt le is öntötte, s aki mellett Isten bizonyosságot tett – most ilyen szánalmas figurává törpüljön, ezt nem vártuk volna. Ez egyenesen megdöbentő. Hova lett a hite, azok a megtapasztalásai, melyekben Isten újból és újból jelét adta a maga hatalmának, hogy neki gondja van prófétájára, hiszen az éhínség között táplálta, Akháb haragja elől elrejtette, s legutóbb is kétségtelen jelét adta, hogy Ő az Isten? Talán még arra is hajlandók lennénk, hogy elmarasztaljuk Illést.

Ennek nem lett volna szabad megtörténnie. Egy hívő ember nem ropanhat így össze, nem lehet ilyen imádsága.

Lehet, hogy megvannak az elképzeléseink, milyen legyen a hívő, a keresztyén. Tökéletes, aki nem vétkezhetsz, nem csüggedhetsz el, aki felülemelkedik a világ dolgain, aki egy kicsit emberfölötti ember. Aki nem ilyen, nem is hívő, keresztyén. Ezek a mi elképzeléseink, normáink! Nem jók ezek semmire. Legfeljebb arra, hogy önmagunk előtt tetszelegjünk, s esetleg – vagy még inkább? – másokat gyötörjünk. Ahogy ezt Jézus mondta a farizeusokról: nehéz és elhordozhatatlan terheket raknak az emberekre.

Milyen jó, hogy az Isten nem a mi elképzeléseinkhez igazodik. Ő az embert úgy nézi, ahogy van, és úgy fogadja el, ahogy van. Mint embert. Aki itt a földön él, itt küzd, nagyot akar és elbukik, örül és búsul, vétkezik és rádöbben vétkére, hisz is, kétségesszedsz el, imádkozik is, de perbe is száll étellel, sorssal, Istennel.

Nem az embernek kell fölemelkednie, föltornásznia magát Istenhez. Ő az, aki aláhajolt, aki Krisztusban testté lett, emberi formát vett fel, mindenben hasonlóvá lévén hozzánk. Igen, Istennek emberei vannak, nem hőroszai, emberfölötti hősei, tökéletes, hiba nélküli szentjei. Emberei, akik küzdenek, szenvednek, följajdulnak, lefullanak a porba, akik nemcsak szép, szabályos imákat mondanak, hanem így kiáltanak fel: én Istenem, miért hagytál el engemet. Ennek a bizonyossága Illés is – hogy ember. Ember, aki a Karmel-hegyi esemény után nem a fellegekben jár, nem dicsőül meg – hanem itt marad a földön és összeomlik.

Miért omlik össze Illés? Hogy ezt megértsük, valamit el kell mondani a próféták szolgálatáról. A próféták szolgálata mögött nem valami vallási fanatizmus húzódott meg, hanem az a felismerés, az a meggyőződés, hogy Izrael életét, magmaradását egyetlenegy dolog szavatolja: az Isten szövetsége. Megrontani a szövetséget, elhagyni a szövetséget, egyet jelent az ítélettel, a szétszóródással, nyomorúsággal, pusztulással. Megtartani a szövetséget, a szövetségi hűséget, egyet jelent az étellel, a megmaradással, a békeséggel, a társadalmi és anyagi rendezettségel. Erről van szó Illés küzdelmében akkor is, amikor meghirdeti a szárazságot, ínséges esztendőket, akkor is, amikor vagy-vagy elé állítja Izraelt: vagy az Úristen, vagy a Baál.

Ismétlem, ez itt nem vallási kérdés, hanem olyan döntés, amelynek sorsformáló következményei lesznek, történelmi esemé-

nyekben fog lecsapódni. És amikor megkapja Jezábel üzenetét, Illésben egyetlen kétségbeesett fölismerés támad: minden hiába. Hiába volt a munkája, kockázatvállalása, prédikációja! Hiába volt az aszály, majd az eső, a Karmel-hegyi tűz, a hite, imádsága. Semmi értelme. S Illés otthagyja szolgáját Beersebában, hiszen nincs szüksége, hogy élete nagy csődjének, hiábavalóságának bárki is tanúja legyen.

Amikor így van az ember, hogy minden összeomlik benne, egyedül akar lenni. S mindentől és mindenkitől távol, egy napi járőföldre a néma, kietlen pusztaságban, egy rekettyebokor tövében előtör belőle a kérés, ez a furcsa imádság: elég volt, vedd el az én lelkemet. Nincs értelme élni, tovább csinálni, hiszen nem vagyok jobb, nem vagyok más, mint az én atyáim, akik éppúgy megerőltedtek, ahogy én.

Milyen emberi itt Illés! Milyen közel áll hozzánk, mennyire egynek érezzük magunkat vele! Elég volt. Mennyire ismerjük a megfáradt embernek ezt a felkiáltását! Elég volt. A küzdelemből, csalódásból, sikertelenségből, szenvedésből. Elég volt a meg nem valósult reményekből, a szép ígéretekből, hiábavaló próbálkozásokból. Elég volt az életből, belefáradtam az emberekkel, családdal, az önmagammal való harcba.

Kinek a szívében ne hangzott volna már el ez a két szó: elég volt? Az élete mélyén, ahol mindegyikünk maga van egyedül, ahol nincsenek tanúk, ahol csak a végtelen, határtalan pusztaság van. Igen, ilyen közel van hozzánk Illés.

A történetnek azonban itt nincs vége. Igaz, Illés lefekszik és elalszik. Mit is tudna egyebet tenni? Mit is várhatunk tőle egyebet? Ez az egyetlen, ami még telik tőle.

S hogy még sincs vége? Mert a folytatást Isten adja. De hogyan? Mi itt valami érzelmösséget, szentimentalizmust váránk. Hogy Isten elkezd sajnálkozni Illés fölött, mentegetőzni és magyarázkodni. Tényleg, ez így nem egészen volt jó, de majd helyrehozzuk. Még csak annyit sem tesz, hogy a megfáradt próféta álmát vigyázná, farkas, oroszán közelébe ne érjen. Hanem fölkel. Magához téríti. Kelj fel, egyél! Enni és inni ad neki. Egy sült lepényt, egy korsó vizet. Nem valami nagyszerű ajándék, de az élet legalapvetőbb ajándéka. Erőt ad neki, hogy megfáradását, kétségkedését legyőzze. Majd újból felkölti, újból ad neki enni, s egyúttal nehéz, nagy útra hívja el. Nemhogy levenné róla

a terhet, hanem újabb nagy, erejét meghaladó feladatot terhel rá. S ezt halljuk: „És ő felkelt, és evett és ivott, és méne az ételnek erejével negyven nap és negyven éjjel egész az Isten hegyéig, a Hóreb-ig.”

Ezzel kapcsolatban két dologra szeretnék rámutatni:

1. Mához egy hétre úrvacsoraosztás. Hozzánk is hangzik majd a felhívás: kelj fel, egyél. És amit Isten nekünk ad, az is roppant egyszerű: egy falat kenyér. De ez egyúttal az élet alapvető ajándéka. Amikor ezt adja, ezzel kifejezi azt: neki az az akarata, hogy éljünk. És örömmel éljünk. Hiszen inni is ad. Ez az Ő válasza arra, hogy elég volt. És amikor majd eljössz úrvacsorázní, jusson eszedbe az úrvacsorának ez az egészen egyszerű, alapvető jelentése. Isten azért hív asztalához, azért ad kenyeret, mert azt akarja, hogy élj.

2. Ez a szó: „elég”, egy másik alkalommal is elhangzik a Bibliában. Isten adja válaszként Pálnak, aki azért könyörög, hogy távoztassa el a tövist a testéből. Elég néked az én kegyelmem.

De ez nemcsak Pál könyörgésére válasz. Elég volt – mondja Illés. És mondjuk nem egyszer mi is Illéssel együtt. Isten fölveszi ezt a keserű szót, és új tartalommal tölti meg. Elég néked az én kegyelmem. És ez az, ami elég arra az útra, sokszor nehéz útra, amit egy szóval így hívunk: élet.

Mezőtúr, 1971. augusztus 22.

Megbocsátásból megbocsátást

Ekkor hozzámenvén Péter, monda: Uram, hányszor lehet az én atyámfia-
nának ellenem vétkezni, és néki megbocsátanom? Még hétszer is?
Monda néki Jézus: Nem mondom néked, hogy még hétszer is, hanem
még hetvenhétszer is. Annakokáért hasonlatos a mennyeknek országa
a királyhoz, aki számot akar vala vetni az ő szolgálival. Mikor pedig
számot kezde vetni, hozának eléje egyet, aki tízezer talentummal vala
adós. Nem tudván pedig fizetni, parancsolá annak ura, hogy adják el azt,
és a feleségét és gyermekeit, és mindenét, amije vala, és fizessenek.
Leborulván azért a szolga előtte, könyörög vala néki, mondván: Uram,
légy türelemmel hozzám, és mindent megfizetek néked. Az úr pedig
megszánván azt a szolgát, elbocsátá őt, és az adósságot is elengedé
néki. Kimenvén pedig az a szolga, találkozáék egygyel az ő szolgatársai
közül, aki száz dénárral vala néki adós; és megragadván azt, fojtogatja
vala, mondván: Fizesd meg nékem, amivel tartozol. Leborulván azért az
ő szolgatársa az ő lábai elé, könyörög vala néki, mondván: Légy türelem-
mel hozzám, és mindent megfizetek néked. De ő nem akará; hanem
elmenvén, börtönbe veté őt, mígnem megfizeti, amivel tartozik. Látván
pedig az ő szolgatársai, amik történtek vala, felettébb megszorodának;
és elmenvén, mindent megjelentének az ő uroknak, amik történtek vala.
Akkor előhivatván őt az ő ura, monda néki: Gonosz szolga, minden adós-
ságodat elengedtem néked, mivelhogy könyörögtél nékem: Nem kellett
volna-é néked is könyörölnöd a te szolgatársadon, amiképpen én is
könyörültem terajtad? És megharagudván az ő ura, átadta őt a hóhérok
kezébe, mígnem megfizeti mind, amivel tartozik. Ekképen cselekszik az
én mennyei Atyám is veletek, ha szívetekből meg nem bocsátjátok, kiki
az ő atyjafiának, az ő vétkeiket.

Máté 18: 21-35.

A vallásos embereknek, az egyház népének mindig az a nagy
kísértése, hogy az úgynevezett Isten-ügyet elválassza, függetle-
nítse az ember-ügytől. Ezt tették többek között Jézus kortársai,
Izrael kegyesei. A maguk részéről hiánytalanul eleget akartak
tenni Isten szolgálatának, ahogyan azt a hagyományok és előírás-
ok rendelték. Egyáltalán nem lehet őket azzal vádolni, hogy az

áldozatok bemutatásánál kicsinyesek lettek volna. Sőt, nemcsak azt tették meg, amire a törvény kötelezte őket, hanem ennél többet is, túlteljesítve az előírásokat. A templomban imádkozó farizeus nem is mulasztotta el ezt fölemlíteni: bőjtölök kétszer egy héten (Luk. 18:12.), ami azért volt nagy teljesítmény, mert a vallási parancsok csak heti egy bőjtöt írtak elő.

Amikor azonban ilyen nagyvonalúak voltak az Istennel szemben, ugyanakkor híjával voltak az emberek iránti irgalmasságnak. Jézus egy alkalommal, amikor együtt van velük, ezért idézi eléjük az Ószövetséget, Hóseás prófétát: irgalmasságot akarok, nem áldozatot (9:13.). Az Isten-ügynek ez az elválasztása az ember-ügytől tehát már Jézus korában sem volt új keletű. És ez arra mutat, hogy ez a szétválasztási törekvés nem csupán bizonyos időkben jelentkezik az egyház életében, hanem végigkíséri az egyház egész történetét.

Meg kell azonban azt is mondani, hogy ez a szétválasztás, ez a függetlenítés súlyos gyakorlati következményekkel jár. Aminek ma tanúi vagyunk, hogy Isten olyan lett az emberek között, mint egy idegen, mint egy ismeretlen jövevény, akivel szemben bizalmatlanok, nem utolsósorban ennek a szétválasztásnak a következménye. Az Isten-ügy idegen lett az emberek ügyétől, ennek azután az lett az eredménye, hogy Isten is idegen lett az emberek előtt. Ezért intézik el ma az Isten-kérdést egészen egyszerűen és radikálisan: Isten? Nem tartozik ránk. És ha ezt igazán megértettük, rájövünk arra is, hogy emiatt nincs miért csodálkoznunk, még kevésbé ítélnünk. Kizárólag bűnbánatra van lehetőségünk.

Az Isten-ügy és az ember-ügy ugyanis összetartozik. Méghozzá úgy, hogy ezt a kettőt egymástól szétválasztani, függetleníteni nem lehet. Erről tanúskodik az egész Biblia, és erről beszél közelebbről a most felolvasott példázat is. Ezt az összetartozást a példázat alapján így lehetne megfogalmazni: ahogy az Isten cselekszik veled, úgy cselekedjél te is az emberekkel, - mert ahogyan te cselekszel az emberekkel, úgy fog Isten is cselekedni veled.

Az adós szolgáról szóló példázatot Jézus egy kérdésre válaszként mondja el. A kérdést Péter teszi föl: Uram, hányszor lehet az én atyámfiaának ellenem vétkezni, és neki megbocsátanom? Még kétszer is? A zsidó kegyességi gondolkodás szerint Isten ugyanazt a bűnt kétszer vagy háromszor bocsátja meg az embernek.

Ennek megfelelően az ember is legfeljebb háromszor bocsáthat meg atyjafiának. Péter kérdése tehát ezt a normát már eleve túlszárnyalja, túllicitálja. Több mint kétszeresére emeli. Jézus még ezzel a felemelt normával, felemelt mértékkel sem ért egyet. Még hetvenhétyszer is – feleli. Vagyis Jézus szerint a megbocsátásnak nincs mértéke, a megbocsátást nem lehet megszorítani, eléje határt vonni.

Vajon miért? A feleletet a példázat mondja el.

A példázatban szereplő szolga tízezer talentummal adós úrának. Ennek az összegnek az értékét nem lehet pontosan, forint értékben meghatározni. Hogy mégis fogalmunk legyen a tartozás nagyságáról, összehasonlításul megemlítem, hogy Heródes királynak egyévi jövedelme 900 talentum volt, tehát az itt szereplő összegnek még a tizedét sem érte el. Egy rabszolgának az ára korától, nemétől stb. függően pedig 500 és 2000 dénár között mozgott. A talentum és a dénár közötti szorzószám pedig tízezer volt: 10 000 dénár volt egy talentum.

Mindez világosan mutatja, hogy a szolgának, feleségnek, gyermekeinek és amije csak van, mindennek az elárverezése sem fedezné az adósságot. Legfeljebb csak egy jelentéktelen töredékét. Az ígérete, miszerint mindent meg fog fizetni, teljesen irreális. Olyan nagy az adóssága, hogy képtelen megfizetni. Viszont azt is tudja, ha adóssága megfizetésére haladékot kap, ezzel máris levegőhöz jut. Ezért borul le a király előtt ezzel a könyörgéssel: Uram, légy türelemmel hozzám. A válaszon nem kevesebb függ, mint az ő, sőt felesége és gyermekei sorsa, élete, jövődjé. Amiről tehát itt szó van: létkérdés. Nem kevesebb és nem más dől el a király válaszán, mint az ő élete, mint maga az élet. A megbocsátás létkérdés. Maga az élet fordul meg ezen. Ahogyan a 130. zsolnárból is halljuk: Ha a bűnöket számon tartod Uram, Uram kicsoda maradhat meg?

A példázatbeli király megkönyörül a szolgán. Ebben a könyörületében oly nagy, annyira teljes, hogy nem csupán haladékot ad, nem csupán azt teszi meg, amit a szolga kér, hanem elengedi az egész adósságot. Nem a szolga ígérete, fogadkozása készteti erre, hanem a szájalom, a könyörület. „Az úr pedig megszánván azt a szolgát, az adósságot is elengedé neki.” A megbocsátásban nem haladékról van szó csupán, hanem elengedésről. Nincs

tovább adósság, s ez egy merőben új helyzetet jelent, az életnek új lehetőségét, egy új kezdetet.

Valóban: a megbocsátás magát az életet jelenti, a megbocsátásban az élet adatik meg az embernek. Ezért nem lehet a megbocsátásban megszorítással élni, ezért nem lehet benne mértéket felállítani. S azt hiszem, itt, ezen a helyen, ebben a gyülekezetben fölösleges elmondani, hogy az itt szereplő király Isten könyörületességét példázza. Azt, ahogyan elengedte minden mi adósságunkat, megbocsátotta minden mi vétünköt. Könyörületből. Szeretetből. A mi Urunk Jézus Krisztusban.

Milyen jó lenne, ha a példázat itt befejeződne. Élvezhetnénk zavartalanul a bűnbocsánat nagyszerű ajándékát. Jézus azonban nem fejezi be, hanem folytatja a példázatot.

Azt halljuk, hogy ezek után a szolga találkozik szolgatársával, aki neki száz dénárral volt adósa. Ez a száz dénár egészen jelentéktelen töredéke, egy milliomod része volt annak a tartozásnak, amelyet közvetlenül e találkozás előtt ura neki elengedett. Ez a szolgatársa éppúgy könyörög most neki, mint ahogyan ő könyörgött. Szavaiban pontosan visszahallhatta a saját szavait, amelyekkel röviddel előtte ő kért a maga számára haladékot. De ezek a szavak egyáltalán nem indítják meg, és nemcsak hogy nem engedi el szolgatársának a száz dénár adósságot, de még haladékot sem ad annak megfizetésére. „Elmenvén, börtönbe veté őt.”

Volt-e ehhez joga? Persze hogy volt. A szolgatársa elismerte tartozását, a követelés jogosságát nem vonta kétségbe. Valószínűleg nem is mai keletű volt ez az adósság. Ezt a jogát az érvényben levő törvények biztosították, hiszen a szolga nem önbíráskodást végzett, hanem élt a lehetőséggel, melyet a törvények megadtak neki. Törvényes, jogos eljárás volt ez. És az ember nem is szólna semmit, ha ez a történet csak magában állna. De az előzmények után, akármennyire is jogos az eljárása, a szolga magatartása egyenesen elképesztő és visszataszító. Még ezt is mondhatnánk: undorító. Teljesen egyetértünk a királlyal, aki hallva az esetről, maga elé idézi, és kérdőre vonja: nem kellett volna-e neked is könyörölnöd a szolgatársadon, amiképpen én is könyörültem rajtad? Könyörültem rajtad, hogy élhess, neked is könyörölnöd kellett volna a szolgatársadon. Nemcsak azért, hogy a szolgatársad is élhessen, hanem hogy magad is élhess. Mert ezt halljuk: megharagudván az ő ura, átadta őt a hóhérok kezébe, mígnem

megfizeti mind, amivel tartozik. A könyörtelen szolgálával szemben könyörtelen lett az ő ura is.

Itt van tehát az, ami az ígehirdetés elején, a példázat mondani-valójaként így hangzott: ahogyan az Isten cselekedett veled, úgy cselekedjél te is az emberekkel – mert ahogyan te cselekszel az emberekkel, úgy fog Ő is cselekedni veled.

Ma, böjt első vasárnapján, megterítettük az Úr asztalát. Az úrvacsora, a megtöretett kenyér és a pohár, amelyet megiszunk, hirdeti az Isten könyörületét. Hirdeti, valóságosan, az ő megbocsátását. Amikor most asztalához hív, és amikor most ide, az Ő asztalához készülsz, hogy szíved megteljék a bűnbocsánat bizonyosságával, mondd, te is megbocsátottál-e? Tudom, méltán haragszol, méltán neheztelsz. Tudom, ő, a másik, vétkezett ellened, tudom, ő, a másik, bántott meg téged. Ez mindig így volt, és mindig így lesz, hogy mindig a másik a vétkes, a másik a bűnös. Éppen ezért nem vitás, hogy jogod van az elégtételre, jogod van elvárni, hogy ő, a másik, jóvátegye a maga vétkeit. Mégis arra kérlek, ne hivatkozz a jogodra. Legyen ez a böjtöd, hogy bár jogod van megsértődni, jogod van elvárni a jóvátételt – nem élsz ezzel a jogoddal. Inkább bocsáss meg. Szívedből, igazán, valóságosan. Mert a bocsánatban nem kevesebbről van szó, mint az életről. Nem utolsósorban a te életedről.

Mezőtúr, 1973. március 11.

Kétféle imádság

És elfordulának onnan a férfiak, és menének Sodomába: Ábrahám pedig még az Úr előtt áll vala. És hozzájárula Ábrahám és monda: Avagy elveszted-e az igazat is a gonosszal egybe? Talán van ötven igaz abban a városban, avagy elveszted-e, és nem kedvezel-e a helynek az ötven igazért, akik abban vannak? Távol legyen tőled, hogy ilyen dolgot cselekedjél, hogy megöld az igazat a gonosszal, és úgy járjon az igaz, mint a gonosz: Távol legyen tőled! Avagy az egész föld bírāja nem szolgáltatna-e igazságot?

És monda az Úr: Ha találok Sodomában a városon belül ötven igazat, mind az egész helynek megkegyelmezek azokért. És felele Ábrahám, és monda: Immár merészkedtem szólni az én Uramnak, noha én por és hamu vagyok. Ha az ötven igaznak talán öt híja lesz, elveszted-e az öt miatt az egész várost? És monda: Nem veszttem el, ha találok ott negyvenötöt. És ismét szóla hozzá és monda: Hátha találatnak ott negyvenen? És monda Ő: Nem teszem meg a negyvenért. Mégis monda: Kérlek, ne haragudjék meg az én Uram, ha szólok: Hátha találatnak ott harmincan? És Ő felele: Nem teszem meg, ha találok ott harmincat. És ő monda: Immár merészkedtem szólni az én Uramnak: Hátha találatnak ott húszan? Felele: Nem veszttem el a húszért. És monda: Ne haragudjék, kérlek, az én Uram, ha szólok még ez egyszer: Hátha találatnak ott tízen? És Ő monda: Nem veszttem el a tízért.

És elméne az Úr, minekutána elvégezte Ábráhámmal való beszélgetését; Ábrahám pedig megtére az ő helyére.

1.Mózes 18: 22-33.

És igen rossznak látszék ez Jónás előtt, és megharaguvék. Könnyörge azért az Úrhoz, és mondá: Kérlek, Uram! Avagy nem ez vala-e az én mondásom, mikor még az én hazámban valék? azért siettem, hogy Tarsisba futnék, mert tudtam, hogy te irgalmas és kegyelmes Isten vagy, nagy türelmű és nagy irgalmasságú és a gonosz miatt is bánkódó. Most azért Uram, vedd el, kérlek, az én lelkemet éntőlem, mert jobb meghalnom, mintsem élnem! Az Úr pedig mondá: Avagy méltán haragszol-e? Majd kiméne Jónás a városból, és üle a város keleti része felől, és csinála ott magának hajlékot, és üle az alatt az árnyékban, amíg megláthatná, mi leszen a városból? Az Úr Isten pedig egy tőköt rendele, és felnöve az

Jónás fölé, hogy árnyékot tartson feje fölé és megoltalmazza őt a hévség bántásától. És nagy örömmel örvendezék Jónás a tők miatt. De másnapra férget rendele az Isten hajnal-költekor, és megszúrja az a tőköt, és elszárad. És lőn napköltekor, hogy tikkasztó keleti szelet rendele Isten, és a nap rátűzött a Jónás fejére, és ő elbágyada. Kiváná azért magának a halált, és monda: Jobb halnom, mint élnem! És monda az Isten Jónásnak: Avagy méltán haragszol-e a tők miatt? És monda: Méltán haragszom, mindhalálig! Az Úr pedig monda: Te szánod a tőköt, amelyért nem fáradtál, és amelyet nem neveltél, amely egy éjjel támadt és más éjjel elveszett: Én pedig ne szánjam Ninivét, a nagy várost, amelyben több van tizenkétszer tízezer embernél, akik nem tudnak különbséget tenni jobb- és balkezük között, és barom is sok van?!

Jónás 4: 1-11.

Mi, emberek nem izoláltan élünk, hanem életünk összeszővődik mások életével. Hogy életünk miként alakul, emberségünk hogyan formálódik, nem kis mértékben attól függ, milyen hatások érnek más emberek részéről. Gondoljunk szüleinkre, arra az emberi környezetre, amelyben felnőttünk, az iskolára, nevelőinkre. A tőlük kapott hatások valamilyen formában meghatározzák életünket. Ugyanakkor megfordítva is igaz ez: a mi életünk, a mi magatartásunk hozzájárul más emberek életének alakulásához. Itt nem csupán a hozzánk közelállókra van szó, hanem ismeretlenekről is, hiszen sohasem lehet megállapítani, hogy egy-egy emberi élet hatásának hol van a határa.

Mindez akkor is érvényes, ha nem külön-külön nézzük önmagunkat, hanem együtt mint gyülekezet. Népünk és az emberiség élete, sorsa, az eredmények vagy sikertelenségek hatással vannak ránk, az egyházra, a gyülekezetre is. Másfelől: azzal, amit teszünk, ahogyan élünk mi magunk is mint egyház, hatással vagyunk az emberiség életére, életének alakulására.

A kérdés: milyen hatással? A válasz egyértelmű: a gyülekezetnek, az egyháznak az a feladata, rendeltetése, hogy általa Isten országának erői hassanak, munkálkodjanak a világban. De lehet-e ugyanilyen egyértelműséggel azt is mondanunk, hogy valóban ezek az erők, az Isten országának erői hatnak a gyülekezet, az egyház által a világban?

Két imádságot hallottunk. Az egyikben Jónás panasza hangzik, aki indulatosan, haraggal tesz szemrehányást Istennek az Ő irgalmas és kegyelmes voltáért. Jónás Ninive pusztulását hirdette, s nem tudja elviselni, hogy Isten nem hajtja végre az ítéletet, hanem könyörül Ninivén. Az a Jónás haragszik, aki maga is mindent, az életét, a megmaradását Isten irgalmának köszönheti. Hiszen „a hegyek alapjáig” süllyedt le, a Seol, a nemlét torkából sikoltott, és Isten meghallotta szavát. Most viszont egyszerre fáj neki Isten irgalma, most kifejezetten haragszik miatta. Mert Jónás azt kibírja, sőt természetesnek veszi, hogy Isten vele szemben irgalmas legyen, de hogy a pogány Ninivével szemben is, ezt nem képes elviselni. Inkább a halált, mint ezt. Elmondható-e, hogy a ma élő egyház, a ma élő keresztyének mentesek ettől a lelkülettől, amely Isten irgalmát ki akarja sajátítani, amely ennek az irgalomnak határt akar szabni?

A másik imádság Ábrahám imádsága. Amikor Isten megjeleni neki Sodoma ítéletét, pusztulását, nem veszi ezt hallgatólagosan tudomásul, hanem szólni kezd a város érdekében. Nem Lótért, az unokatestvéreért, aki ott lakik, és nem csupán az igazakért, hanem egész Sodomáért. Amire hivatkozik, aminek alapján szót emel a városért, nem az ítélet jogosulatlansága, hanem az Isten dicsősége. „Elveszited-e az igazat is a gonosszal együtt?... Az egész föld bírja ne szolgáltatna igazságot?... Távol legyen tőled!” Ezért, ha van ötven igaz, könyörülj a városon. S megkezdődik egy megrázóan szép küzdelem, egy csodálatos párbeszéd Isten és Ábrahám között, melynek során Isten kész a maga irgalmában egyre messzebbre elmenni, és egy egész jelentéktelen számú igaz esetben is könyörülni az egész városon. Miként Jónás, Ábrahám is hatni akar az események menetére. De míg Jónás végső soron Ninive ellen emel szót, Ábrahám ugyanakkor Sodomáért könyörög.

A két imádság választ ad arra a kérdésre, miben mutatkozik meg, hogy az egyház életében Isten országának erői hatnak-e vagy sem. Ahol Isten országának erői munkálkodnak, ott mindig az emberért, a világért történik valami, és nem az ember ellen. Jézus nem azért jött, hogy kárhoztassa a világot, hanem hogy megtartsa. Jézus az emberért, a világért jött és szolgált egész élete odaadásával. Az Isten országának azt a nagy igazságát hozta, amelynek tartalmát egyetlen szóban így mondott el: tiérettetek.

„Ez az én testem, mely tiérettetek megtöretik.” Ez az igazság egyúttal az élet lehetősége is.

Befejezésül újból tegyük fel a kérdést: milyen hatással vagyunk mint egyház, mint keresztyének az emberek, a világ életére? Az Isten országának erői hatnak-e általunk ebben a világban? Melyik a mi magatartásunk: az Ábrahámé vagy a Jónásé? Mi jellemző inkább? Ez a szó, hogy „ellen”? A menyem ellen, a testvérem ellen, a szomszédom, a munkatársam ellen? Vagy ez: az emberért, másokért? A házastársamért, a gyermekemért, a népemért, az egyházamért? A jövő – nemcsak az egyházé, hanem a világé is – ma azon fordul meg, melyik magatartás kerül uralomra, az ember elleni vagy az emberért való magatartás. Mint egyház, az Isten országa erőit tartozunk árasztani a világba. Ez a feladatunk és ez egyúttal a világ jövődjéért való felelősségünk is.

Református Egyház, 1980. június, 135. o.

Mégis

És feje fölé illeszték az ő kárhoztatásának okát, odaírván: Ez Jézus, a zsidók királya. Akkor megfeszítének vele együtt két latrot, egyiket jobb-kéz felől, és a másikat balkéz felől. Az arramenők pedig szidalmazták vala őt, fejüket hajtogatván. És ezt mondván: Te, ki lerontod a templomot és harmadnapra fölépítéd, szabadítsd meg magadat; ha Isten Fia vagy, szállj le a keresztről! Hasonlóképpen a főpapok is csúfolódván az írástudókkal és a vénekkel egyetemben, ezt mondják vala: Másokat megtartott, magát nem tudja megtartani. Ha Izrael királya, szálljon le most a keresztről, és majd hiszünk néki. Bízott az Istenben; mentse meg most őt, ha akarja; mert azt mondta: Isten Fia vagyok. Akiket vele együtt feszítének meg, a latrok is ugyanazt hányják vala szemére. Hat órától kezdve pedig sötétség lőn mind az egész földön, kilenc óráig.

Kilenc óra körül pedig nagy fennszóval kiálta Jézus, mondván: ELI, ELI! LAMA SABAKTÁNI? azaz: Én Istenem, én Istenem! miért hagyál el engemet?

Máté 27: 37-46.

Mikor azért elvette Jézus az ecetet, monda: Elvégeztetett! És lehajtván fejét, kibocsátá lelkét.

János 19: 30.

És kiáltván Jézus nagy szóval, monda: Atyám, a te kezeidbe teszem le az én lelkemet. És ezeket mondván, meghala.

Lukács 23: 46.

Egy olyan szóról szeretnék beszélni, mely kimondottan nem szerepel az igében, csak tartalmilag: „mégis”. Hogy ennek üzenetét meghalljuk és megértsük, figyeljük meg a nagypénteki történet szereplőit: az embereket, Istent és Jézus Krisztust.

Azt hiszem, nincs még egy olyan leírás, ahol az ember esendő volta, csődje ilyen leplezetlenül, maradéktalanul megmutatkozna, mint itt. Itt vannak a tanítványok. Három éven át együtt vannak Jézussal, hallják tanítását, látják csodáit, részesei annak az erő-

nek, amely Jézusból árad. S íme: tökéletesen csődöt mondanak. Az egyik elárulja, a másik megtagadja vele a közösséget.

Elhagyják, elfutnak, csupán egy, aki elkíséri a kereszti. Itt van Izrael. Jézus élete elválaszthatatlan népétől, amint azt a felirat is jelzi: INRI. Milyen féltő szeretet hangzik Jézus szavaiból: „Jeruzsálem, Jeruzsálem. Hányszor akartam egybegyűjteni a te fiaidat, miképpen tyúk egybegyűjti kiscsirkéit szárnyai alá.” (Máté 23:37) Meghirdeti a nagy evangéliumot: elközelített az Isten országa, és ennek jeleit is adja. Vakok látnak, süketek hallanak, poklosok tisztulnak, sánták ugrándoznak, bűnösök bocsánatot nyernek, nyomorékká lett, félresikerült emberi életek meggyógyulnak.

S most mit látunk? Nemcsak megfeszítik, hanem szidalmazák, gúnyolják, fejüket hajtogatják. „Másokat megtartott, magát nem tudja megtartani. Ha Izrael királya, szálljon le most a keresztről, és majd hiszünk neki.” (42. vers) Ha mindezt végiggondoljuk, előjön a kérdés: volt-e értelme az egésznek? Érdemes-e az emberben bízni, hinni, érte valamit is tenni?

A nagypéntek tehát két súlyos, nagyon súlyos kérdést vet föl. Két kérdést, amely tulajdonképpen egybetartozik. Mi lehet erre a válasz? Az ésszerű, a logikus válasz: nem érdemes, nincs értelme. De Jézus válasza nem ez. Hanem? Az első, az emberekkel kapcsolatos kérdésre ez: Elvégeztetett. Azt a nagy feladatot, küldetést, amit vállalt, a világ megváltását, elvégezte. Az nem maradt félbe, azt nem hagyta abba. És nem végzett pályakorrekciót. Hogy Jézus ne tudta volna, kicsoda az ember? Hogy neki illúziói lettek volna az ember felől? Hát nem Ő jelzi: egy közületek elárul, mindnyájan megbotránkoztok? Tudja jól, milyen esendő az ember, milyen törpe – mégis véghezviszi a munkáját, el egészen a keresztnek haláláig.

A másik, az Istennel kapcsolatos kérdésre Jézus válasza így hangzik: Atyám. Figyeljétek meg, hogyan szólítja Jézus Istent. A legmeghittebb szóval: Atyám. Éspedig az után, hogy előzőleg ezt kiáltja: Én Istenem, én Istenem, miért hagyta el engemet? Igaz, elhagyta, mégis Atyám vagy, és én mégis a fiad. Elhagyta – mégis bízom benned fenntartás nélkül, egészen, annyira, hogy egész sorsomat, jövőmet a te kezébe helyezem. Valóban: a nagypénteki események egyik legmegrendítőbb ténye, üzenete ebben a szóban hangzik: mégis. Keresztre feszítik, szidalmazták,

gúnyolják – mégis végzi küldetését. Elhagyja Isten – mégis hisz és bízik.

Nagypénteknek ez az üzenete hangzik most hozzánk. Hangzik úgy, hogy vele együtt a mi Urunk felszólítása is hangzik: kövess engem. Hiszen a keresztyénség, a mi Krisztushoz tartozásunk végeredményben nem más, mint az, hogy ezt a „mégis”-t újra és újra ki tudjuk mondani a mi Urunkkal együtt. Igaz, sok csalódásom volt és kudarcom, rosszal fizettek a jóért, és nem ismerték fel az igazamat – mégis meg kell bocsátani, és szeretni kell, segíteni kell, és élni kell másokért. Igaz, nemegyszer kérdeztem én is: Istenem, miért hagytál el, miért kell gyászbán, fájdalomban járnom, és nemegyszer olyan bizonytalan vagy előttem – mégis bízom benned. Téged kereslek és Téged várlak. És erre a „mégis”-re válasz érkezik, fény hull, tiszta, soha nem homályosuló fény, a húsvét. Az a nagy öröm, amely hirdeti: mégis Isten az Isten, mégis Atyánk, mégis szeret.

Debrecen-Nagyerdő, 1986. március 28.

A samáriaiak

És felgerjede Báláknak haragja Bálám ellen, és egybeüté kezeit, és monda Bálák Bálámnak: Azért hívtalak téged, hogy átkozd meg ellenségeimet; és ímé igen megáldottad immár három ízben. Most azért fuss a te helyedre. Mondottam vala, hogy igen megtisztellek téged; de ímé megfosztott téged az Úr a tisztességtől. És monda Bálám Báláknak: A te követeidnek is, akiket küldöttél volt hozzám, nem így szólottam-é, mondván: Ha Bálák az ő házát ezüsttel és arannyal tele adná is nékem, az Úrnak beszédét által nem hághatom, hogy magamtól jót vagy rosszat cselekedjem. Amit az Úr szól, azt szólok. Most pedig én elmegyek ímé az én népemhez; jöjj, hadd jelentsem ki néked, mit fog cselekedni e nép a te népeddel, a következő időben. És elkezdé az ő példázó beszédét, és monda: Bálámnak, Beór fiának szózata, a megnyílt szemű ember szózata. Annak szózata, aki hallja Istennek beszédét, és aki tudja a Magasságosnak tudományát, és aki látja a Mindenhatónak látását, leborulva, de nyitott szemekkel. Látom őt, de nem most; nézem őt, de nem közel. Csillag származik Jákóbból, és királyi pálca támad Izraelből; és általveri Moábnak oldalait, és összetöri Sethnek minden fiait.

4. Mózes 24: 10-17.

Lőn pedig, mikor az idő elközelge, hogy ő felvitessék, eltökélte magát, hogy Jeruzsálembé megy. És követeket küldé az ő orcája előtt; és azok elmenvén, bemenének egy samaritánus faluba, hogy néki szállást készítsenek. De nem fogadák be őt, mivelhogy ő Jeruzsálembé megy vala. Mikor pedig ezt látták az ő tanítványai, Jakab és János, mondának: Uram, akarod-é, hogy mondjuk, hogy tűz szálljon alá az égből, és eméssze meg ezeket, mint Ilyés is cselekedett? De Jézus megfordulván, megdorgálá őket, mondván: Nem tudjátok, minémű lélek van ti bennetek: Mert az embernek Fia nem azért jött, hogy elveszítse az emberek lelkét, hanem hogy megtartsa. Elmenének azért más faluba.

Lukács 9: 51-56.

Mikor pedig meghallották a jeruzsálemi apostolok, hogy Samária bevette az Isten ígését, elküldék azokhoz Pétert és Jánost.

Apostolok cselekedetei 8: 14.

Jézus Jeruzsálembé indul, tudja: ez az utolsó útja Jeruzsálembé. Ott beteljesedik az, amit a tanítványoknak nem is olyan régen mondott a maga sorsáról, hogy az ember fiának sokat kell szenvednie, megvettetnie és megölettetnie. Jézus tisztában van ezzel. Ezt az a szó mutatja, hogy elhatározta magát, eltökélte magát erre. Betölti küldetését, elvégzi azt, amiért jött, életét adja váltságot sokakért.

Galileából, ahonnan indul, Samárián át vezet a legrövidebb út Jeruzsálembé. Jézus ezt a legrövidebb utat választja. Útközben követeket küld tanítványai közül egy samáriai faluba, hogy szállást kérjenek. A samáriaiak elutasítják őket. Pedig a vendégszeretet gyakorlása az akkori időben a legelemibb dolgok közé tartozott. De még ez elől is elzárkóznak, hallani sem akarnak arról, hogy Őt befogadják.

Régi történet ez, ugyanakkor hallatlanul mai. Mai, hiszen a mi napjainkban gyakran találkozunk ezzel az elutasítással. Vannak itt testvérek, akik erről sokat tudnának beszélni. El tudnák mondani, miként hívták ismerőseiket, hogy ők is vegyenek részt a gyülekezet életében, az istentiszteleteken, de nem jöttek el. El tudnák mondani, miként beszéltek embertársaiknak hitről, megtérésről, újjászületésről. Az eredmény: semmi. Szülők, nagyszülők megpróbálták gyermekeik, unokáik szívét Istenhez fordítani. A válasz: ugyan, az már nem divat.

Igen, amiről itt az ige beszél, hallatlanul mai. De vajon el lehet-e ezt a kérdést intézni úgy, hogy egyszerűen levonjuk a következtetést: ilyen a mai világ. Az ige nem ad erre lehetőséget. Az ige szerint sokkal összetettebb kérdésről van szó. Ezért arra kérlek, hogy a magunk válaszai helyett figyeljünk arra, mit mond az ige ebben a vonatkozásban.

Az ige először is arra szólít fel, hogy önmagunkkal nézzünk szembe. Nézzük meg, hogy vajon mibennünk, vagy tebenned, a Krisztus követében mi van, mi él, milyen a te életed. A samáriaiak elutasításának okaként azt halljuk: azért nem fogadják be Jézust és tanítványait, mivel ők Jeruzsálembé mennek. Ismerős előttünk az Izrael és a samáriaiak közötti évszázados szembenállás, megvetés, gyűlölet. Hogy csak egy példát hozzak fel erre: amikor

Jézus elmondja az irgalmas samaritánus példázatát, a végén megkérdezi az írástudót: ki volt annak az embernek a felebarátja, aki a rablók kezébe esett. Jellemző az írástudó válasza: az, aki könyörült rajta. Ki sem akarja ejteni azt a szót, hogy samaritánus.

Így látva a hátteret, gondoljuk bele magunkat a samáriaiak helyzetébe. Beállítanak hozzájuk emberek, akik Jeruzsálemben igyekeznek. Emberek, akik lenéznek, megvetik a samáriaiakat, azzal fordulnak hozzájuk, hogy fogadják be, lássák vendégül őket. Érthető, hogy elutasítják őket. És elutasítják velük együtt Jézust is. Azt a Jézust, akit nem is ismernek. Mert akik nem ismerik Jézust, mindig a tanítványok élete alapján alkotnak róla képet. Mert az embereknek, akik nem ismerik Jézust, mi, az ő tanítványai vagyunk a Bibliájuk. Ha a mi életünk elfogadhatatlan, akkor Jézus is elfogadhatatlan a számukra. Amiként látjuk: nem fogadják be a tanítványokat, s velük együtt Jézust sem fogadják be. Ezért kell először magunkkal szembenézni, hogy a mi életünk sejtet, éreztet-e valamit Jézus Krisztus valóságából.

A tanítványok híjával voltak ennek. Fel vannak háborodva, ki vannak kelve magukból, meg vannak sértődve, amiért elutasítják őket. És ezt úgy tüntetik fel, mintha ez a felháborodás Jézusért lenne bennük. Fölajánlják teljes készségüket Jézus Krisztusnak. Fölajánlják szolgálatukat: Uram, ha óhajtod, mi is hajlandók vagyunk mondani, miként annak idején Illés, hogy tűz szálljon alá az égből, és égesse meg őket. Ha nem fogadtak be minket, és nem fogadtak be Téged, úgy jöjjön a tűz, jöjjön az ítélet, a kárhozat.

Meghökkenítő, milyen kiváló „szektaaprédikátorok” a tanítványok. De ez a szektaaprédikátor, aki fenyegetéssel, az ítélet tüzével akarja a megtérést erőszakolni, mindegyikünkben ott lapul.

Nem tudjátok, minémű lélek lakozik bennetek, mondja Jézus. Ez nem az én indulatom, én nem azért jöttem, hogy elveszítsem az emberek életét, hanem hogy megtartsam. Nem azért, hogy gyűlöljek, hanem hogy betöltsen az Isten szeretetét.

De ez a szeretet megfordítja a kérdést. Nem úgy hangzik tovább, hogy engem vagy téged el tudnak-e fogadni a másik embert, hanem így: én vagy te el tudod-e fogadni a másik embert. Még akkor is, ha elutasítja Krisztust. Vajon megvan-e bennünk ez

a szeretet, Krisztusnak ez az indulata? Tudod-e, mi mutatja meg ezt? A türelem, az, hogy türelmes vagy. Mert a szeretet hosszútűrő. Jézus nem fenyegetőzik, nem kárhoztatja a falut, hanem elmegy egy másik faluba.

Azután telik az idő, Jézus közben megérkezik Jeruzsálembe, ahol meg is feszítik. Majd harmadnapra föltámad, megjelenik a tanítványoknak. Ezt követően, az ígélet szerint, a tanítványok megkapják a Szentlélek ajándékát. S egyszer csak az apostolok hallják a hírt Jeruzsálemben: Samária bevette az Isten ígését. Az a Samária, amely Jézust elutasította, most befogadja.

Nem csodálatos ez, nem nagyszerű, hogy szabad reménységben élünk? Az Ószövetségben Bálám történetéből hallottunk egy részt. Ő Izraelről szólva ezt mondja: látom őt, de nem most, nézem őt, de nem közel. Nekünk szabad ebben a reménységben élünk, hogy látom őt, de nem most...

Akik itt vagyunk, javarészt idős emberek vagyunk, akik mögött már egy történelmi távlat van. Micsoda fordulatok, változások történtek ezek alatt az évtizedek alatt, amióta élünk! Gondoljuk csak el: el tudtuk volna akár csak 40-50 évvel ezelőtt, vagy csak 20-30 évvel ezelőtt képzelni mostani önmagunkat? És itt van ez a János, aki a leghangosabban követeli a tüzet. Ki gondolná, hogy ő a szeretet apostola lesz? És itt van a testvére, Jakab, aki szintén tüzet kérne a samáriaiakra. Ki gondolná, hogy vértanú lesz belőle? Nézem őt, de nem most, látom őt, de nem közel.

Isten kegyelme sokkal nagyobb, mint ahogyan elképzeljük, s többet ad, mint amit gondolunk. Megkapóan szemlélteti ezt Szent Ágoston. Vallomásaiban csodálatosan szép emléket állít édesanyjának, akinek az imádságai és könnyei kísérték az ő életét. De volt, amikor édesanyja is csak a közelre, a „most”-ra nézett. 29 éves korában Ágoston elhatározta, hogy Karthágóból Rómába megy. Anyja tartóztatni akarta, féltette, nemcsak a tengeri utazástól, hanem a nagyvárostól, a halálos élet csábításától is. Amikor nem sikerült erről lebeszélnie, elkísérte a tengerpartig, s vele együtt akart útra kelni. Ágoston csak nagy nehezen tudta rábeszélni, hogy az éjszakát egy közeli kápolnában töltsse el. S miközben Mónika imádkozik, ő titokban hajóra száll, és megszökik.

S most halljuk Ágoston szavait anyjáról:

„Ugyan mit kért tőled, Istenem, annyi könnyel? Csak ennyit: ne engeddd, hogy tengerre keljek. Ám Te a magad fölséges gondoskodásával nem vetted számba, amit akkor kért, s vágyának velejét hallgattad meg, hogy engem azzá tégy, akinek mindig látni szeretett volna”. S ehhez hozzáteszi: „Nem tudta, hogy távolléteimből te minő örömet készítesz számára.”

Igen, ez az Ágoston az ókor legnagyobb hitvallója lett... Látom őt, de nem most...

Az a Samária, amely elutasította Jézust, befogadja az Isten igéjét. Ez pedig azt jelenti, hogy senkinek az élete nincs lezárva, senkiről nem tehetünk végleges megállapítást. Hiszen Jézus Krisztus nem azért jött, hogy elveszítse az emberek életét, hanem hogy megmentse.

Így induljunk tovább utunkon, hogy élő reménység van bennünk magunkkal szemben – és mindenkiel szemben.

Debrecen-Nagyerdő, 1986. augusztus 17.

Hinni – másokért

És hat nap múlva magához vevé Jézus Pétert, Jakabot és ennek testvérét, Jánost, és felvivé őket magokban egy magas hegyre. És elváltozék előttök, és az ő orcája ragyog vala, mint a nap, ruhája pedig fehér lőn, mint a fényesség. És ímé megjelenék önékik Mózes és Illés, akik beszélnek vala övele. Péter pedig megszólalván, monda Jézusnak: Uram, jó nekünk itt lennünk. Ha akarod, építsünk itt három hajlékot, néked egyet, Mózesnek is egyet, Illésnek is egyet. Mikor ő még beszél vala, ímé, fényes felhő borítá be őket; és ímé szózat lőn a felhőből, mondván: Ez az én szerelmes Fiam, akiben én gyönyörködöm: őt hallgassátok. És a tanítványok amint ezt hallák, arcra esének és igen megrémülének. Jézus pedig hozzájuk menván, illeté őket, és monda: Keljetek fel és ne féljetek! Mikor pedig szemeiket fölemelék, senkit sem látának, hanem csak Jézust egyedül.

Máté 17: 1-8.

És mikor a sokasághoz értek, egy ember jöve hozzá, térdre esvén öelötte, és mondván: Uram, könyörülj az én fiamon, mert holdkóros és kegyetlenül szenved; mivelhogy gyakorta esik a tűzbe, és gyakorta a vízbe. És elvittem őt a te tanítványaidhoz, és nem tudták őt meggyógyítani. Jézus pedig felelvén, monda: Óh, hitetlen és elfajult nemzetség! Vajon meddig leszek veletek? Vajon meddig szenvedlek titeket? Hozzátok őt ide nékem. És megdorgálá őt Jézus, és kiméne belőle az ördög; és meggyógyula a gyermek azon órától fogva. Ekkor a tanítványok magukban Jézushoz menván, mondának néki: Mi miért nem tudtuk azt kiűzni? Jézus pedig monda nékik: A ti hitetlenségetek miatt. Mert bizony mondom néktek: Ha akkora hitetek volna, mint a mustármag, azt mondanátok ennek a hegynek: Menj innen amoda, és elmenne; és semmi sem volna lehetetlen néktek.

Máté 17: 14-20.

Ez a történet a hitről mond el valamit. Éspedig valami nagyon lényegeset, amiről rendszerint megfeledkezünk. De nézzük sorjában az eseményeket.

Azzal kezdődik, hogy a tanítványok csődöt mondanak. Egy apa viszi hozzájuk a fiát, aki súlyos beteg. Epilepsziás. Lukács azt is elmondja: egyetlen fia ez. Talán ennyi is elég, hogy bele tudjuk képzelni magunkat a helyzetébe. Most viszi a tanítványokhoz azzal a váradalommal, hogy segítenek rajta. Ezt egy dologra alapozza: ezek az emberek tanítványai Jézusnak, együtt vannak vele, az Ő erejével élnek, tehát tudnak segíteni.

Ez a jelenség minden időben tapasztalható: Jézus tanítványaitól, tőlünk várnak valamit. Amit máshol, másoktól nem kapnak meg. Amit kifejezetten tőlünk várnak. Mert keresztyének vagyunk. Várják, hogy Jézusból adjunk valamit. Szeretetéből, türelméből, szelídségéből, békességéből, megbocsátásából, az életet gyógyító erejéből. Miként az apa is ezt várta, hogy a tanítványok személyében megtapasztal valamit Jézus könyörületéből és erejéből. S keservesen kellett tapasztalnia: a tanítványok erre képtelenek. Ahogyan keservesen tapasztalják velünk kapcsolatban is, mennyire hiányoznak belőlünk is Isten országának megújító erői. S hangzik a megállapítás: ti sem vagytok mások, ti sem tudtok segíteni. Bizony: hányszor vallunk csődöt mi magunk is, akárcsak a tanítványok.

A történet azonban itt nem fejeződik be. Tegyük hozzá: hála Istennek. Két bátorító ténnyel folytatódik.

A tanítványok, az egyház kudarca nem Jézus kudarcát jelenti. Jézus és a tanítványok, Isten és az egyház közé nem lehet egyenlőségi jelet tenni. Az Isten nem olyan, mint az egyház. Az egyház lehet erőtelen, elesett, de ez nem azt jelenti, hogy az Isten is ilyen. A tanítványok csődje nem Jézus Krisztus csődje. Azt halljuk: Jézus a megdicsőülés hegyéről odaérkezik, ahol az apa van a maga kilátástalan szenvedésével. És a tanítványok a maguk tehetetlenségével. Az apa mindjárt odamegy, térdre hull: könyörül az én fiamon. A tanítványok már nem érdeklik, róluk csak a panasz hangzik: És elvittem őt a te tanítványidhoz, és nem tudták őt gyógyítani.

S Jézus meggyógyítja, mert van hatalma. Ha a tanítványok kudarcot szenvednek is, Jézus nem szenved kudarcot. Kétségbeesztő lenne, ha a tanítványok kudarca egyúttal Jézus kudarca is

lenne. De ez nem menti fel őket, a fölhangzó panasz teljesen jogos.

Ezt érzik, tudják ők is. Ez a másik vigasztaló tény. Amikor magukra maradnak Jézussal, megkérdezik kudarcuk okát. Nem nyugszanak bele, hogy csődöt mondtak. Nem keresnek kibúvót, magyarázatot. Nem intézik el ezt az ügyet azzal, hogy fölteszik a kérdést: kötelesek vagyunk segíteni? Milyen alapon igényli ez az ember a lehetetlent, hogy gyógyítsuk meg a fiát? Nem, ők odamennek Jézushoz: mi miért nem tudtuk, miben hibáztunk, mit mulasztottunk el?

S ez valami nagyon nagy dolog. A nagy kérdés nem az: hibás, vétkes-e az ember. A nagy kérdés ez után jön: mit kezdünk a hibáinkkal. A kudarcainkkal. Tudomásul vesszük, elkönnyveljük vagy sem?

Meggyőződése, ha a legkisebb közünk van Jézus Krisztushoz, mi sem nyugodhatunk bele kudarcainkba. Abba, hogy éppen azt nem tudjuk adni, amit kifejezetten tőlünk várnak. Jézus szeretetét, az Ő életeteket gyógyító erejét.

A tanítványok odamennek Jézushoz: Miért nem tudtuk meggyógyítani? A válasz: Kishitűségetek miatt. A kishitűség nem annyi, mint hitetlenség. Adott helyzetben hiányzik a hit. Előáll egy olyan helyzet, mely erőnk feletti igényt támaszt, s megrendül a hitünk. Miként a tanítványoké, akik nem hitték, hogy lehet segíteni. Mert csak a saját lehetőségeiket látták. A hit pedig éppen az, hogy az Isten lehetőségeit látjuk, ezzel számolunk. S ezek mások, mint a mieink. A hit ezt ragadja meg. Kálvin ezt mondja: „Nem az Úrtól függ, hogy a javaknak nagy bősége áradjon tőle reánk – a mi hitünk kicsiségének kell tulajdonítanunk, hogy csak cseppenként csepeg reánk, sőt, hogy sokszor még a cseppet sem érezzük, mert a hitetlenség elzárja szívünket.” S hozzáteszi: „Isten sohasem hagy bennünket cserben, csak nyissunk ajtót az Ő kegyelmének.”

A hit: ajtónyitás, hogy Isten kegyelme, ereje beáradjon az életünkbe. Az az ereje, mely még a lehetetlenre is képessé tesz. Ezért a hitért újra és újra meg kell harcolnunk. A saját félelmeinkkel, hitetlenségünkkel. Nem csak magunkért – másokért is. A hit ugyanis nem a mi magánügyünk. Ez az, amire az igehirdetés elején céloztam: a hit nem a mi magánügyünk, mi nem csupán önmagunkért, hanem másokért is hiszünk. Nem mások helyett, hanem másokért.

Bennünk megvan a szándék, hogy a hitet, a hit erejét kisajátítsuk, a mi magánügyünké tegyük. Ezt látjuk azoknál a tanítványoknál is, akik, amikor Jézus megdicsőül, ott vannak vele a helyen. Ott akarnak maradni, távol az emberi szenvedésektől, a világ lármájától és nyomorúságától. Hajlékot is készek építeni, hogy ott berendezkedjenek. Azt a csodálatos megtapasztalást, amelyben részük volt, a magánügyüké kívánják tenni.

Jézus erre nem hajlandó. Mert a hit ajándékát nem csak azért kapjuk, hogy fölismerjük Isten szeretetét, bűnbocsátó kegyelmét Jézus Krisztusban. Valóban csodálatos evangélium ez: higgy és üdvözlés. De ugyanilyen csodálatos, életünknek értelmet adó evangélium: higgy, hogy mások meggyógyuljanak. Higgy, hogy ebből mások profitáljanak, hogy összekuszált, kiutat kereső életek elrendeződjenek. Másokért hinni. Az evangéliumok nem egyszer beszélnek erről. A kapernaumi százados a szolgájáért hitt. A kanaaneus asszony a leányáért. Az apa a fiáért.

Itt hadd tegyek fel nagyon csendesen egy kérdést. A mi gyermekeink élete mögött ott van-e a szülőknek ez a hite? És az ő életük tanúskodik-e erről?

A mi Urunk a benne való hitre szólít fel. Ez nem lehet a mi magánügyünk, ez mindig másokért való hit. És ami mindig kétségek, hitetlenségek ellenére való hit. Ezért a hitért ne szünjünk meg könyörögni, és a mi Urunk segítségét kérni. Hogy a hitünk ereje, munkája, és ne a hitetlenségünk érvényesüljön az emberek életében.

Debrecen-Nagyerdő, 1986. október 5.

A királyi menyegző

És megszólalván Jézus, ismét példázatokban beszél vala nékik, mondván: Hasonlatos a mennyeknek országa a királyhoz, aki az ő fiának menyegzőt szerze. És elküldé szolgálait, hogy meghívják azokat, akik a menyegzőre hivatalosak valának; de nem akarnak vala eljöni. Ismét küldé más szolgálait, mondván: Mondjátok meg a hivatalosoknak: Ímé, ebédemet elkészítettem, tulkaim és hízlalt állataim levágva vannak, és kész minden; jertek el a menyegzőre. De azok nem törődvén vele, elmenének, az egyik a maga szántóföldjére, a másik a maga kereskedésébe. A többiek pedig megfogván az ő szolgálait, bántalmazák és megölik őket. Meghallván pedig ezt a király, megharaguvék, és elküldvén hadait, azokat a gyilkosokat elveszté, és azoknak városait fölégeté. Akkor monda az ő szolgálainak: A menyegző ugyan készen van, de a hivatalosok nem valának méltók. Menjetek azért a kereszttutakra, és akiket csak találtok, hívjátok be a menyegzőbe. És kimenvén azok a szolgálak az utakra, begyűjték mind, akiket csak találtak vala, jókat és gonoszokat egyaránt. És megtelék a menyegző vendégekkel. Bemenvén pedig a király, hogy megtekintse a vendégeket, láta ott egy embert, akinek nem vala menyegzői ruhája. És monda néki: Barátom, mi módon jöttél ide, holott nincsen menyegzői ruhád? Az pedig hallgata.

Akkor monda a király a szolgálknak: Kötözzétek meg a lábait és kezeit, és vigyétek és vessétek őt a külső sötétségre; ott leszen sírás és fogcsikorgatás. Mert sokan vannak a hivatalosok, de kevesen a választottak.

Máté 22: 1-14.

Szóhasználatunkban gyakran említjük ezt a súlyos szót: üdvösség. Súlyos, mivel a tartalmát a maga egészében nem tudjuk meghatározni. Csak az előízét ismerjük, de nem a teljességét. Úgy igaz, ahogy Pálnál halljuk: amiket szem nem látott, fül nem hallott, embernek szíve meg sem gondolt. Jézus is példázatot használ, így érzékelteti a mennyek országának határtalan bőségét, gazdagságát, örömét. Hasonlatos a mennyek országa a királyhoz, aki a fiának menyegzőt szerez. Ezt a képet használja a Jelenések könyve is, amikor a Bárány menyegzőjéről beszél. És erre utal az úrvacsora is. Nemcsak amaz utolsó vacsorára,

melyen Jézus elárultaték, hanem erre a menyegzőre is, amikor az Atya országában újra iszik az övéivel a szőlőtőke terméséből.

Miről is beszél ez a példázat? Először is: ezt a menyegzőt a király, az Atya szerzi. Az Isten nem egy kedvetlen, hanem jókedvű Isten. Nem rigorózus, szűkmarkú, hanem a javait boldogan tékozló Isten. Örül, ha ajándékozhat, ha örömet szerezhet. A tékozló fiú visszatérésének örömeire leváogatja a hízott tulkot, elkezdenek vigadni úgyannyira, hogy a zene és a tánc messzire kihallatszik a házból. Ez valahogy háttérbe szorult nálunk. Mintha az Istenhez nem illenék ez a jókedv, ez az öröm. És hozzánk is sokkal inkább a lemondás, aszkézis illik, mintsem az élet öröme. Halljuk meg, amit a példázatban Jézus mond nekünk a királyról, az Atyáról: Ő menyegzőt szerez.

Azután azt halljuk, hogy elküldi szolgálait a király, hogy kézbesítsék a menyegzőre szóló meghívását. A menyegző tehát nem zártkörű, arra nemcsak a közvetlen hozzátartozók kapnak meghívást. A király nem egyedül, szűk körben akar örvendezni fia menyegzőjén. Azt akarja, hogy ennek örömeiben sokan részesedjenek. Hogy senki ebből ki ne maradjon. Szinte megindító, hogy amikor a meghívottak közül sokan nem akarnak elmenni, ismét kiküldi szolgálait. Amikor ez is eredménytelen marad, újra kiküldi szolgálait. Most már nem a hivatalosokhoz, hanem mindenkihez. Személyválogatás nélkül, jókhoz, gonoszokhoz egyaránt. Megrendítő, mennyire szívügye Istennek, hogy minden ember idvezüljön. Mennyire nem tud beletörödni abba, hogy a menyegzőn ne legyen ott mindenki. Hogy ott akárcsak egy üres hely is legyen. Az Ő országába, a menyegzőre mindenki hivatalos, oda mindenki bemehet. Ez a bemenetel feltételhez sincs kötve, még erkölcsi bizonyítványra sincs szükség, mindenki előtt nyitva áll.

Arról hallunk, hogy vannak, akik nem hajlandók elfogadni a meghívást. Nem akarnak elmenni. Azt, hogy elmenjenek a maguk szántóföldjére, kereskedésébe, többre becsülik. S ez még a szelídebbje. Vannak, akikből a király üzenete gyilkos indulatot vált ki, megölik szolgálait, akik a meghívást átadják. Ez a példázat érzékeltet valamit Isten szenvedéséből. Ő mindent megtesz, a tulkok és hizlalt állatok levágva, minden kész, hogy a menyegző öröme teljes legyen. A válasz: a visszautasítás, nem megyünk. Isten a visszautasított Isten. Az újra és újra visszautasított Isten. Szokták mondani: ha én lennék az Isten, ezt és ezt tenném. Én nem

merném vállalni, hogy Isten helyébe lépjek. Én nem tudnám elviselni az Isten szenvedését, azt, hogy Ő a nagy visszautasított.

Mi arról tehetünk bizonyosságot, hogy nem utasítottuk vissza. Hiszem, hogy ezt mindnyájan elmondhatjuk. Ha talán vonakodva, sokszor ellenkezve, de végül is elfogadtuk az Ő hívását. Mi már „bent” vagyunk, már nem vagyunk kívül az Ő országán. Azt gondoljuk, mi már nem jelentünk problémát. A példázat azonban azokról is szól, akik már bent vannak, ebből kiderül, hogy a bent levőkkel is van baj. Amikor bemegy a király, hogy köszöntse a vendégeket, látja, hogy az egyiken nincs menyegzői ruha. Mindegyiken van, ezen nincs. Mikor megkérdi őt a király, hallgat, nem tudja megindokolni. És kivetetik. Mit akar ezzel Jézus elmondani? A menyegzői ruha nem költséges díszöltözet, hanem egyszerűen tiszta ruha a szennyes munkaruhával szemben. A király elvárhatja vendégeitől, hogy az ünnepi alkalomhoz méltóan jelenjenek meg. Hogy ez az ember nem vett tiszta ruhát, azt mutatja, semmibe veszi a királyt is, a menyegzőt is. Jézus tehát arról beszél, hogy ha mi, méltatlan létünkre meghívást kaptunk Isten országa örömébe, úgy ez elkötelezést jelent. Azt, hogy az evangéliumhoz, a Krisztus ügvéhez méltóan éljünk.

Elmondható-e rólunk, az egyházzól, az egyház papjairól, a gyülekezetek tagjairól? Szemlélteti-e az életünk Isten országának az örömét, békességét, szeretetét? Több fiatalról is hallottam: Krisztus? Igen. Egyház? Nem. Ebben elsősorban nem mi vagyunk a hibásak? Igen, mi meghallottuk a hívást, bent vagyunk, mégis bűnbánattal tartozunk. Nem azért, hogy komor legyen a nézésünk, hanem, hogy megújuljunk hitünkben, örömünkben, életünkben. Újra és újra hangzik a hívó szó az Ő asztalához, az úrvacsorához, jelezve, hogy Isten nekünk bűnbocsánatot ad, és kegyelmével táplál minket. Engedjünk a hívó szónak hálás szívvel, és menjünk tovább örömmel, méltóan viselve magunkat az evangéliumhoz.

Debrecen-Széchenyikert, 1986. október 23.

Péter tagadása

Megfogván azért őt, elvezeték, és elvivék a főpap házába. Péter pedig követi vala távol. És mikor tüzet gerjesztettek az udvar közepén, és ők együtt leültek, Péter is leüle övelők. És meglátván őt egy szolgálóleány, amint a világosságnál ült, szemeit reávetvén, monda: Ez is övele vala! Ő pedig megtagadá őt, mondván: Asszony, nem ismerem őt! És egy kevéssel azután más látván őt, monda: Te is azok közül való vagy! Péter pedig monda: Ember, nem vagyok! És úgy egy óra múlva más valaki erősíté, mondván: Bizony ez is vele vala: mert Galileából való is. Monda pedig Péter: Ember, nem tudom, mit mondasz! És azonnal, mikor ő még beszélt, megszólalt a kakas.

És hátrafordulván az Úr, tekinté Péterre. És megemlékezék Péter az Úr szaváról, amint néki mondta: Mielőtt a kakas szól, háromszor megtagadsz engem. És kimenvén Péter, keservesen síra.

Lukács 22: 54-62.

A passió megrendítő olvasmány. Nem utolsósorban azért, mert ebben megmutatkozik, milyen kicsi, törpe tud lenni az ember. Milyen nyomorult és milyen szánandó. Nézzük csak végig a szereplőket! Ott van Júdás, aki eladja magát és árulóvá lesz. Látjuk a főpapokat, akik Jézust halálra ítélik. Teszik ezt Isten nevében és védelmében, valójában azonban a hatalmuk érdekében. És milyen fonák képlet: akinek igazságot kellene szolgáltatnia, az teszi fel a kérdést: micsoda az igazság? S az evangélium nem hallgatja el, hogy Péter, az „oszlopapostol” sem kivétel. Ezen az éjszakán, melyen Jézust elfogják, és főpap elé viszik, ő is elbukik. Csúnyán és szégyenletesen. Úgy, hogy még mentséget sem tud felhozni maga mellett.

Ismerjük tagadásának előzményeit. Amikor Jézus az utolsó vacsora után tanítványaival elindul az Olajfák hegyére, közli velük: rövidesen olyan események következnek be vele, amelyeken mindannyian meg fognak botránkozni. Péter a tőle megszokott heveséssel tiltakozik. Szinte sértve érzi magát. Azt el tudja fogadni, hogy a többiek, azok igen. Ezen a ponton nincs vitája

Jézussal. De hogy ő is! Ez sérti, ez ellen tiltakozik. Ha mindnyájan meg is botránkoznak benned, én nem. Én kész vagyok veled tömlőcre, sőt, halálra menni. Igen, Péter mindenre kész, amíg ez nem kerül semmibe. Mindenre hajlandó, amikor még nem kell semmit sem tenni. De amikor az események egy nem várt fordulattal úgy alakulnak, hogy bizonyítani kell nagyhangú kijelentéseit – Péter elbukik. Pedig a tömlőc árnyéka még messziről sem volt látható, nem is beszélve a halálról. Kiderül: csak a szája nagy, ő pedig törpe.

Vajon nem önmagunk elé tart tükröt az ige? Olyan tükröt, melyben felismerjük a saját mentalitásunkat: ha mások, a többiek olyanok, amilyenek, én azért nem. Mert a többiek mindig csak „olyanok”, de én? Milyen nagyszerűen tudunk mi, keresztyének beszélni szeretetről, hűségről, áldozatról, megbocsátásról, amíg az nem kerül semmibe. De amikor odakerül a dolog, hogy ebből valamit meg is kell élni, bizony törpék leszünk mi magunk is. Bizony nemcsak mások, a többiek – mi is „olyanok” vagyunk.

De hát miért is tagadta meg Péter Jézust? A legkézenfekvőbb felelet az, hogy félt, gyáva volt. Tagadásának forrása azonban nem ez volt. Péter nem az az ember volt, aki egy szolgálóleánytól megijed. És nem titokban, lopva követte Jézust a főpap házának udvarába. Sőt, odaül a tűz mellé, vállalva azt, hogy felismerik. Egyetlen olyan mozdulata sincs, amely arra mutatna, hogy el akar rejtőzködni.

Azért tagadta meg Jézust, mert csalódott benne. Számára Jézus az élete legmélyebb csalódását jelentette. Nem ezt várta a Krisztustól, az élő Isten fiától, ami történik. Emlékezzünk csak, amikor Jézus egy alkalommal jelzi szenvedését, Péter egyenesen megfeddi: Mentsen Isten, Uram! Nem eshetik ez meg teveled! S most mégis látnia kell, hogy ez megeshet. S ezt Péter képtelen elfogadni. Hiszen benne mint Izrael népének egy tagjában, egészen más váradalmak voltak a Messiásról. A Messiás hős, hatalmas, minden ellenségét legyőzi. Ugyanakkor azt látja, hogy Jézust megkötözve hurcolják a főpap elé. Elviselhetetlenül megbotránkoztató látvány ez az ő számára. És hangzik az első tagadás: nem ismerem őt. Ezt a Jézust, ezt az erőtlen, tehetetlen, az

önmagát, az életét szóltanul odaadó Jézust nem akarom ismerni. Ezzel nem vállalom a közösséget.

Nem vagyunk ebben is egyek Péterrel? Olyan emberek, akik az Istent mindig magunkhoz szeretnék igazítani, egy privát, minket mindig igazoló Istent szeretnék az önmagát másokért odaadó Krisztussal való közösség helyett.

Az első után nemsokára következik a második tagadás. Érdekes megfigyelni, hogy Péter háromszori tagadásában nem csupán ismétlésről van szó. Ezekben haladás, folyamat mutatkozik meg. Az elsőben Krisztust tagadja meg: nem ismerem őt. Most önmagát tagadja meg. Amikor valaki megjegyzi: te is azok közül, vagyis Krisztus tanítványai közül való vagy – ezt válaszolja: Ember, nem vagyok. Nem vagyok az, ami vagyok. Vagy: aki. Szembefordul önmagával, megtagadja önmagát. A maga kilétét, mivoltát. Ha ő nem az, aki, ha nem tanítvány, akkor ki ő? Az első tagadásból törvényszerűen következik a második. Az a Péter, aki nem vállalja Krisztust, önmagát is képtelen vállalni. És akik már átélték hasonlót, tudják, milyen keserves, amikor nem tudjuk önmagunkat vállalni.

A második tagadás után következik a harmadik. Úgy egy óra múlva valaki megjegyzést tesz. Nem közvetlenül Péterhez intézi szavait, hanem az ott levőkhöz. Ez is vele volt, hiszen ő is Galileából való. Péter azonnal reagál: ember, nem tudom, mit beszélsz. Ez a tagadás már a másik emberre, a felebarátra vonatkozik: nem tudom, mit mondasz, és nem is akarom tudni. Nem akarlak meghallgatni, nem akarom figyelembe venni a szavadat. Nem érdekel, nem vagyok kíváncsi a véleményedre, semmi közöm hozzád és ahhoz, amit mondasz.

Nem vagyunk-e ebben a vonatkozásban is társai Péternek? Nem vádolnak-e minket, esetleg a hozzánk legközelebb állók is: nem értettetek meg minket, nem figyeltetek ránk, nem hallottátok meg szavunkat. Nem értem, mit mondasz. A kör bezárult, teljes a tagadás.

S amikor ilyen törpének mutatkozik meg az ember, az a vigasztaló, milyen igazán nagy Jézus Krisztus. Ő, akiben az övéi megbotránkoznak, akit körülvesznek a pizkos, alantas indulatok, amikor megszólal a kakas, hátrafordul, és rátekint Péterre.

Ez a tekintet szóltanul is beszél. Nincs ebben a tekintetben vád, elmarasztalás. Ez a tekintet arról beszél ennek a szerencsétlen, elbukott embernek: Péter, nem felejtettelek el, nem fordultam el tőled, vállallak, szeretlek. Jézusnak ebben a hátrafordulásában, Péterre tekintésében a szeretetnek olyan megrendítő nagysága mutatkozik meg, amit nem lehet kimondani, megmagyarázni. Ami előtt csak szégyenkezni és összetörni lehet. Úgy, ahogy ezt Péter teszi, aki kimegy és keservesen sír.

A mi Urunknak ez a tekintete nyugodjék meg rajtunk is, újra és újra.

Debrecen, 1987. április 16.

Nyitva a menny

A Séba királynéasszonya pedig hallván Salamon híré, eljőve, hogy megkísértse Salamont nehéz kérdésekkel, Jeruzsálemben, igen nagy sereggel és tevékkel, amelyek hoznak vala fűszereket, igen sok aranyat és drágaköveket; és Salamonhoz méne, és beszélt vele mindenekről, amelyek szíven voltak. És Salamon megfelelt minden beszédeire, mert semmi sem volt Salamon elől elrejtve, amelyet meg nem mondhatott volna neki. És mikor látta Séba királynéasszonya Salamon bölcsességét és a házat, amelyet épített vala; És az ő asztalának étkeit, szolgálóinak lakását és hivatalnokainak állását és öltözékeit, pohárnokait s azoknak öltözékeit, és az ő áldozatát, amellyel az Úrnak házában áldozott: a lélegzete is elállott. És monda a királynak: Mind igaz volt, amit hallottam volt az én lakóföldemben a te dolgaidról és bölcsességedről. De hinni sem akartam azoknak beszédeit, míg én magam el nem jöttem, és szemeimmel nem láttam. És ímé nékem a felét sem beszélték el a te bölcsességed nagyságának; felülmúltad a hírt, amelyet hallottam. Boldogok a te embereid és boldogok ezek a te szolgálid, akik szüntelen udvarolnak néked, hogy hallhassák a te bölcsességedet! Legyen az Úr, a te Istened áldott, aki téged annyira szeretett, hogy az ő székébe helyezett, hogy lennél az Úrnak, a te Istenednek királya; mivel a te Istened szerette Izráelt, hogy megerősítse őt mindörökké, azért tett téged királlyá felettök, hogy szolgáltass ítéletet és igazságot. És ada a királynak százhusz talentum aranyat és felette sok fűszerszámot és drágaköveket. Nem is volt több olyan fűszerszám, mint amelyet Séba királynéasszonya ada Salamon királynak.

2. Krónika könyve 9: 1-9.

Mivel a te Istened szerette Izráelt, hogy megerősítse őt mindörökké, azért tett téged királlyá felettök, hogy szolgáltass ítéletet és igazságot.

2. Krónika könyve 9: 8/b

Ma Jézus Krisztus mennybemenetelére emlékezünk. Arra az eseményre, amelyről egyik énekünk így örvendez: „Utat szerze mennyországra, Örök boldogságra”. (353,1.) Az a nagy evangélium szólal meg ebben, hogy nyitott ajtó van a mennyben. Mivel Jézus

utat szerzett, a menny nincs bezárva, nyitva van az ajtó. Hogy ez mit jelent, milyen lehetőséget az egész világ számára, föl sem tudjuk mérni. Egy ószövetségi példával próbálom érzékeltetni. Amikor Isten ítéletet gyakorol népe fölött, nemegyszer úgy teszi, hogy bezárja az eget, hogy az ne adjon esőt. Félelmetes, mikor ez bekövetkezik. Lehetetlenné válik az élet, csak sínylódni lehet. A menny azonban sokkal többet jelent, mint csupán esőt. Az Isten dicsőségét, szeretetének, jóvoltának, irgalmának teljességét. És a menny nincs bezárva, a mennyből csodálatos erők érkeznek a mi világunkba, melyek képesek minket megújítani, megvigasztalni, talpra állítani, reménységgel megajándékozni. És képesek baljós, tragikus eseményeknek kedvező fordulatot adni. Nyitva a menny. Félelmetes lenne, ha ez az ajtó zárva lenne, ha csak az valósulna meg itt a földön, ami belőlünk, emberekből telik. Volna-e még ez esetben élet?

Mindez azonban Jézus mennybemenetelének csupán az egyik oldala. A döntő, az alapvető oldala. De felvetődik a kérdés: minebből mi következik ránk? Milyen feladat, megbízatás? Valljuk meg, az áldozócsüdtörők számunkra elég távoli, megfoghatatlan, amellyel sokan talán nem is tudnak mit kezdeni. Éspedig azért, mert nem látjuk, hogy mi következik ebből reánk. Mit jelent ez a mi életünkre nézve? A kérdésre egy idézettel felelek, Luther egyik megállapításával: „Ahol keresztyének, az Isten gyermekei vannak, ott nyitva van a menny.” Merész megállapítás, kijelentés. Megijed tőle az ember, visszahőköl: ahol én vagyok, nyitva van a menny? Pedig erről van szó: ahol keresztyének vannak, ott legyen nyitva a menny. Ott a mennyei erők valósága legyen megtapasztalhatóvá. A keresztyének élete azt szolgálja, hogy bennük ezek a gyógyító, az életet megújító mennyei erők áradjanak a világba. Erre szólít fel bennünket a felolvasott ige is.

Egy érdekes, magas szintű látogatásról hallunk. Sába királynője, a mai Jemen vidékéről, rangjához illő kísérettel meglátogatja Salamont, Izrael királyát. Meglepő, szokatlan indok készíti erre. Hírét veszi Salamon bölcsességének. Olyan csodálattal és elismeréssel beszélnek Salamon dolgairól, hogy az benne egyszerre támaszt kétkedést is, érdeklődést is. És nem sajnálja a fáradságot, az időt, elmegy Jeruzsálembe, hogy személyesen győződjék meg

a hír igazáról. Amikor megérkezik, kérdéseket tesz föl Salamonnak, s kérdéseire választ kap. Azután mindent megnéz. A templomot, ahol Salamon áldozatot mutat be. Mint asszony megfigyeli az ételeket, az emberek öltözködését és magatartását. Az eredmény, amire eljut: eddig neki még a felét sem beszélték el a valóságnak. És ez a pogány asszony megérez, megtapint valamit az Isten jelenlétéből, szeretetéből. S ez arra készíti, hogy dicsőítse Istent: „Áldott legyen az Úr, a te Istened!” S a látottak és tapasztaltak nyomán megszületik benne egy felismerés. Olyan felismerés, amelyre nem is gondolt, amely számára is az újdonság erejével hatott: „Mivel szerette az Úr Izraelt, a te Istened azért tett téged királlyá felettük.” Azért tett királlyá, hogy az általad szolgáltatott igazság és jogosság által Izrael, a te néped megtapasztalja, hogy Isten szereti őt, hogy gondja van rá, hogy jót akar vele. S ehhez hozzáteszi: boldogok, akik a közeledben lehetnek, akik hallhatják a te bölcsességedet.

Valóban meglepő fölismerés: mivel az Úr, a te Istened szereti Izraelt, a javát, a békességét, az örömét akarja, azért tett meg téged királyukká. Lefordítva: azért kaptuk az életet Istentől, azért állított oda, ahová állított, mert nemcsak minket, hanem másokat is szeret. Azért vagyunk, élünk, mert Isten jót akar tenni másokkal. Ez az, amit Luther így mondott: „Ahol keresztyének, Isten gyermekei vannak, ott nyitva van a menny.” Éspedig mások számára is megtapasztalhatóan.

Így van-e ez, így igaz-e ez? Itt kérdések jönnek elő, amelyekkel szembe kell néznünk. Elmondható-e rólam az, hogy azért vagyok a feleségem férje, gyermekeim apja, mert Isten szereti Őket? Elmondható-e, azért vagyok presbiter, mert Isten jót akar ezzel a gyülekezettel? Azért adott a családomnak, mert jót akar velük? Ott, ahol én vagyok, valóban nyitva van-e a menny? Alexander Fleming, a penicillin feltalálója ebben a mondatban foglalta össze egész életét: Mivel Isten meg akarta ajándékozni az emberiséget a penicillinnel, ezért megteremtette Alexander Fleminget. Pontosan azt mondta, amit az igében hallottunk.

Az ige azonban nemcsak önvizsgálatra készítet, hanem meg is örvendeztet. Mi nemegyszer küszködünk önmagunkkal, sorsunkkal. Sokszor el is keseredünk, mert hiábavalónak, értelmetlennek

látunk mindent. Az Isten most megvidámít bennünket. Ő azért teremtett minket, azért hívott el a Krisztus ismeretére, mert szereti ezt a világot. Azért vagyunk, mert az Isten jót akar. Hogy a föld savai legyünk, hogy vizet adjunk a szomjazónak. Azért vagyunk, mert Isten meg akarja ajándékozni azokat, akik a környezetünkben élnek. De még a távoliakat is, a soha nem látottakat és nem ismerteket. Ezért senki se keseredjen el, senki se tartsa magát fölöslegesnek. Krisztus utat szerzett a mennyországba, a menny nyitva.

Ezt hirdesse életünk, mennyei erőket, a gyógyulás, megbocsátás, a békeesség erőt árasztva a világba.

Debrecen, 1987. május 28.

Merj hinni!

És kiméne onnét, és méne az ő hazájába, és követék őt az ő tanítványai. És amint eljött vala a szombat, tanítani kezde a zsinagógában; és sokan, akik őt hallák, elálmélkodának vala, mondván: Honnét vannak ennél ezek? És mely bölcsesség az, ami néki adatott, hogy ily csodadolgok is történnek általa? Avagy nem ez-e az az ácsmester, Máriának a fia, Jakabnak, Józsnak, Júdásnak és Simonnak pedig testvére? És nincsenek-e itt közöttünk az ő nőtestvérei is? És megbotránkoznak vala őbenne. Jézus pedig monda nékik: Nincs próféta tisztesség nélkül csak a maga hazájában, és a rokonai között és a maga házában. Nem is tehet vala ott semmi csodát, csak néhány beteget gyógyíta meg, rájuk vetvén kezeit. És csodálkozik vala azoknak hitetlenségén. Aztán köröskörül járja vala a falvakat, tanítván.

Márk 6: 1-6.

És lön, hogy mikor Jézus visszatért, a nép örömmel fogadá őt; mert mindnyájan várják vala őt. És ímé eljőve egy ember, kinek Jairus vala neve, ki a zsinagógának feje volt; és Jézus lábai előtt leesvén, kéré őt, hogy menjen be az ő házába. Mert vala néki egy egyetlen leánya, mintegy tizenkét esztendős, és az halálán volt. Mikor pedig ő méne, a sokaság szorongatá őt. És egy asszony, ki vérfolyásban volt tizenkét esztendőől fogva, és bár minden vagyonát az orvosokra költötte, senki meg nem tudta gyógyítani, hátulról hozzá járulván, illeté az ő ruhájának peremét; és azonnal elállá vérének folyása. És monda Jézus: Ki az, aki engem illete? És mikor mindnyájan tagadták, monda Péter és akik ővele valának: Mester, a sokaság nyom és szorongat téged, és azt mondod: Ki az, aki engem illete? Jézus pedig monda: Illete engem valaki; mert én észrevettem, hogy erő származék ki tőlem. Mikor pedig látta az asszony, hogy nem maradt titokban, reszketve előjőve, és előtte leesvén, megjelenté néki az egész sokaság előtt, miért illette őt, és hogy azonnal meggyógyult. És ő monda néki: Bízzál leányom, a te hited megtartott téged; eredj el békességgel! Mikor még a szó szájában vala, előjőve egy ember a zsinagóga fejének házatól, mondván néki: Meghalt a leányod; ne fáraszd a Mestert! Jézus pedig mikor ezt hallotta, felele néki, mondván: Ne félj; csak higgy, és megtartatik. Bemenvén pedig a házba, senkit nem bocsáta be, csak Pétert, Jakabot, Jánost és a leányzó atyját és anyját.

Sírának pedig mindnyájan, és gyászolák azt; ő pedig monda: Ne sírjatok; nem halt meg, hanem aluszik. És kineveték őt, tudván, hogy meghalt. Ő pedig mindenkit kiküldvén, és a leányzó kezét megfogván, kiálta, mondván: Leányzó, kelj fel! És visszatére annak lelke, és azonnal fölkele; és ő parancsolá, hogy adjanak néki enni. És elálmélkodának annak szülei; ő pedig megparancsolá, hogy senkinek ne mondják, ami történt.

Lukács 8: 40-56.

Ez a történet jól ismert. Bibliaolvasásunk során már többször is találkoztunk vele, az evangéliumok maguk is háromszor mondják el. Mégis az az érdekes, hogy ez a történet, a Biblia egyéb elbeszéléseivel, amelyek szintén jól ismertek, nem válik unalmassá. Ez nem véletlen, ebben az ige sajátossága mutatkozik meg. Az, hogy az ige nem halott betű, hanem élő és ható erő. Ezért az ige mindig új, nem veszíti el érvényét, nem lehet megunni. Nem lehet betelni vele, kimeríteni, a végére járni. Ez szólal meg a zsoltaáros vallomásaiban, amikor arról beszél, hogy az Úr törvényében gyönyörködni lehet éjjel és nappal. Így tegye a Szentlélek most élővé számunkra ezt a jól ismert, többször is hallott igét.

Jézus itt két embert állít talpra: egy asszonyt és egy 12 éves kislányt. Semmiféle kapcsolatban nem álltak egymással, helyzetükben mégis volt valami közös. Mindkettejüknek állapota túl volt már az emberi lehetőségeken. Az asszony orvostól orvosig járt, keresve a gyógyulást. Minden vagyonát erre költötte, de senki sem tudta meggyógyítani. Még inkább igaz ez a kislány esetében, aki időközben meg is hal. Ezt a két embert állítja talpra Jézus. Nagy dolog, ami itt történik. Hogy Jézus ezt megtette, abban kétségtelenül nagy szerepe volt az asszony hitének és a kislány apja, Jairus hitének.

De még más valaminek is. Éspedig annak, amivel Lukács elkezdí a történetet: amikor Jézus visszatért a gadarénusok tartományából, a nép örömmel fogadta Őt, mert várták. A két ember talpra állítása olyan környezetben történik, ahol Jézust várják, készülnek a vele való találkozásra, az odaérkezésre. Olyan környezetben, ahol nyitottak a szívek Jézus előtt. S ez döntően fontos a két ember sorsát illetően. Hallottuk, miként fogadták Jézust Názáretben, ahol felnevelkedett. Elutasítással, megvetéssel. És Jézus ott nem tett csodát a hitelenségük miatt. A hatalom ott is

megvolt, és ott is voltak gyógyulásra szoruló emberek, de hitetlenségük miatt Jézus mégsem tehetett csodát. Itt, Kapernaumban viszont minden valószínűség szerint várják, örömmel fogadják, s két élet, amely már túljutott minden emberi lehetőségen, meggyógyul.

S ez nem kevesebbről beszél, mint a gyülekezet szerepének egyedülálló fontosságáról. Hogy emberi életek megújulnak-e, ez a gyülekezeten is múlik. Azon, hogy a gyülekezetek várják-e Jézust, készülnek-e a vele való találkozásra. Mert az istentiszteletre, a Krisztussal való együttlétre nemcsak a lelkésznek, hanem a gyülekezetnek is készülnie kell. Hogy olyan környezet lehessünk, ahol meg lehet gyógyulni, ahol azok is talpra állhatnak, akik leszámoltak minden reménységgel. „Mindnyájan várták Őt.” Ahol várják Őt, oda megérkezik, és ott gyógyít.

És pedig személyválogatás nélkül. Ez az ige második üzenete. A kislánya életéért Jézushoz menő apa és a gyógyíthatatlanul beteg asszony között óriási a különbség. Az apának tudjuk a nevét: Jairus. Neves ember, a zsinagóga vezetője, feje. Rangja van, méltósága, tekintélye, köztisztviselőként álló. A másik névtelen, egy valaki a sokaságból, akire nem figyelnek, mert nem tartozik a fontos emberek közé. Emellett még asszony is, ami az akkori világban egyet jelentett a rabszolgasággal. Szemléletesen mutatja ezt az, hogy egy írástudó az alábbi három dologért áldotta naponként Istent: hogy nem pogánynak, tanulatlanoknak és asszonynak teremtette. De most, a szenvedésben ezek a különbségek eltűnnek, és ez a két ember egymás mellé kerül. Nem a tekintélyes zsinagógafő és a névtelen asszony áll előttünk, hanem két szenvedő ember. Seneca jegyzi fel Nagy Sándorról, hogy egy város ostrománál, amikor körbejárta a falakat, keresve a leggyengébb pontokat, egy nyilvánvaló eltalálta a lábát. Mikor fájdalma erősödött, s le kellett szállnia a lóról, így szólt: „Mindenki esküszik rá, hogy Jupiter fia vagyok, de ez a seb azt kiáltja, hogy ember vagyok.” Igen, a seb, a szenvedés rádöbbsen minket arra, hogy emberek vagyunk. Kegyelemre, vigasztalásra szoruló emberek. És pedig különbség nélkül. Jézus ezt látja Jairusban és a ruháját csak hátulról megérintő asszonyban: a szenvedő embert. Azt az embert, akinek jajsavára – miként Hamlet mondja – „Bűvölten áll a vándorcsillag is, s döbbenve hallgatózik.” S miközben Jairus háza felé tart, hogy meggyógyítsa a beteg kislányt, megáll ezért a névtelen, beteg,

szenvedő asszonyért, hogy meggyógyítsa. S kiért ne állana meg, ki az, akin ne könyörölne? Éspedig személyválogatás nélkül.

Az ige harmadik üzenete így hangzik: merjünk hinni, ne féljünk hinni. Erre a biztatásra azért van szükségünk, mert a mi hitünk rendszerint megtorpan lehetőségeink határán. Hitünkben nem merünk Isten lehetőségeivel számolni – csak a saját lehetőségeinkkel. Ismerve és megtapasztalva a magunk életének korlátait, nem merünk azokon túllépni, mert attól félünk: túl sokat hiszünk. Pedig hinni éppen azt jelenti, hogy merünk az Isten lehetőségeivel, szeretetének hatalmával számolni. Az asszony mert hinni, jóllehet az orvosok nem tudták meggyógyítani. Meg volt győződve, ha csak Jézus ruhájának peremét illeti, meggyógyul. Jairus mert hinni, amikor a kislány halálhírét hozták. Nem mondta: Uram, ne fáradj, nincs már értelme immár. Sem Jairus, sem az asszony nem félt attól, hogy hitük messzebbre terjedne, mint Krisztus ereje és szeretete.

Kétségtelen, hogy életünknek megvannak a korlátai, amelyeken túl a lehetetlen kezdődik. És kétségtelen a halál ténye is, amelybe előbb vagy utóbb beleütközünk, melyet nem tudunk áttörni. De az is kétségtelen, amit Jézus mond: Ne félj, csak higgy. Higgy, mert Ővé minden hatalom mennyen és földön. Nem az a helyzet tehát, hogy a hitünk bármikor is túlléphetné Isten lehetőségeinek határát. Ez megfordítva igaz. Úgy, ahogyan Kálvin vallotta teljes meggyőződéssel: „Az isteni jósnak soha nem éri fel, még a századrészét sem a mi hitünk, bármily nagy legyen is.”

Merjünk azért hinni bátran, mit sem félve.

Debrecen, 1987. augusztus 2.

A magányból a közösségbe

Nem abban van a szeretet, hogy mi szerettük az Istent, hanem hogy ő szeretett minket, és elküldte az ő Fiát engesztelő áldozatul a mi bűneinkért. Szeretteim, ha így szeretett minket az Isten, nekünk is szeretnünk kell egymást. Az Istent soha senki nem látta: Ha szeretjük egymást, az Isten bennünk marad, és az ő szeretete teljessé lett bennünk: Erről ismerjük meg, hogy benne maradunk és ő mibennünk; mert a maga Lelkéből adott minékünk. És mi láttuk, és bizonyosságot teszünk, hogy az Atya elküldte a Fiút a világ üdvözítőjéül. Aki vallja, hogy Jézus az Istennek Fia, az Isten megmarad abban, és ő is az Istenben. És mi megismertük és elhittük az Istennek irántunk való szeretetét. Az Isten szeretet; és aki a szeretetben marad, az Istenben marad, és az Isten is őbenne. Azzal lesz teljessé a szeretet közöttünk, hogy bizodalmunk van az ítélet napjához, mert amint ő van, úgy vagyunk mi is e világban. A szeretetben nincsen félelem; sőt a teljes szeretet küzi a félelmet, mert a félelem gyötrellemmel jár: aki pedig fél, nem lett teljessé a szeretetben.

János 20: 10-18.

A húsvét evangéliumát most ebben a két szóban ragadjuk meg: a magányból a közösségbe. A hallott bibliai történet úgy indul, mint a nagypénteki események folytatása. Jézust, miután megfeszítették és meghalt, eltemetik Arimáthiai József sírkertjében. Szombat a nyugalom napja, amikor még végtisztességet sem szabad tenni. A hétnek első napján azonban, a reggeli szürkületkor Mária Magdaléna már igyekszik a sírhoz. Ami ott fogadja, megdöbbenő. Talán még a keresztre feszítésnél is megdöbbenőbb. A sírkő nincs a helyén, a sír pedig üres. Nem találja a halottat. Futva siet vissza a városba, elmondja ezt a tanítványoknak. Péter és János ugyancsak futva mennek a sírhoz, s látják: a sír valóban üres, a halott Jézus nincs ott.

Visszamennek a városba, Mária Magdaléna viszont kint marad a sírnál, és hangosan sír. Szíve legmélyéről tör fel a fájdalom, hiszen az ő számára Jézus kimondhatatlanul sokat jelentett. Ő volt az, akiről az evangéliumok feljegyezték, hogy Jézus hét ördögöt űzött ki belőle. Jézus nagyon mélyről emelte fel őt. Nagy bűnös

volt, s azt, hogy új, tiszta, emberhez méltó életet kezdhettek, Jézusnak köszönheti. Ezért siet már kora hajnalban, mikor még néptelenek az utcák, Mestere sírjához. Mert Jézus holttestét csupán megkenni, sírját ápolni is erőforrás lenne számára. S a sír üres, a halott Jézus nincs ott. Lesz-e ezek után valami vagy valaki, aki a visszatérő kísértések idején megmentené önmagától, és segítene rajta? Betölti a fájdalom, a jövő kilátástalansága, az a gondolat, hogy teljesen árván maradt, védtelenül és segítség nélkül. És keservesen sír. Íme Mária Magdaléna, akinek senkije és semmije sem maradt, csak a fájdalma. Még halottja sincs, azt is elvitte valaki a sírjából. Nincs egyebe, csak a teljes magány.

Milyen közel áll hozzánk ez az asszony! Mennyire ismerős előttünk magánya is! És hányféle magányt ismerünk! Nemcsak az öregekét, hanem a fiatalokét, a gyermekekét is. Azt a magányt, ahol többé vagy kevésbé, bővebben vagy szűkösebben talán mindennünk megvan, csak emberünk nincs.

A történet azonban az általános váradalommal szemben nem fejeződik be ezzel, hanem folytatódik. Az üres sír Isten kijelentésének színhelyévé válik. Mária két angyalt lát, akik megszólítják: „Asszony, mit sírsz?” Meglepő fordulat, de Mária képtelen meglepődni. Nem kérdezi, ki is ez a két ismeretlen, hogyan kerülnek most ide. Őt teljesen a maga fájdalma foglalkoztatja, s ez minden egyebet kiszorít a szívéből. Ezt válaszolja: „Mert elvitték az én Uramat, és nem tudom, hova tették.” És feleletet sem várva megfordul. Itt, a sírban már úgylát hiába keresi Jézust, Ő nincs itt. Megfordul, váratlanul ismét meglát valakit, akit nem ismer, akiről azt gondolja, hogy a kertész. Az ismeretlen is megkérdi őt. Kérdése ugyanaz, mint az angyaloké, ugyanakkor azonban több is: „Asszony, mit sírsz? Kit keresel?” Ez a kérdés halvány reménysugarat villant fel benne, hátha ez az ismeretlen kérdező tud valamit a halott hollétéről. Ez a reménység kap hangot szavaiban: „Uram, ha te vitted el őt, mondd meg nekem, hova tetted őt, és én elviszem.” És ekkor elhangzik egy szó, egy név, az ő neve: Mária. Aki őt megszólítja, fölismeri, tudja a nevét, az egész életét. És Mária, amikor hallja, hogy aki vele beszél, nevén szólítja, fölismeri Jézust, aki föltámadt, aki él, aki őt név szerint ismeri. Eddig volt fájdalmát, kétségbeesését fölváltja a kibeszélhetetlen öröm. Nem is tud, csak egyetlen szót válaszolni: „Mester”.

A feltámadott Úr azóta is az Ő szavában, igéjében van közöttünk. Igéjében, amellyel megszólít minket, ahogyan azt Ézsaiás prófétánál halljuk: „Ne félj, mert megváltottalak, neveden hívtalak téged, enyém vagy!” Ő ismer minket, és ez akkor is igaz, ha mi esetleg nem ismerjük fel Őt, miként Mária Magdaléna sem ismerte fel azonnal az Urat. Mária nem tudta megmondani, ki is az, aki hozzá szól, de Jézus meg tudta mondani, hogy ő kívül beszél. A mi Jézus Krisztusról való ismeretünk nem azzal kezdődik, hogy mi ismerjük Őt, hanem azzal, hogy Ő ismer minket. Tudja a mi dolgainkat, és név szerint számon tart minket.

Hatalmas evangélium ez, mely Isten feltétel nélküli, minden egyebet megelőző szeretetét hirdeti: még ha elhomályosodnék is bennünk Jézus Krisztus arca, és képtelenek lennénk az Ő szavát fölismerni, Ő ismer minket, és jól tudja életünket. Ez a bizonyosság ad erőt Pál apostolnak a fogságában. Első védekezése alkalmával senki sem volt mellette. Mindenki elhagyta, mindenki elfeledkezett róla, teljesen magára maradt. „De az Úr mellém állt, és megerősített engem” – vallja. Mégsem voltam egyedül, mégsem voltam magamra hagyatva.

A feltámadott Jézus ezzel a bizonyossággal ajándékoz meg minket: Ő ismer minket, tudja a nevünket, számon tart, mivel az Övéi vagyunk.

Amikor Jézus Máriát nevéen szólítja, s Mária ennek nyomán felismeri az Urat, le akar borulni az Ő lábához. Teljesen érthető mozdulat ez. Jézus azonban rászól: „Ne illess engem!” Mit akar Jézus ezzel Máriának és minden idők keresztyéneinek tudomására adni? Azt, hogy az Ő feltámadása után más lett a mi hozzá való viszonyulásunk. A látás, a tapintás ideje elmúlt, és vissza sem hozható. Egy új korszak kezdődik, a hitből való élés korszaka. Ezt adja Jézus Tamásnak is tudomására, amikor ezt mondja neki: „Mivelhogy láttál engem, Tamás, hittél. Boldogok, akik nem látnak és hisznek.”

Ezt követően Jézus megbízatást ad Máriának. Elküldi a tanítványaihoz: „Menj az atyámfiakhoz és mondd meg nekik: felmegyek az én Atyámhoz és a ti Atyátokhoz, az én Istenemhez és a ti Istenetekhez.” Jézus testvéreinek nevezi a tanítványokat. Testvéreinek nevezi Pétert, aki oly csúfos módon elbukott, és testvéreinek a többieket, aki szétfutottak, akik közül csak egy maradt mellette, amikor keresztre feszítették. Mégis ezt halljuk tőle: testvéreim

vagytok, hiszen az én Istenem a ti Istenetek, az én Atyám a ti Atyátok.

Ide, az Ő testvéreihez küldi Máriát Jézus. Mária pedig – így mondja el az ige: „Elméne, hirdetvén a tanítványoknak, hogy látta az Urat.” Mekkora fordulat! A keservesen síró, reménytelenül magányos asszony most ott van a testvérek közösségében, s ő az, aki bátorítja, erősíti az elcsüggedt, a félelemtől megbénult tanítványokat. S mindez azért vált lehetségessé, mert ezt megelőzően szintén történt egy fordulat, hatalmas, életet és jövőt meghatározó fordulat: Jézus Krisztus feltámadt a halálból, a sír üres, mert Ő él.

A feltámadt Jézus minket is testvéreinek, az Ő Atyja gyermekeinek fogad. Minket, akiknek sokszor nem is valami, hanem valaki hiányzik. Fel tudjuk-e ismerni mi is egymásban a testvért, tudunk-e egymás testvérei lenni? Könyörüljön rajtunk a mi Urunk, hogy azok legyünk, akik vagyunk. Éspedig testvérei a mi Urunk Jézus Krisztusnak és testvérei egymásnak, akik együtt és egy szívvel tudjuk elmondani az imádságot: Mi Atyánk.

*Legátusprédikációk az 1987/88-as tanévre,
Debrecen, 61-64. o.*

Ima értünk

Ezeket beszélte Jézus; és felemelé szemeit az égre, és monda: Atyám, eljött az óra; dicsőítsd meg a te Fiadat, hogy a te Fiad is dicsőítsen téged. Amiként te hatalmat adtál néki minden testen, hogy örök életet adjon mindennek, amit néki adtál. Az pedig az örök élet, hogy megismerjenek téged, az egyedül igaz Istent, és akit elküldtél, a Jézus Krisztust. Én dicsőítettelek téged e földön: elvégeztem a munkát, amelyet reám bízta, hogy végezzem azt. És most te dicsőíts meg engem, Atyám, te magadnál azzal a dicsőséggel, amellyel bírtam tenálad a világ létele előtt. Megjelentettem a te nevedet az embereknek, akiket e világból nékem adtál: tiéd valának, és nékem adtad azokat, és a te beszédedet megtartották. Most tudták meg, hogy mindaz tetőled van, amit nékem adtál: Mert ama beszédeket, amelyeket nékem adtál, önökik adtam; és ők befogadták, és igazán megismerték, hogy én tőled jöttem ki, és elhitték, hogy te küldtél engem. Én ezekért könyörgök: nem a világért könyörgök, hanem azokért, akiket nékem adtál, mert a tiéd. És az enyémeik mind a tiéd, és a tiéd az enyémeik: és megdicsőíttetem ő bennök. És nem vagyok többé e világon, de ők a világon vannak, én pedig te hozzád megyek. Szent Atyám, tartsd meg őket a te nevedben, akiket nékem adtál, hogy egyek legyenek, mint mi! Mikor velök valék a világon, én megtartám őket a te nevedben; akiket nékem adtál, megőrizém, és senki el nem vett közülök, csak a veszedelemnek fia, hogy az írás beteljesüljön. Most pedig tehozzád megyek; és ezeket beszélem a világon, hogy ők az én örömet teljesen bírják ő magokban. Én a te ígédet nékik adtam; és a világ gyűlölte őket, mivelhogy nem e világból valók, amint hogy én sem e világból vagyok.

Nem azt kérem, hogy vedd ki őket e világból, hanem hogy őrizd meg őket a gonosztól. Nem e világból valók, aminthogy én sem e világból vagyok. Szenteld meg őket a te igazságoddal: A te ígéd igazság. Amiképpen te küldtél engem e világra, úgy küldtem én is őket e világra; És én érettök odaszentelem magamat, hogy ők is megszenteltek legyenek az igazságban. De nemcsak őérettök könyörgök, hanem azokért is, akik az ő beszédökre hisznek majd én bennem;

János 17: 1-20.

Én ezekért könyörgök: nem a világért könyörgök, hanem azokért, akiket nékem adtál, mert a tiéd. És az anyémek mind a tiéd, és a tiéd az anyémek: és megdicsőítetem őbennök. Amiképpen te küldtél engem e világra, úgy küldtem én is őket e világra; De nemcsak őérettök könyörgök, hanem azokért is, akik az ő beszédökre hisznek majd énbenem;

János 17: 9-10, 18, 20.

Egy imádságból, Jézus úgynevezett „főpapi” imájából hallunk részleteket. Ezt az imádságot a tanítványokkal töltött utolsó estén mondja el. Azon az éjszakán, amikor elárultatott, és amelyen az úrvacsorát szerezte, amikor, saját szavai szerint, eljött az óra. Még ezen az éjszakán elfogják, gyorsított eljárással halálra ítélik, másnap reggel pedig keresztre feszítik. Úgy is mondhatnám: a halál tövében hangzik ez az imádság. Ami itt az embert megfogja, hogy nyoma sincs benne valamiféle keserűségnek. A legteljesebb igyekezettel sem lehet belőle valamiféle panaszt, csalódottságot kiolvasni. A leghalványabb utalást sem találjuk valamiféle tragikus emberi sorsra. Ezt az imádságot megrendítő nyugalom, az Istenbe vetett bizalom és békesség hatja át.

Imádságát Jézus ezzel a meghitt szóval kezdi: Atyám. Ez az imádság nem más, mint egy meghitt, bensőséges beszélgetés az Atya és a Fiú között. A Bibliában talán nincs még egy olyan hely, amely ennyire betekintést adna az Atya és Fiú közötti viszonyba. Itt egy pillanatra föllebben a lepel, ezért itt csak levett saruval állhatunk meg, és ha valamit mondhatunk, csak akadozva mondhatjuk.

Itt az az egészen meglepő, hogy jóllehet Jézus számára eljött az óra, Ő az Atyának mégsem kudarcról beszél. Sem a maga, sem az Atya kudarcáról. Ő dicsőségről beszél: Atyám, eljött az óra, dicsőítsd meg a te Fiadat, hogy a te Fiad is dicsőítsen téged. De ami a csodálatos: ez a dicsőség nem az Atya és a Fiú kizárólagos ügye, ebben részünk van nekünk is, ez a mi ügyünk is. Éspedig azért, mert az Atya hatalmat adott Jézus Krisztusnak minden testen, hogy örök életet adjon mindennek.

Hogy Jézus Krisztus ezt milyen komolyan veszi, egyebek közt éppen ez az imádság jelzi. Jézus ebben az imádságban döntő módon a tanítványokért imádkozik. Ő az, aki élete legsúlyosabb szenvedése előtt áll, mégis döntő módon a tanítványokért imád-

kozik. Azokért, akik fölismerték, hogy Ő az Atyától jött, akik befogadták Őt, akik elhitték, hogy az Atya küldte Őt. Azokért, akiket az Atya neki adott. Tudja: nem lesz könnyű a sorsuk, hiszen ők nem e világból valók. Nem jobbak, nem különbek, kiválóbbak, mint a többiek, de mások. Tudnak csendben lenni, ahol mindenki hangoskodik, és megszólalni ott, ahol mindenki megnémul. Nem ragadnak követ, hogy valakit megkövezzenek, viszont, miként a samaritánus, lehajolnak a vérző emberhez. Nem keresik a föltűnést, hanem vállalják, hogy miként a só az ételben, tudjanak láthatatlanok lenni. És tudjanak másoknak világítani, miközben, miként a gyertya, önmaguk elégnék. Bizony nem könnyű ama másik világból élni ebben a világban. Jézus ezt nagyon jól tudja, hiszen Ő is úgy volt ebben a világban, mint aki nem ebből a világból való.

És Jézus most imádkozik a tanítványokért, hogy megtartassanak, és meg ne hátráljanak. Képesek legyenek megállni. Ezt a nagy vigasztalást hirdeti számukra az ige: Jézus Krisztus imádkozik értünk. Mi sokszor gondoljuk azt, hogy semmi sem történik értünk. Körülvesz a nagy, üres csend, a teljes magunkra hagyottság. Szólunk, kiáltunk, de nem jön rá visszhang. Ne essünk kétségbe: Krisztus esedezik értünk. Az a Krisztus, aki hatalmat kapott, hogy örök életet adjon mindennek.

Ez pedig azt jelenti, és ez az ige további mondanivalója, hogy fontosak vagyunk Isten számára. Jézus Krisztus azért imádkozik értünk, mert fontosak vagyunk Isten számára. Ha ez nem így lenne, nem hangoznék Jézus Krisztus imádsága értünk. És ebben megint egy nagy, alapvető vigasztalás hangzik. Mert tulajdonképpen kinek vagy kiknek is vagyunk mi fontosak? Fontosak vagyunk önmagunknak. Nemegyszer túlzottan is, akik a magunk fontosságát mindennek vagy mindenkinek elébe helyezzük. Fontosak vagyunk azután egy-két embernek: családunknak, néhány jó ismerősnek. Ezt leszámítva kinek vagyunk fontosak? Kinek fontos az, hogy mi is van velünk, hogy fáj-e valami, hogy képesek vagyunk-e megoldani nehézségeinket? Alapjában véve jelentéktelen emberek vagyunk, akikre nem figyelnek föl, akik mellett százan és százan elmennek, anélkül, hogy meglátnának. És ha majd kilépünk a sorból, az élet nem fog emiatt megállni, és nevünket elfedi majd a feledés. Valóban, kinek is vagyunk fontosak? És ez a kérdés a mi napjainkban, amikor megnőtt a közöny és a felelőtlenség, különösen is az elevenünkbe vág. És most azt halljuk az igéből, hogy

Isten számára fontosak vagyunk. És ez azt is jelenti, hogy értékesek. De hát miért, mi miatt vagyunk mi fontosak? Mi, akik egyébként valóban jelentéktelen emberek vagyunk, és akik ráadásul még annyi ostobaságot követünk el, akik sokszor olyan nehezen tudjuk elviselni egymást, sőt, még magunkat is. Hogy mégis, miért? Azért, mert az Istenéi vagyunk. Amikor Jézus a tanítványokért könyörög, ezt mondja az Atyának: ők a tied. Azért könyörgök értük, mert ők a tied. Ezért fontosak, ezért értékesek. Mi, emberek gyakran örzünk olyan dolgokat, melyeknek önmagukban semmi hasznuk vagy értékük. Egy hajtincset, egy megfakult írást. Mégis értékesek, drágák, mert az a hajtincs a gyermekünk hajából való, és az a megsárgult papírlap édesapánk vagy édesanyánk kezeírását őrzi. Eszembe jut egy megrendítő történet egy halálraítéltről. Utolsó kívánságként egy almát négyfelé vágatott, abból egy gerezdet megevett, és kérte, hogy a többi hármat juttassák el feleségének és két gyermekének azzal, hogy az apjuk is ebből evett utoljára. Gondoljuk csak el, mit is jelenthetett ez a három gerezd alma a szerencsétlen ember családjának! Igen, vannak dolgok, tárgyak, amelyek önmagukban szinte semmit érők, mégis hihetetlen az értékük, mert odatartoznak valakihez vagy valakikhez. Ők a tied, Atyám, mondja Jézus a tanítványokról. Az Istenéi vagyunk, s ezért mindenenek ellenére, erőtlenségeink, nyomorúságaink, kishitűségünk ellenére mégis fontosak, mégis értékesek és drágák.

Végül még valamit. Jézus tanítványai nem csak azért élnek ebben a világban, hogy éppen itt legyenek. És Jézus nem ilyen értelemben könyörög értük. A tanítványoknak dolguk van az emberek között, feladatuk, küldetésük. Jézus imádságában erről a küldetésről is beszél. „Amiképpen Te küldtél engem e világra, úgy küldtem én is őket e világra.” A tanítványok nem kisebb feladatot kaptak, mint azt, hogy Jézus Krisztus küldetésében járjanak. Hogy Krisztust reprezentálják a világban az emberek között. Az a küldetésük, hogy miként az Krisztusnál történt, az ő életük és szavuk nyomán emberek megismerjék az egyedüli igaz Istent, és akit elküldött, Jézus Krisztust. Gyönyörűséges és egyúttal ígéretes küldetés ez, hiszen Jézus itt azokért is imádkozik, akik még nem hisznek, akik majd a tanítványok beszédére fognak hinni. Imádkozik értük, mert ha még nem is hisznek, és nem ismerték meg az egyedüli igaz Istent és Krisztust, ők is fontosak, ők is drágák, mert ők is az Istenéi.

Ma sok szó esik az értékválságról. Nemcsak az egyes, úgynevezett erkölcsi értékek, mint a tisztesség, az egyenesség lettek bizonytalanokká. Magának az embernek az értéke is bizonytalaná lett, az ember értéke kérdőjeleződött meg. És ebben benne van a mi részünk is. Újra és újra tetten érhetjük magunkat, hogy az emberekben elsősorban a negatív vonásokat vesszük észre. Például azt, hogy valaki nem hívő, nem igazán hívő. Krisztus küldetésében járni ezzel szemben azt jelenti, hogy meglátjuk az emberekben az értéket. Azt, hogy ők minden fogyatékoságuk, tévesztésük, bűnük ellenére is az Istenéi. Tehát fontosak, olyanok, akikben több van, mint ami első pillanatban látszik. És Krisztus küldetésében járni azt jelenti, hogy ez a látás, ez a bizonyosság motiválja életünket, magatartásunkat. Úgy, hogy ennek nyomán, látva a mi életünket, felhangozzék az Atya dicsőítése ebben a világban.

...hisz az mennyben egy megtérő bűnös, hogy nem kilencvenkilenc igaz emberen, akiknek nincs szüksége megtérésre.

Lukács 15: 1-7.

Pécs-Kertváros, 1989. augusztus 13.

...őben csodák-díkt nékednek, akik saját kívánságok szerint járnak. És azt mondják: Hol van az ő ajándékunknak igéje? Mert amikor az angyal elhangzik, minden az önképpen marad a teremtés kezdetétől fogva. Ez az egy szóban ne legyen előre elítéltek szavában, hogy egy nap az Úrrel olyan, mint egy esztendő, és az esztendő, mint egy nap. Nem kélek el az igéjéről az Úr, mint némelyek késedelemnek tartják; hanem hogyan ír eléjük, nem akarván, hogy némelyek elfusszanak, hanem hogy mindenek megtérésre jussanak. Amikoroktól szerettem, szívet várva, igyekezve, hogy szabad náktól és hűm náktól valóknak lássam őket boldogságban. És a mi Úrunknak köszönésével elvesztésnek tartások: amikor is a mi szeretett úrunkkal Pécs utunkon, a mi adott boldogságban.

2. Péter 3: 3-4, 8-9, 14-15.

Ezredias könyvében mondja Isten a kivethetőket: Nem az én gondolataim a ti gondolataitok, és nem a ti utaitok az én utaim. Amint magasabbok az ég az földnél, ekképpen magasabbak utaim utaitoktól és gondolataim gondolataitoktól. Ez az az a következőséggel jár, hogy Isten dolgait nem egyeztetjük "felfelfatunk", mert Ő nem hajlandó a mi elképzelésünk szerint összekötni.

A türelmes Isten

Közelgetnek vala pedig őhozzá a vámszedők és a bűnösök mind, hogy hallgassák őt. És zúgolódának a farizeusok és az írástudók, mondván: Ez bűnösöket fogad magához, és velök együtt eszik. Ő pedig ezt a példázatot beszélé nékik, mondván:

Melyik ember az közületek, akinek ha száz juha van, és egyet azok közül elveszt, nem hagyja ott a kilencvenkilencet a pusztában, és nem megy az elveszett után, mígnem megtalálja azt? És ha megtalálta, felveti az ő vállára, örülvén. És hazamenvén, egybehívja barátait és szomszédait, mondván nékik: Örvendezzetek énvelem, mert megtaláltam az én juhomat, amely elveszett vala. Mondom néktek, hogy ily módon nagyobb öröm lesz a mennyben egy megtérő bűnösön, hogynem kilencvenkilenc igaz emberen, akinek nincs szüksége megtérésre.

Lukács 15: 1-7.

Tudván először azt, hogy az utolsó időben csúfolkodók támadnak, akik saját kívánságaik szerint járnak. És ezt mondják: Hol van az ő eljövetelenek ígérete? Mert amióta az atyák elhunytak, minden azonképpen marad a teremtés kezdetétől fogva. Ez az egy azonban ne legyen elrejtve előttetek, szerettem, hogy egy nap az Urnál olyan, mint ezer esztendő, és ezer esztendő, mint egy nap. Nem késik el az ígérettel az Úr, mint némelyek késedelemnek tartják; hanem hosszan tűr érettünk, nem akarván, hogy némelyek elveszenek, hanem hogy mindenki megtérésre jusson. Annakokáért szerettem, ezeket várván, igyekezzetek, hogy szeplő nélkül és hiba nélkül valóknak találjon titeket békességben. És a mi Urunknak hosszútűrését idvességnek tartsátok; amiképpen a mi szeretett atyánkfia Pál is írt néktek, a néki adott bölcsesség szerint.

2. Péter 3: 3-4, 8-9, 14-15.

Ézsaiás könyvében mondja Isten a következőket: Nem az én gondolataim a ti gondolataitok, és nem a ti utaitok az én utaim. Amint magasabbak az egek a földnél, akképpen magasabbak utaim utaitoknál és gondolataim gondolataitoknál. Ez azzal a következménnyel jár, hogy Isten dolgain nemegyszer „fönnakadunk”, mert Ő nem hajlandó a mi elképzeléseink szerint cselekedni.

Gondoljunk Jónásra, aki azon akad fenn, hogy az Isten irgalmas Isten. Hirdeti a rövidesen bekövetkező ítéletet: még negyven nap, és elpusztul Ninive, és Ninive mégsem pusztul el, Isten megköttyöri rajta. Ez olyan csalódást jelent neki, hogy egyenesen a halált kívánja a maga számára. Meg van győződve: méltán haragszik Istenre. Haragszik, mert Isten irgalmas. Ha Jónás esetében az volt a probléma, hogy Isten irgalmas Isten, Péter második levelének címzettjei számára viszont az jelenti a problémát, hogy Isten türelmes Isten.

Ez a levél mostani ismereteink szerint az Újszövetség legkésebbi irata. Megírását különböző tévtanítók megjelenése tette szükségessé. Ezek talán a legkegyetlenebb módszert alkalmazták: azon voltak, hogy nevetségessé tegyék a gyülekezet tagjait. Csúfolódtak. Ez a csúfolódás Krisztus megjelenésére, eljövételére vonatkozott. Tudjuk, hogy az első időkben ez a váradalom elevenen élt a gyülekezetek szívében. Várták a visszajövetelét, és pedig a közeli visszajövetelét. Közben teltek az évek, évtizedek, s Jézus várt visszajövelele elmaradt. Már azok is elhunytak, akik valamikor szemtanúi voltak az életének, az „atyák”, de az Ő eljövelele még mindig késett. És most felhangzik a csúfolódók szava, akik gúnyt űznek az atyafiak hitéből és reménységéből. „Hol van az ő eljöveleleének ígérete?”

Ezek a csúfolódó szavak nyilván nem maradtak hatástalanok. Voltak, akiket elbizonytalanítottak, akik nehezen tudták elhordozni, hogy csúfolódások célpontjai legyenek. Talán még olyanok is voltak, akik arra gondoltak, hogy hátat fordítanak a gyülekezetnek. Mindezt látva, fölmérve adja meg Péter az atyafiaknak az ige eligazítását. Az ige eligazító szava pedig így hangzik: az Isten türelmes. Meglepő kijelentés, nem ezt a szót vártuk. Amit mi vártunk volna, az talán így hangzana: ne féljete, betelik rajtuk az ítélet, Isten megtorolja a titeket ért sérelmeket. Ehelyett ez hangzik: az Isten türelmes. Az Ő ígéretei változatlanul érvényesek, Jézus Krisztus eljön megítélni és újjáteremteni az eget és a földet, de az Isten türelmes.

A levél írója számol azzal, hogy a gyülekezet ezt kevesellni fogja. Többet, nagyobbat szeretnének hallani, tetszetősebbet. Ezért szükségesnek tartja megírni, hogy Isten hosszútűrését üdvösségnek tartsák, és le ne kicsinyelljék. (15. vers) Mert miről is beszél Istennek ez a hosszútűrése?

Arról, hogy Isten biztos a dolgában. Biztos abban, hogy nem vall kudarcot. Tudja, hogy – miként mondani szokták – az idő neki dolgozik. Megmutatkozik ez a tékozló fiú példázatában. Abban, ahogyan az atya elengedi a fiát, és nem tartja vissza a hatalmával. Biztos a dolgában. S aki biztos a dolgában, az türelmes tud lenni. Hát nem az üdvösséget jelenti-e, hogy abban az Istenben hihe-tünk, aki biztos, akinek a szavára építhetünk?

Istennek ez a türelme azután arról beszél, hogy Isten senkiről, egyetlen emberről sem mond le. Ezt hirdeti, tanúsítja ígén: „... hosszan tűr érettünk, nem akarva, hogy némelyek elveszenek, hanem hogy mindenki megtérésre jusson.” (9. vers) Isten ezért türelmes, hogy senki el ne vesszen. Megindító szépséggel beszél erről az elveszett juh példázata, ahol arról hallunk, miként hagyja ott a pásztor a 99 juhot, csak hogy megtalálja az elveszettet. Igen, az Isten türelmes, mert szeret. És senki nincs, aki kívül lenne az Ő szeretetén. Nincs kívül a vámszedő, a belpoklos, a házasságtörő asszony, a fölfeszített lator, a törvényt mindenáron betölteni és érvényesíteni akaró Saulus. És egyikünknek az élete sincs kívül az Ő szeretetén, a te életed, szeretteid élete, de még – amennyi-ben vannak – ellenségeid élete sem. Senkié, mert az Isten türel-mes.

Az Isten hosszútűrése azután azt jelenti, hogy Isten időt ad. Érdekes módon mi nem szoktunk az idő ajándékára gondolni. Nem gondolunk arra, hogy milyen nagy ajándék az, hogy van még időnk. Hogy ez az idő több-e vagy kevesebb, nem tudni. Csak annyit tudhatunk, hogy még van. És mert még van, ezért a mos-tani perc, a pillanatnyi állapot nem végleges, lezárt, hanem nyitott. Itt lesz érzékelhetővé, milyen nagy ajándéka Istennek az, hogy időt ad nekünk. Hiszen azzal, hogy időt ad, lehetőséget ad. Lehe-tőséget az újrakezdésre, a jóvátételre, a megtérésre. S itt megint megmutatkozik, hogy az Isten hosszútűrése az üdvösségünket szolgálja. Mi gyakran mondjuk ki ezt a szót: soha, mégpedig nega-tív tartalommal. Soha nem tudok megnyugodni. Soha nem fogjuk megérteni egymást. Soha nem tudok megbocsátani. Soha nem tudom elfelejteni a sérelmet. Vagy amit a gyerekeinknek szoktunk mondani: sohasem lesz ember belőled. Isten nem ezt teszi. Nem pecsételi meg a kilátástalanságot azzal, hogy kimondja: soha. Még elgondolni is félelmetes lenne, ha Isten ezt mondaná: soha-sem bocsátok meg neked, soha nem állok szóba veled. Isten nem

ezt teszi, hanem azt, hogy hosszan tűr értünk. Hogy időt, lehetőséget ad nekünk az újrakezdésre, a megtérésre, jóvátételre. Nem utolsósorban arra, hogy mi magunk is türelmesek legyünk.

Igen, türelmes az Isten. És ez azt jelenti, hogy Ő nem bizonytalan, hanem biztos. Türelmes az Isten, mert szeret, mert senki nincs, aki kívül maradna az Ő szeretetén. Türelmes az Isten, és ez abban realizálódik, hogy időt ad nekünk. Időt, lehetőséget, hogy naponként megtérjünk hozzá, és készek legyünk minden jónak a cselekvésére.

Igen, a mi Urunk hosszútűrését idvességnek tartsátok. És mint hozzánk szóló buzdítást, vigyük magunkkal a levél záró sorait: „Növekedjete a kegyelemben és a mi Urunknak és megtartó Jézus Krisztusunknak ismeretében. Neki legyen dicsőség mind most, mind az örökkévalóságban. Ámen.”

Pécs, 1990. május 13.

Úgy van az Isten országa...

Ezután láték új eget és új földet; mert az első ég és az első föld elmúlt vala; és a tenger többé nem vala. És én, János, látám a szent várost, az új Jeruzsálemet, amely az Istentől szálla alá a mennyből, elkészítve, mint egy férje számára felékesített menyasszony. És hallék nagy szózatot, amely ezt mondja vala az égből: Ímé az Isten sátora az emberekkel van, és velök lakozik, és azok az ő népei lesznek, és maga az Isten lesz velök, az ő Istenök. És az Isten eltöröl minden könnyet az ő szereikről; és a halál nem lesz többé; sem gyász, sem kiáltás, sem fájdalom nem lesz többé, mert az elsők elmúltak. És monda az, aki a királyiszéken ül vala: Ímé mindent újjá teszek. És monda nékem: Írd meg, mert e beszédek hívek és igazak. És monda nékem: Meglett. Én vagyok az Alfa és az Omega, a kezdet és a vég. Én a szomjazónak adok az élet vizének forrásából ingyen. Aki győz, örökségül nyer mindent; és annak Istene leszek, és az fiam lesz nékem.

Jelenések könyve 21: 1-7.

És monda: Úgy van az Isten országa, mint mikor az ember beveti a magot a földbe. És alszik és fölkel éjjel és nappal; a mag pedig kihajt és felnő, ő maga sem tudja, miképpen. Mert magától terem a föld, először füvet, azután kalászt, azután teljes búzát a kalászban. Mihelyt pedig a gabona arra való, azonnal sarlót ereszt reá, mert az aratás elérkezett.

Márk 4: 26-29.

A Bibliának, különösen is az Újszövetségnek egyik alapvető, sarkalatos üzenete az Isten országáról szóló üzenet. Márk evangéliumának első részében arról hallunk, amikor Keresztelő Jánost tömlöcbe vetették, Jézus elment Galileába, hirdelve az Isten országának evangéliumát. Hirdeti egyrészt azt, hogy betölt az idő, az Isten országa elközéltett, másrészt hirdeti: az Isten országa eljövendő, amiért imádkozni kell: jöjjön el a Te országod, és töltsse be uralkodásod a földet.

De hát mit is értsünk Isten országán, vagy másként szólva: a mennyek országán? Amikor erről van szó, rendszerint szabad-

jára engedjük képzeletünket, kivetítjük vágyainkat, miként a filmet a mozivásznonra, és azt gondoljuk, ami ott látható, az az Isten országa. Azután egyszer csak fölgyulladnak a lámpák, a kép eltűnik, és az üres vászon néz ránk vissza. Bizony, sok embernek okozott ez fájdalmas csalódást, amikor kiderült, hogy a valóság más, mint a vágyaink.

Jézus egész élete során tulajdonképpen az Isten országa titkát és valóságát akarta számunkra föltárni, és megragadhatóvá tenni. Ezt célozzák többek között példázatai, amelyekben valamilyen földi, tehát számunkra megragadható dologhoz hasonlítja az Isten országát. Hasonló az Isten országa a magvetőhöz, a mustármaghoz, a kovászhoz vagy a szántóföldben elrejtett kincshez. Igénkben Jézus arról beszél, hogy az Isten országa egy folyamat. Úgy van az Isten országa, mint amikor a szántóvető elveti a magot, s az kicsirázik, kihajt, kalászt vet, majd amikor megéri a szem, neki-ereszti a sarlót és learatja. Mit akar Jézus ezzel mondani? Azt, hogy Isten országa nem látványosan valósul meg, hanem csendben. Érdemes megfigyelni, hogy ez a szó: csendben, ismételten előjön a Bibliában. Ézsaiás könyvében, a 42. részben olvasható egy csodálatosan szép prófécia az Úr szolgájáról, aki a megrepedt nádat nem töri el, és a pislogó gyertyabelet nem oltja ki. És ezt csendben, feltűnés nélkül cselekszi. Úgy, hogy nem kiált, és nem lármáz, és nem hallatja szavát az utcán. És emlékezzünk Jézusnak a Hegyi beszédben mondott szavaira: amikor adományt adsz, ne kürtöltess magad előtt. A te adományod titkon legyen, csendben, úgy, hogy ne tudja a te bal kezed, mit cselekszik a jobb.

Erről van szó itt is: az elvetett mag csendben csirázik ki, csendben nő a fűszál, és csendben hajt kalászt. Minden feltűnés, hivalkodás és láрма nélkül. Mennyire összhangban van ezzel Jézus önmagáról mondott kijelentése: én szelíd és alázatos vagyok. Nem hangoskodó, nem erőszakos, magamat érvényesítő és mutogató, hanem szelíd és alázatos.

Valóban megrendítő Jézus Krisztusnak ez az alázata és szelídsége. És ez megint beszél valamiről. Arról, hogy Jézus biztos a dolgában. Biztos abban, hogy az Isten országa megvalósul, hogy nem vall kudarcot. Szemléletesen fejeződik ez ki a példázatban. A földműves, miután elvetette a magot, nyugodtan lefekszik, alszik és fölkel, a mag kihajt és felnő. Mindezt úgy, hogy maga a földműves sem tudja, miként. Azt halljuk: magától. Olyan folyamat indul

meg, amelyet egyszerűen nem lehet megállítani. Az elvetett magban olyan hatalmas erők kezdenek el munkálkodni, amelyeket nem lehet legyőzni vagy manipulálni. Így van az Isten országa, hogy az megvalósul, hogy azt nem lehet feltartóztatni, nem lehet megállítani.

Mit jelent számunkra a példázat? Azt, hogy szabad bizalommal lennünk életünk felől. Nem reménytelenül, kezünket tördelve, kétségbeesetten kapkodva minden felé, hanem bizalommal. Érdekes megfigyelni a mi emberünk nyugalját. Lefekszik, fölkel, nem idegeskedik, végzi a maga dolgát. Tudja, hogy a mag kikel, és elérkezik az aratás ideje. Ha most még nincs is itt, ha most már szükösen van is a kamrában, elérkezik az aratás.

Gyakran elmondtam már, hogy Luther, amikor nagyon elesett állapotban volt, fölírta maga elé az asztalra: meg vagyok kereszttelve. Belekapaszkodott abba a ténybe, hogy őt megkeresztelték, hogy az ő élete fölött elhangzott egy ígéret: ímé, én veletek vagyok minden napon a világ végezetéig. S ez azt jelenti, hogy ha most tele vagyok is kétségekkel, keserőségekkel, gonddal, Isten el fogja hozni az öröm óráját is, elérkezik az aratás ideje. Ez azt is mutatja, hogy Luther az Isten országát, Isten országának munkáját a maga egészében látta. Jézus ebben a példázatban abban is segítséget akar nekünk adni, hogy az Isten országát, ezt a folyamatot lehetőleg a maga egészében lássuk.

Igen, lesznek viharok, nehézségek, lesz perzselő hőség és aszály, de elérkezik az aratás ideje. Az öröm, a vigadozás, a gyógyulás, a találkozás ideje. Mert Isten elvégzi a maga munkáját. Espedig teljesen, maradéktalanul. El egészen az Új Jeruzsálem látomásáig, ahol, miként hallottuk, Isten letöröl minden könnyet, ahol a halál nem lesz többé, sem gyász, sem jajkiáltás, sem fájdalom nem lesz többé, ahol Isten lesz minden mindenkben.

Legyetek azért bizalommal. De legyetek türelemmel is, olyanok, akik tudnak várni. Ahogyan nem lehet megállítani a mag kikelését és növekedését, úgy siettetni sem lehet, mert esetleg kihúzzuk a földből, és tönkretesszük. Hogy mi mindent el tudunk rontani a türelmetlenségünkkel! Legyetek azért olyanok, akik tudnak várni. Egy osztrák író, Franz Werfel szerint a keresztyénség győzelmének titka a türelem. Azok a keresztyének, akik az üldözés elől a katakombákban húzódtak meg, tudtak várni. Tudtak helyet adni Isten munkálkodásának, várni az Ő irtalmának tetteire, míg a lezárt

ajtók megnyílnak, s az aratás ideje elérkezik. Jézus nem ok nélkül mondja nekünk azt, hogy „a ti béketűrésetek által nyeritek meg a ti lelketeket.” (Luk. 21:19.) Többre lehet türelemmel eljutni, mint türelmetlenséggel és erőszakkal. A szántóvető nem türelmetlenkedik. Nincs kérdése afelől, hogy a mag kikel, szárba szökken, és kalászt érlel, bár maga sem tudja, miként. Úgy, ahogy halljuk: magától. Így van az Isten országa, mondja Jézus. Legyetek azért bizalommal és türelemmel. És intsétek, buzdítsátok egymást erre a bizalomra és türelemre.

Pécsvárad, 1990. szeptember 23.

Örüljetek

Örüljetek az Úrban mindenkor; ismét mondom, örüljetek! A ti szelídlelkűségetek ismert legyen minden ember előtt. Az Úr közel! Semmi felől ne aggódjatok, hanem imádságotokban és könyörgésekben minden alkalommal hálaadással tárjátok fel kívánságaitokat az Isten előtt. És az Istennek békessége, mely minden értelmet felülhalad, meg fogja őrizni szíveiteket és gondolataitokat a Krisztus Jézusban.

Filippibeliekhez írt levél 4: 4-7.

Örüljetek az Úrban mindenkor; ismét mondom, örüljetek!

Filippibeliekhez írt levél 4: 4.

Advent üzenetét, egyetlen szóba sűrítve, így halljuk: örüljetek. Meg kell mondani: szokatlan, meglepő felszólítás ez. Sok mindenre szoktak minket felszólítani, és mi is sok mindent mondunk másoknak. Ilyeneket: igyekezz, láss neki, hallgass, fizess, tanulj,... De hol halljuk, ki mondja nekünk ezt: örüljetek? És kit buzdíthatunk mi arra, hogy örüljön? Lám, ebben is egyedülálló az evangélium, az Isten szeretete, hogy így szól hozzánk: örüljetek. És ez nem egy üres szólam, jókívánság.

Az öröm nem csupán valamilyen járulékos része az életnek. Az öröm nem egy ritka, gyorsan tovatűnő felvillanás az életünkben. Az öröme, akárcsak a szeretetre, állandó és alapvető szükségünk van. Az öröm hozzátartozik az élet teljességéhez. Ha az öröm elvész, eltorzul, deformálódik az élet. Ennek lehetünk nap mint nap szemtanúi. Gondoljunk a növekvő bűnözésre, az értelmetlenül elkövetett rongálásokra, pusztításokra. Gondoljunk az erőszak sokszor brutális megnyilvánulásaira. Akik ezt teszik, azért teszik, mert nincs részük az örömben, hiányzik az életükből az öröm. Aki örül, nem agresszív, nem akar elpusztítani sem életeket, sem értékeket. Miért is akarna, hiszen örül? Ezért is mondja az ige: aki örül, szelíd lelkű. A ti szelídlelkűségetek, halljuk, ismert legyen minden ember előtt. Igaza van Nietzschének, amikor azt írja: tanuljunk meg jobban örvendezni, akkor elfelejtjük, hogy másokat

szenvedtessünk. Igen, meg kell tanítani az embereket örülni, s így kevesebb lesz a szenvedés, de a bűnözés is.

Az ige tehát örvendezésre szólít fel. Arra, hogy mindenkor örüljünk. De hát ez nem olyan egyszerű. Minek tudjunk örülni? Mi okunk van az örömről? Hiszen tele vagyunk gonddal, szorongással a jövőt illetően. Azzal a félelemmel, jogos félelemmel, hogy az előttünk álló új esztendőben még nehezebb lesz az élet. Nehézségeink, a naponkénti terhek nemhogy kisebbednének, hanem tovább nőnek. Minek tudjunk örülni? Jogos a kérdés, az ellenvetés. Ez valóban nem telik belőlünk. És az, hogy „örüljetek”, valóban nem megy parancsszóra.

De az igében nem is arról van szó, hogy ez belőlünk kitelik, hogy ezt parancsszóra el lehet intézni. Az igében így halljuk: az Úrban. Örüljetek az Úrban, a mi Urunk Jézus Krisztusban. Őbenne viszont lehet örülni. Ha valakinek voltak nehézségei, Pálnak voltak. Akik valamennyire is ismerik az ő életét, tudják, mennyi szenvedésen és küzdelmen ment át. Beszél átvirrasztott éjszakáról, szorongattatásról, üldözésről, éhezésről, mezítelenségről. Sőt: megvertetetésről, börtönről is. Ezt a levelet is fogolyként, börtönből írja. Mégis: ebben a rövid levélben tizenhatszor említi a Filippibelieknek, hogy örüljenek, mert az ő szíve is tele van örömmel. Mindenek ellenére. Ezt jelenti ez a szó: az Úrban. Ezt, hogy minden nehézségünk, gondunk, megszorodásunk ellenére megvigasztalt emberek lehetünk. Olyan emberek, akikben ott él az a bizonyosság, az a tudat, hogy testestől - lelkestől, életünkben is, halálunkban is nem a magunkéi, hanem a mi hűséges Megváltónk tulajdonai vagyunk. Nemcsak fiatalon – öregén is, nemcsak gazdagon – szegényen is, nemcsak egészségesen – betegen is. Az Övéi vagyunk ma – holnap is. Ezért: Örüljetek az Úrban mindenkor.

Ehhez az ige azt is hozzáteszi: az Úr közel. Az advent örömhíride szövege szólal meg ebben: Ő jön, Ő közel van. Milyen hatalmas bátorítás van ebben! Gondoljuk csak el: mi nemegyszer küszködünk azzal a félelmünkkel, hogy az Isten messze van. Megszólal ez egyik énekünkben is: „Az ég oly messze van, Még messzebb tőled én.” (461:4.) S most azt halljuk, az Isten nincs messze, az Ő igéjéért nem kell a tenger túlsó partjára menni. Az lehet, hogy én messze vagyok tőle, hogy én rejtőzöm el előle. Az lehet, hogy én nem akarok tudomást venni róla, hogy háttal állok felé és nem arcal. De Isten nincs messze, az Úr közel. A tékozló fiú példázatának

egyik legszebb jelenete, amikor az atya a távolban, a messzeségben meglátja a fiát, és elébe fut. Ennyire nincs messze tőlünk az Isten, hogy egyenesen Ő az, aki elénk jön, és Ő az, aki megkeres minket, mint pásztor az elveszett juhot.

Az Úr tehát közel, valóban közel van. S hogy ez mit jelent? Bizonyára tapasztaltatok már, amikor súlyos, jóformán megszólalni sem képes beteg elmosolyodik, fölsimeri, hogy valaki, aki őt szereti, és akit ő is szeret, eljött hozzá, és ott van a közelében. Szólni már nem képes, de elmosolyodik. Betegsége, fájdalma, elesettsége változatlanul megvan, mégis elmosolyodik. Valóban, ez valami egészen különös dolog, hogy a közelség, az, hogy valaki, akit szeretünk, ott van a közelünkben, többet jelent, mint a betegség, a fájdalom, a halál. Az Úr közel, s ezért még ha éppenséggel nehéz is a sorsunk, ha nagyon fáj is, mégis elmosolyodhatunk.

Mert az Úr közel, ezért „semmi felől ne aggódjatok, hanem imádságotokban és könyörgésekben minden alkalommal hálaadással tárjátok fel kívánságaitokat az Isten előtt. És az Istennek békessége, mely minden értelmet felülhalad, meg fogja őrizni szíveteket és gondolataitokat a Krisztus Jézusban.” Másként megfogalmazva: ha az Úr, az Ő szeretete, ereje közel, akkor éljetelek vele. Ezt is mondhatnám: használjátok. Az ige egy jólismert jelenéset említ meg, az aggodalmaskodást. Nem véletlenül, hiszen az aggodalmaskodás megfojtja az örömet, mint a tövisek az elvetett búzaszemet. Bennünk mindannyiunkban megvan a készség az aggódásra. Betölt a bizonytalanság, képtelenek vagyunk áttekinteni a helyzetünket, nincs miben megfogódzkodnunk, úgy érezzük, magunkra vagyunk hagyatva. Ne aggódjatok, az Úr közel, nem vagytok magatokra hagyatva. Ezért ahelyett, hogy aggódnátok, inkább imádkozzatok, ahelyett, hogy magatokkal, félelmeitekkel folytatnátok párbeszédet, inkább mondjátok el Istennek, ami a szívetekben van. Legyen az panasz, kívánság vagy kérés. Mondjátok el őszintén, nyíltan, teljes bizalommal. Higgyétek el: Isten nem azt nézi, hogy valaki szépen imádkozik-e, hanem azt, hogy a szívből jön-e. S Ő megért minket, még ha nem is tudjuk megtalálni a megfelelő szavakat. Ne aggódjatok tehát, hanem inkább tárjátok fel kívánságaitokat az Isten előtt.

És ez nem egy üres, semmit érő tanács. Itt egy ígéret is hangzik: az Istennek minden értelmet felülhaladó békessége meg fogja őrizni szíveteket és gondolataitokat a Krisztus Jézusban. Féltre ne

értsük: ez az ígéret nem azt jelenti, hogy Isten minden kívánságunkat maradéktalanul teljesíti. Erről itt nincs szó. De arról igen, hogy az Ő békessége meg fogja őrizni szívünket és gondolatainkat. Nekünk a legtöbb bajunk rendszerint nem is a valósággal, hanem a gondolatainkkal van. A gondolatainkkal tudunk a legkevésbé megbirkózni. Azokkal, melyek oly ijesztően sötétek és kétségbeesítőek tudnak lenni. Nekünk alapvetően erre van szükségünk, hogy az annyi félelemmel, riasztó látomásokkal küszködő szívünket és gondolatainkat betöltse az Isten minden értelmet felülhaladó békessége. És itt erre kapunk ígéretet: az Ő békessége meg fogja őrizni szívünket és gondolatainkat a Krisztus Jézusban.

Befejezésül tegyünk fel egy kérdést. Ha egyszer Krisztusban élhetünk, ha Ő közel van hozzánk, ha a mi gondjainkat Őreá vethetjük, ha Ő megőrzi szívünket és gondolatainkat, igaza van-e az apostolnak, amikor ezt írja: örüljete az Úrban mindenkor? Ha az a meggyőződésünk, hogy igen, úgy örömmel éljünk és ne keserű szívvel. A keresztyének nem azért vannak a világon, hogy lehervasszák a mosolyt, hanem hogy örömet munkáljanak. Assisi Ferenc megróttá egyik társát, mert az rosszkedvű és szomorú volt: „Igyekezz mindig vidám lenni, mert nem illik, hogy Isten szolgálja testvére vagy másvalaki előtt keserű és szomorú képpel mutatkozzék.” Ne a rosszkedvűség, a keserűség érvényesüljön életünkben, hanem az ige szava: „Örüljete az Úrban mindenkor, ismét mondom, örüljete.”

Pécs, 1990. december 23.

Virágvasárnap

És mikor közeledtek Jeruzsálemhez, és Bethfagéba, az olajfák hegyéhez jutottak vala, akkor elkülde Jézus két tanítványt, és monda nékik: Menjete ebbe a faluba, a mely előttetek van, és legott találtok egy megkötött szamarat és vele együtt az ő vemhét; oldjátok el és hozzátok ide nékem. És ha valaki valamit szól néktek, mondjátok, hogy az Úrnak van szüksége rájuk: és legott el fogja bocsátani őket. Mindez pedig azért lett, hogy beteljesedjék a próféta mondása, aki így szólott: Mondjátok meg Sion leányának: Ímhol jő néked a te királyod, alázatosan és számaron ülve, és teherhordozó számarának vemhén. A tanítványok pedig elmenvén és úgy cselekedvén, amint Jézus parancsolta vala nékik, elhozák a szamarat és annak vemhét, és felső ruháikat rájuk teríték, és ráüle azokra.

Máté 21: 1-7.

Ami virágvasárnap történik, nem véletlenül történik – itt ígéret teljesedik. Máté Ézsaiás és Zakariás prófétát idézi. (4-5.vers) Az ígéret beteljesedése azonban egészen másként valósul meg, mint ahogyan várták és elképzelték. A szabadító, aki az Úrnak nevében jön, nem hirdet bosszúállást. Nem lóháton vonul be, harcra hívja az embereket, hanem egy számaron ülve. Egy számaron, amely nem is az övé, amelyet úgy kap kölcsön. És hogy ne szörén kelljen megülnie, a tanítványok terítik rá felső ruhájukat. Valóban úgy vonul be Jeruzsálembe, ahogy hallottuk: alázatosan. Ímhol jő neked a te királyod, alázatosan. Ebben különös élességgel mutatkozik meg az, mit Jézus így mondott: az én országom nem e világból való. Valóban: az Isten gondolata, útja egészen más, mint az emberé. Annaira más, hogy az Istent nem lehetett és nem lehet kitalálni. El lehet fogadni, vagy el lehet utasítani, de kitalálni nem. Lehet hinni benne, vagy lehet tagadni, de kitalálni nem. Mert Ő egészen más. A virágvasárnapi esemény ezt hirdeti, hogy van ez a más is. Nemcsak az van, ami belőlünk telik, és amire mi vagyunk képesek. Félelmetes lenne, ha csak ez lenne. De van más is: az Isten országa, Krisztus urasága, az Ő hatalma és szeretete.

Vesztek erőt

Miért mondd Jákób és szólsz ekként Izrael: Elrejtetett az én utam az Úrtól, és ügyemmel nem gondol Istenem?! Hát nem tudod-e és nem hallottad-e, hogy örökkévaló Isten az Úr, aki teremté a föld határait? Nem fárad, és nem lankad el; végére mehetetlen bölcsessége! Erőt ad a megfáradottnak, és az erőtlent erejét megsokasítja.

Ézsaiás 40: 27-29.

Hanem vesztek erőt, minekutána a Szent Lélek eljő reátok: és lesztek nékem tanúim úgy Jeruzsálemben, mint az egész Júdeában és Samáriában és a földnek mind végső határáig.

Apostolok cselekedetei 1: 8.

A háttér, amelyben ez az ige elhangzott, sötét és nyomasztó. Izrael már több évtizede Babilóniába deportálva él, távol hazájától, távol a Siontól, a templomtól. Jeruzsálem már csak az emlékeztükben él, egyre jobban halványodva. Élnek ugyan és megvannak, de ami betölti őket, az a teljes reménytelenség, a kilátástalanság. Ezt a helyzetüket még csak súlyosbítja az, hogy megrendült a hitük. Izrael Istenébe, a seregek Urába vetett hitük. Hát hol van Ő? Hát miért nem védte meg a maga templomát? Miért nem védte meg a maga népét? És fölhangzik a panasz, az elmarasztalás Istent illetően: „Elrejtetett az én utam az Úrtól, és ügyemmel nem gondol Istenem.” Isten elfelejtkezett rólam, nem törődik velem, magamra hagyott, nem érdekli az én ügyem. Ha az egész fejezetet elolvassuk, kihallhatjuk belőle a kérdést, egyáltalán tud-e rajtunk segíteni, van-e hozzá ereje és hatalma?

Ez a panasz nem egyedülálló, és nem csak babiloni Ézsaiás idejében volt ismert. A 20. század embere, aki két nagy világkatasztrófát élt át, valamint forradalmakat, ellenforradalmakat, haláltáborokat és rendszerváltásokat, – a 20. század embere is hasonlóan gondolkodik és beszél. Esetleg már nem is beszél Istenről, vagy ha még beszél, ezt mondja: ha van is Isten, nem

törődik velünk, magunkra hagyott. Ha van is, úgy valahol nagyon messze, a mennyben van, ki tudja, beleesik-e még ez a világ az Ő látóhatárába? Bizony, a panasz nemcsak Ézsaiás próféta életében volt ismerős, hanem a mi életünkben is.

Az igében azután másról is hallunk. A rész elején a próféta elhívásáról és küldetéséről hallunk. Az ő feladata, amire Isten elhívja, egyetlen szóból áll. Azt a feladatot kapja, hogy vigasztaljon. Vigasztalja a népét. Csodálatosan szép, ugyanakkor végtelenül nehéz feladat ez. Hitet, reménységet ébreszteni valakiben, aki megfáradt, aki belekeseredett mindenbe, végtelenül nehéz. Ez csak azért lehetséges, mert erre Isten adja a megbízatást. Bizonyára tapasztaltuk már, mennyire tehetetlenek vagyunk, amikor valakit meg akarunk vigasztalni. Valóban megvigasztalni, és nem csak üres közhelyekkel tölni a fejét. Igazán vigasztalni csak Isten tud, csak a Szentlélek tud.

Hogyan is vigasztal itt a próféta? Úgy, hogy az Isten szeretetét hirdeti, azt, hogy Isten meghallja a mi panaszunkat. Hallja, és nem teszi hallatlanná, nem tér ki előle, mint akinek vannak sokkal fontosabb dolgai is, mint a mi keserveink meghallgatása. Hallja a panaszunkat úgy, hogy nem játssza meg a sértődöttet, nem utasítja azt vissza azzal a megjegyzéssel, hogy milyen joggal merjük kifogásolni az Ő cselekedeteit. Hallja, sőt meghallja, mert a panaszt meg kell hallgatni, és a panaszra, akár jogos, akár jogtalan, válaszolni kell. Milyen óriási vigasztalás, hogy Isten meghallja a szavunkat. Mennyire szeret az Isten, hogy kész meghallani szavunkat!

Az ige azután arról beszél, hogy Isten nemcsak meghallja Izrael fájdalmas panaszát, azt is mondhatnám: szemrehányását, hanem válaszol is. Éspedig úgy, hogy kérdez. És Ő kérdez, Ő von minket kérdőre, és nem mi Őt. Istennek két kérdése hangzik. Az egyik: „Miért mondom, Jákób, és szólsz ekként, Izrael: Elrejtetett az én utam az Úrtól, és ügyemmel nem gondol Istenem?” A másik: „Hát nem tudod és nem hallottad-e, hogy örökkévaló Isten az Úr, aki teremté a föld határait? Nem fárad, és nem lankad el, végére mehetetlen bölcsessége.” Az Isten úgy válaszol, hogy kérdez, kérdőre von minket. S ezzel kijózanít minket, akikben kava-

rognak az indulatok, a keserőségek. És azzal, hogy Isten elkezd minket kérdezni, a helyünkre állít minket.

Így kérdez most is Isten: miért is mondd, hogy elrejtetett a te utad énelőlem? Miért is mondd, hogy nem gondolok a te ügyeddel? Nem azért, mert nem tudod, amit pedig tudnod kellene, és nem hallottad meg, amit pedig meg kellett volna hallanod? Mit válaszolunk az Isten kérdéseire? Rádöbbenünk-e arra, hogy Istennek van igaza és nem nekünk, nem a mi panaszainknak?

De hát mi is az, amit Izraelnek tudnia kellett volna, és nem tudott? Az ige három dolgot említ meg.

1. Az az Úr, aki a föld határait teremtette, aki szavának erejével előhívta a mindenséget, örökkévaló Isten. Az Isten nem szűnt meg Isten lenni. Ha te talán így is gondolod – az Isten nem szűnt meg Isten lenni. És nem halt meg az Isten, ahogyan ezt Nietzsche hirdette.

2. A másik, amit tudni kell, az, hogy Isten „nem fárad és nem lankad el”. Isten végzi a maga munkáját, és nem is hagyja abba, amíg azt be nem fejezi. Isten nem vonult félre, nem pihent el, nem tart szünetet, ezt a mindenséget nem ejtette ki a kezéből. Az Isten fáradhatatlan, az Isten kimeríthetetlen.

3. A harmadik, amit hallunk: „végére mehetetlen az ő bölcsesége”. Mibennünk mindig csak töredékesen van meg az ismeret. Ahogyan Pálnál halljuk: csak rész szerint. Isten az egészet ismeri, a teljességet, a mindent. Mi csak azt látjuk, ami éppen van, Ő azt is, ami lesz. Ez az, amit Izraelnek tudnia kellett volna, de amit mégis elfelejtett. Ez az, amit Isten eszébe juttat Izraelnek éppúgy, mint nekünk.

Az ige, azon túlmenően, hogy Isten örökkévaló, hogy fáradhatatlan és bölcs, még valamit el akar mondani. Valamit, ami végtelenül fontos, ami nélkül meg sem tudnánk lenni. Ez pedig az, amire korábban már röviden utaltam, hogy az Isten szeret minket. És mert szeret, ismer minket. Ha mibennünk sokszor el is homályosodik az Ő ismerete, Ő ismer minket, tudja jól, kik vagyunk, tudja a mi erőtlenségünket. És mert tudja, kész minket megerősíteni. Ahogyan az igében halljuk: erőt ad a megfáradottnak, és az erőtlén erejét megsokasítja. Isten az Ő erejét ígéri és adja

nekünk. Mintha már itt fölhangoznék az, amit Jézus mond a tanítványainak: „Vesztetek erőt, minekutána a Szentlélek eljő reátok.”

Lám, mennyire nincs elrejtve a mi utunk Isten előtt, hiszen életünk legnagyobb kérdése az, hogy van-e erőnk. Erőnk erőtlenségeink elhordozásához, erőnk félelmeink legyőzéséhez, erőnk feladataink vállalásához, egymás elhordozásához. Vesztetek erőt – halljuk. Cselekedje Isten, hogy az Ő lelkének ereje által újra és újra megvigasztalódjunk, és képesek legyünk másokat is megvigasztalni és megerősíteni.

Pécs-Kertváros, 1991. május 16.

Pünkösöd hete

A négyezrek megvendéglése

Azokban a napokban, mivelhogy fölötté nagy volt a sokaság, és nem volt mit enniök, magához szólította Jézus az ő tanítványait, és monda nékik: Szánakozom e sokaságon, mert immár harmadnapja, hogy velem vannak, és nincs mit enniök; És ha éhen bocsátom haza őket, kidőlnek az úton; mert némelyek ő közülök messzünnen jöttek. Az ő tanítványai pedig felelének néki: Honnan elégíthetné meg ezeket valaki kenyérrel itt e pusztában? És megkérde őket: Hány kenyeretek van? Azok pedig mondanak: Hét. Akkor megparancsolá a sokaságnak, hogy telepedjenek le a földre. És vevén a hét kenyeret, és hálákat adván, megszegé, és adá az ő tanítványainak, hogy eléljök tegyék. És a sokaság elé tévék. Volt egy kevés haluk is. És hálákat adván monda, hogy tegyék eléljök azokat is. Evének azért, és megelégedének; és fölszedék a maradék darabokat, hét kosárral. Valának pedig akik ettek, mintegy négyezren; és elbocsátá őket.

Márk 8: 1-9.

Ez az íge arról beszél, hogy Jézus életének központi ügye az ember. Éspedig a szenvedő ember. A különféle lelki vagy testi, szellemi vagy anyagi nyomorúságban élő ember. Ez kap hangot abban a két szóban, amit Jézustól hallunk: szánakozom a sokaságon. Jézus körül ott van a többeszres sokaság, amely éhes, nincs mit ennie, amely elcsigázott és gazdátlan. Jézus nemcsak látja ezt, hanem egész mivoltával át is éli ezt a nyomorúságot. Maga is szenved a sokaság szenvedését. Egész belsejében megindul – látva az emberek elesettségét. Szánakozik rajtuk.

Jób könyvében olvassuk, hogy eljönnek Jóbhoz barátai, hogy őt szenvedésében megvigasztalják. Ahelyett azonban, hogy vigasztalnák, csak növelik szenvedését. Jób ki is fakad: nyomorult vigasztalók vagytok mindnyájan. (16:1.) Pedig nagy igazságokat mondanak ki. Akkor miért ez az elmarasztalás? Mert képtelenek Jób mellé állni, és ha csak kismértékben is, beleélni magukat az ő helyzetébe, szenvedéseibe. Teologizálni tudnak, de szánakozni, együtt szenvedni nem.

Az ige azután azt is elmondja, hogy Jézus, amikor az ember szenvedéséről van szó, nem ismer semmiféle különbségtételt. Tudjuk, hogy ezt az eseményt megelőzi egy másik, hasonló történet, amikor Jézus ötezer embert vendégel meg. A két elbeszélés között van egy alapvető különbség. Míg az ötezer megvendégelése Izrael földjén történik, ez utóbbi a pogányok vidékén. Amikor tehát az ember szenvedéséről van szó, Jézus nem tesz különbséget, hogy valaki Izrael népéhez tartozik-e vagy a pogányok közé. Ő nemcsak Izrael, hanem a pogányok, a hitetlenek számára is az élet kenyere. Mert a szenvedés kérdése sokkal nagyobb és súlyosabb, mint az, hogy aki szenved, vallásos-e vagy sem.

Itt megint hadd idézzem Jóbot! Amikor Elifás azt a sztereotíp, elkoptatott tanácsot adja, hogy térjen vissza Istenhez, akit elhagyott, és rendbe jönnek a dolgok, Jób nem hajlandó elfogadni ilyen kicsinyes megoldást. Megsejt valamit a szeretet csodálatos nagyságából, amikor elmondja: „A szerencsétlent barátaitól részvét illeti meg, még ha elhagyja is a Mindenhatónak félelmét.” (6:14.) Az emberi szenvedésnek a kérdése még azt is megelőzi, hogy valaki elhagyta-e a Mindenhatónak félelmét vagy sem.

De menjünk tovább! Jézus ennek a sokaságnak, mely immár harmadik napja van vele, enni akar adni. Az emberek magukkal hozott élelme már elfogyott, hiszen nem gondoltak arra, hogy napokig távol lesznek az otthonuktól. Ezért Jézus, mielőtt elbocsátaná őket, enni akar adni nekik. Megkapó a Jézusban megmutatókozó figyelmesség. Tudja, vannak köztük, akik messziről jöttek, akik a hosszú úton kidőlhetnek. Nekik erőre van szükségük, hogy kibírják azt a hosszú utat, amely előttük van. Ezért magához szólítja a tanítványokat, hogy mintegy munkatársként, legyenek segítségül a sokaság megelégtetésében. Működjenek közre az emberi nélkülözés, a mindenféle emberi szenvedés megoldásában, a kilátástalanság, a reménytelenség megszüntetésében.

Milyen hatalmas feladat! Gondoljunk most a mi időnkre, az értékvesztésre, az élet megüresedésére! Gondoljunk azokra, akik kidőlnek az úton, mielőtt végigjárták volna azt! Gondoljunk a kiábrándultságra, az érdektelenségre, a közönyre, az öröm hiányára! Mi minden tartozik az emberi szenvedés címszáva alá! És itt előtör a kérdés: ügyünk-e valóban a szenvedő ember? Ügyünk-e, hogy vigasztalást, és megoldást munkáljunk? És ez-e az ügyünk

mindenekfölött, vagy valami más? Esetleg egymás megszólása, lejáratása, esetleg az érvényesülés.

Mi a tanítványok válasza Jézus közlésére? Ez a válasz nagyon józan és reális. Hogyan elégíthetné meg ezeket valaki kenyérrel itt a pusztában? A kérdésben benne van a válasz: sehogyan, ez lehetetlen. Az elképzelés nagyon szép, de a megvalósítás? Hiszen mindössze hét kenyérünk van és néhány halunk. Mi ez ennyi embernek? Honnan vegyenek annyi kenyeret, hogy megelégtssék a sokaságot? Hiszen itt a pusztában még fű sem terem meg. Itt a sokaságot csak a csupasz földre lehet leülteti, és nem a zöld pázsitra, mint az ötezer esetében. Honnan lehessen megelégtíteni ezt az elcsigázott, éhező sokaságot?

Ez a kérdés azért is olyan elevenbe vágó, mivel ez nemcsak a tanítványok kérdése, hanem a mienk is. Igen, látjuk mi is azt a testi-lelki, anyagi nyomorúságot, amelyben vagyunk. Látjuk az egyház nyomorúságát, a megújulásra szorultságát, hogy az Isten országa ne csak beszédben álljon, hanem életet megragadó és megújító erőben. De hát mit tudunk tenni? Íme, életünk egyik nagy nyomorúsága: a magunk tehetetlensége. Látjuk, mire volna szükség, mi volna a jó, s ugyanakkor mégis tehetetlenek vagyunk. Mert ami kell, messze felülmúlja azt, ami van. Négyezer éhes embernek kell enni adni, s ugyanakkor van hét kenyér és néhány hal.

Jogos tehát a kérdés: honnan? A történetet itt akár be is lehetne fejezni. Hát mit lehet itt még csinálni? A történet azonban, nem kis meglepetésre, folytatódik. Jézus leülteti a sokaságot, veszi a kenyeret, és elkezdi osztani.

Ez valamit elmond a tanítványokról. Éspedig azt, hogy a tanítványok Jézus szavaira odaviszik, Jézus rendelkezésére bocsátják a hét kenyeret, a néhány halat, vagyis mindenüket, amijük van. Nem vitatkoznak Jézussal, nem gyözködik, hogy amit akar, az lehetetlen, hanem rendelkezésére bocsátják azt, amijük van. Nem félnek attól, hogy Jézus esetleg kudarcot vall, s esetleg ők maguk is éhen maradnak. És kiderül, hogy Jézus kezében nem a mi emberi mértékeink számítanak, hogy kevés-e valami vagy sok, kicsi-e vagy nagy. Istennek mások a mértékegységei, mint a mieink. A laodiceai gyülekezet azzal dicsekszik, hogy semmire sincs szüksége, annyira meggazdagodott. Istennek egészen más az értékelése róla, az, hogy nyomorult, vak és mezítelen. Az a két fillér, amelyet az özvegyasszony tesz a perselybe, sokkal többet

ér, mint a gazdagok által odavetett ezüstpénz. És ismerős Jézus példázata, amelyben Isten országát a kovászhoz hasonlíttja, melyet az asszony bekever három mérce lisztbe. A kovász a liszt-hez viszonyítva elenyésző mennyiségű. Belekeverve a lisztbe, meg sem látszik. Mégis, a benne levő erő megkeleszti az egész tésztát. Amit mi kevésnek és jelentéktelennek tartunk, milyen sok lehet Jézus Krisztus kezében.

Erről beszél ez a történet is. Jézus veszi a néhány kenyeret és halat, ezt a nevetségesen kevés, semmit érő mennyiséget, hálát ad, megtöri, adja a tanítványoknak, azok pedig a sokaságnak. S a tanítványok meglepődve tapasztalják: mindenki jóllakik, sőt, még fölösleg is marad bőven.

Bizonyára észrevettük már, milyen beszédesen utal ez az elbeszélés az úrvacsora sákramentumára. Miként az úrvacsorában, Jézus itt is veszi a kenyeret, hálákat ad, megtöri, és adja a tanítványoknak. Ez a történet jel arról, hogy a mi Urunk nekünk is készít asztalt. Asztalt, ahol mindenkit megelégit. Ahol mint az élet kenyere, önmagát adja értünk és nekünk. Éspedig teljesen, maradéktalanul. Annyira, hogy Pál még azt is elmondhatta, hogy „él bennem a Krisztus”. De ha a mi Urunk ilyen teljesen odaadta magát nekünk, úgy ebből csodálatos biztatást és bátorítást vehetünk. Azt, hogy szabad nekünk nemcsak a magunk lehetőségeivel számolnunk, hanem az Isten lehetőségeivel is. Valóban, nemegyszer óriási az aránytalanság a „van” és a „kell” között. De, s ez itt a nagy evangélium, szabad nekünk az Isten lehetőségeivel is számolnunk. És szabad számolnunk Jézus Krisztus hatalmával, azzal, hogy az Ő kezében átértékelődnek a dolgok, és megsokasodik a kevés. A hét kenyérből és néhány halból mindenki jóllakik, és még fölösleg is marad.

Ezért ne csüggedjünk el, és ne kérdezzük: van-e értelme a munkának, hanem amit Jézus Krisztus ügyében megtehetünk, tegyük meg! Bármilyen kevésnek vagy jelentéktelennek látszó legyen is. A többit pedig bízuk Őreá.

Pécs-Kertváros, 1991. szeptember 30.

Újra gyermekké lenni

Monda pedig: Egy embernek vala két fia. És monda az ifjabbik az ő atyjának: Atyám, add ki a vagyonból rám eső részt! És az megosztá köztök a vagyont. Nem sok nap múlva aztán a kisebbik fiú összeszedvén mindénét, messze vidékre költözék; és ott eltékozla vagyonát, mivelhogy dobzódva élt. Minekutána pedig mindent elköltött, támada nagy éhség azon a vidéken, és ő kezde szükségét látni. Akkor elmenvén, hozzászegődék annak a vidéknek egyik polgárához; és az elküldé őt az ő mezeire disznókat legeltetni. És kívánja vala megtölteni az ő gyomrát azzal a moslékkal, amit a disznók ettek; és senki sem ad vala néki. Mikor aztán magába szállt, monda: Az én atyámnak mily sok bérese bővölködik kenyérben, én pedig éhen halok meg!

Fölkelvén elmegyek az én atyámhoz, és ezt mondom néki: Atyám, vétkeztem az ég ellen és teellened. És nem vagyok immár méltó, hogy a te fiadnak hívatassam; tégy engem olyanná, mint a te béreseid közül egy! És felkelvén, elméne az ő atyjához. Mikor pedig még távol volt, meglátá őt az ő atya, és megeseék rajta a szíve, és odafutván, a nyakába esék, és megcsókolgatá őt.

És monda néki a fia: Atyám, vétkeztem az ég ellen és teellened: és nem vagyok immár méltó, hogy a te fiadnak hívatassam!

Az atya pedig monda az ő szolgáinak: Hozzatok ki a legszebb ruhát, és adjátok fel rá; és húzzatok gyűrűt a kezére, és sarut a lábaira! És előhózzván a hízott tulkot, vágjátok le, és együnk és vigadjunk. Mert ez az én fiam meghalt, és feltámadott; elveszett, és megtaláltatott. Kezdenék azért vigadni.

Lukács 15: 11-24.

Abban az órában menének a tanítványok Jézushoz, mondván: Vajjon ki nagyobb a mennyeknek országában? És előhíván Jézus egy kisgyermekét, közéjük állítja vala azt, és monda: Bizony mondom néktek, ha meg nem tértek, és olyanok nem lesztek, mint a kisgyermek, semmiképpen nem mentek be a mennyeknek országába.

Máté 18: 1-3.

Tanév kezdetekor úgy illenék, hogy a gyermekekről szóljon az igehirdetés. Ők legyenek a központban, őket kell kötelességeikre emlékeztetni, buzdítani a lelkiismeretes tanulásra és megfelelő magatartásra. Én most rendhagyó módon mégsem róluk, hanem elsősorban a felnőttekről és a felnőttekhez szeretnék szólni. A szokványos út elhagyására bátorítanak Széchenyi István szavai: „Mindig csak azon kötelességekről szólunk, melyekkel szüleinkhez köttetünk, azokról soha vagy ritkán, melyekkel gyermekeink iránt tartozunk, holott ezek még szentebbek.” Széchenyinek igaza van. Rendszerint el szoktuk felejtetni, hogy a Bibliában nemcsak ez olvasható: „Tiszteld atyádat és anyádat”, hanem ez is: „Nem a gyermekek tartoznak kincseket gyűjteni a szülőknek, hanem a szülők a gyermekeknek.” (2. Kor. 12:14.)

Rátérve igénkre, először is azt szeretném elmondani, hogy bennem ez az ige egy régi emléket elevenít fel. Még budapesti segédlelkész koromban, a gyülekezetből több fiatallal kirándulni mentünk a pilisi hegyekbe. Dobogókőhöz közeledve egy 4-5 éves kislíúval találkoztunk. Eltévedt, nem tudta, hol találja meg a szüleit, jóformán a nevét sem tudta megmondani, annyira meg volt szeppenve. Magunkkal vittük, s nemsokára találkoztunk a szüleivel, akik kétségbeesve keresték, és kiáltozták elveszett gyermekük nevét. Ennek az elveszett kisgyereknek a képe jut eszembe az ige szavai nyomán. Azé a kisgyermeké, aki mibennünk veszett el. És akivel együtt elveszítettük a mennyek országa jó ízét, örömet, tisztaságát. Miként Jézustól halljuk: „Ha meg nem tértek, és olyanok nem lesztek, mint a kisgyermekek, nem mentek be a mennyek országába.” Jézus ezt a meglepő kijelentést eredetileg a tanítványainak teszi. Azoknak a tanítványoknak, akik azon vitáznak, hogy közülük ki a nagyobb a mennyek országában. Ők a mennyek országát teljesen a földinek az analógiájára képzelik el. Miként most itt a földön, úgy a mennyek országában is a döntő kérdés a hatalom, a nagyság kérdése. Az, hogy ki a nagyobb. Miként lehet megelőzni másokat, miként lehet az első helyet megszerezni. Miként lehet a legkedvezőbb hatalmi pozícióba jutni. Ez a vágy, törekvés ott él a tanítványokban. Tudjuk, hogy Jakab és János úgy igyekeznek biztosítani a maguk rangját, hogy Jézushoz fordulnak: add, hogy egyikönk jobb kezed felől, másikunk pedig

bal kezéd felől üljön a te dicsőségedben. (Márk 10:37.) Jézus ezeknek a nagyravágyó tanítványoknak egy el nem felejthető, szemléletes választ ad. Gyerekek nyüzsögnek körülöttük, s Jézus egy kisgyereket előszólítva, akinek az égvilágon semmi hatalma, aki senkinek sem parancsolhat, odaállítja a tanítványok elé, s ezt mondja: látjátok, az Isten országában ez a nagy. Hogy mi az élet igazi nagysága, azt ez a kisgyermek mutatja. Hogy mi az élet igazi nagysága, az ebben a kisgyermekben van előttem. És ha meg nem tértek, ti magatok nem lesztek olyanok, mint ez a kisgyermek, nem mentek be a mennyek országába.

Nemcsak meglepő, hanem egyenesen meghökkentő, hogy míg mi a gyermekeinkben az eljövendő felnőttet látjuk, addig Jézus bennünk, felnőttekben az elveszett kisgyereket látja. Azt a kisgyermeket, aki a mennyek országában mégis nagy. A kisgyermeknek ezt a nagyságát jelzi például az, hogy mekkora örömet képesek szerezni. Ők azok, akiket boldogoknak tartunk, és ők azok, akiket olykor talán irigyelünk is. Pedig semmijük sincs. Nincs pénzük, nincs hatalmuk, méltóságuk, csupán annyi, hogy ők maguk gyerekek.

De hát miről is van itt szó, amikor Jézus arról beszél: olyanná lenni, mint a kisgyermek? Mit jelent gyermekké lenni? A kérdésre többféle választ is szoktak adni. Így szokták említeni az alázatosságot, hiszen a gyermek véleményét nem szokták megkérdezni, sem a tanácsát kikérni. Gyermeknek lenni azután azt jelenti, hogy átadni a főhelyet, és leülni a kisszékre. Vagy szokták emlegetni az engedelmisséget, a szófogadást mint a gyermek életformáját. Nem vitás, hogy Jézus felszólításának – olyanná lenni, mint a kisgyermek – ilyen tartalmi vonásai is vannak. Azonban alapvetően valami másról van itt szó.

Gyermek az, aki így tud szólni: atyám, akinek a szívéből előtér ez a szó: atyám. Gyermek az, aki tudja, hogy ő az atya oltalmában, az Atya szeretetében és oltalmában él, aki éppen ezért nem aggodalmaskodik az ő élete felől. Gyermek az, akiben fenntartás nélküli bizalom van az ő atyja iránt, akiben ez a bizalom legyőzi a félelmet és a szorongást, és aki éppen ezért önfeledten tud játszani és örülni. Hogy a gyermeki mivolt alapvetően ezt jelenti, tanúsítja Pál apostol is, amikor azt írja, hogy nem a szolgaság

lelkét kaptuk a félelemre, hanem a fiúságét, aki által kiáltjuk: Abbá, Atyám.

Hát ez az, amit a felnőtt elveszített. Úgy lett ma felnőtté az ember, hogy közben elveszett benne a gyermek. Úgy lett felnőtté, hogy immár nem tudja ezt mondani, ha kell, kiáltani: Atyám! Naggyá lett ma az ember, s minden igyekezete azon van, hogy még nagyobb legyen, s közben elveszett benne a gyermek, s vele együtt az Isten országának a jó íze, szépsége, öröme, felszabadultsága. Ezt a veszteséget, ennek szívet szorító fájdalmát érzékeltették ott, Dobogókőn a szülők, amint kétségbeesetten kiáltozták elveszett gyermekük nevét.

Igen, életünknek ez a fájdalmas valósága, hogy elveszett belőle a gyermek. Minden kiszámítottá, érdekközpontúvá lett. Még a játék is tétre megy, nem magáért a játékért. Valóban: hová lett belőlünk a gyermek? Aki tud örülni, lelkesedni, bizalommal lenni.

És most hangzik az ige: ha meg nem tértek, s nem lesztek ismét olyanná, mint a kisgyermek, nem mentek be a mennyek országába. Jézus szavából világosan kihallatszik egy nagy ígéret, egy nagy evangélium: az ember újra gyermekké lehet. Nem tartom véletlennek, hogy erről a Biblia egyik legszebb, legcsodálatosabb példázata beszél. Szokták ezt a példázatot az elveszett fiú példázatának nevezni. Luther például ezt a címet adja neki. Ez az elnevezés is teljesen jogos, hiszen itt arról az elveszett fiúról, gyermekről hallunk, aki megtaláltatott, aki újból gyermekké lett.

És ha most azt kérdezzük, hogyan lett a tékozló fiú újra gyermekké, ezt a választ kapjuk: úgy, hogy újra ki tudta mondani ezt a szót: atyám. Ő, akit elnyelt a messzeség, aki teljesen magára maradt a maga sorsával, sorsának teljes kilátástalanságával, most annyi idő után hazatérve, előtör belőle ez a szó: atyám. Előtör belőle úgy, hogy ugyanakkor teljesen rábízza magát és jövőjét az atya szeretetére: vétkeztem az ég ellen és teellened, és nem vagyok méltó, hogy fiadnak neveztessem. Az atya viszont nem utasítja ki, még csak szidalommal sem illeti a fiát, hanem megöleli és megcsókolja. Így lesz az elveszett megtalálttá, a meghalt feltámadottá, újra gyermekké. Gyermekké, akinek az élete újra kiteljesedhet, akinek az ujjára gyűrűt, lábára sarut húznak, aki tele van örömmel és derűvel.

Igen, lehet az ember gyermekké, újra gyermekké. Lehet, hiszen Istenhez úgy fordulhatunk, mint atyánkhoz, akire ráhagyatkozhatunk gondjainkkal és nehézségeinkkel. Gyermekek lehetünk, akik bizalommal tudunk lenni Isten és egymás iránt, bizalommal sorsunk és jövődönk felől. Gyermekek lehetünk, akik képesek megérteni gyermekeinket, akik a társukká tudunk lenni. Csodálatos lehetőség ez, amelyben fölragyog valami a mennyek országa szépségéből és öröméből.

Amikor gyermekeink elkezdik az új tanévet, szívből kívánom, hogy meglássák bennünk, szülőinkben, felnőttekben a gyermeket, aki elveszett, de megtaláltatott.

Pécs, 1992. szeptember 6.

A Biblia talán két legközismertebb szavát hallottuk napjainkban: mi Atyánk. Még azok közül is, akik a Bibliát sohasem olvasták, sokan vannak, akik ezt a két szót ismerik. Bár nem ismerik a Bibliát, templomba sem járnak, de a Miatyánkról hallottak. Talán el sem tudják mondani ezt a Jézus által tanított imádságot, de az első két szót tudják. És ez is nagy dolog. Mert nem lehet tudni, hogy az élet nehéz, kétségbeeső helyzetében mikor jutna az emberek eszébe ez a két szó. Lehet, hogy semmi több, csupán ez a két szó az, ami az emberi megtarthatja, amibe belekapaszkodhat, ami hitet és reményt ad.

Mi, akik ezt az imádságot minden gyülekezeti összejövetel alkalmával halljuk, mi megszoktuk már, ezeket el is koptuk a szavak benne. Pedig csodálatosan drága ajándékot kaptunk a mi Urunk imádságában. Hogy ezt a magam életéből való példánnyal érzékeltessem: volt alkalmam külföldön részt venni istentiszteleten így Prágában, a cson testveregyház istentiszteletén. A legmárádandóbb élmény számomra az istentisztelet, amikor együtt énekeltük a zsoltárokat, és együtt mondtuk el az Úr imádságát. Mindenki a maga nyelven, mi magyarul. Ok csehül. Felfigyeltem élmény volt, ahogy a saját nyelvünkön fordultunk ugyanazon Urat tanult

Mi Atyánk

És mikor imádkozol, ne légy olyan, mint a képmutatók, akik a gyülekezetekben és az utcák szegeletein fennállva szeretnek imádkozni, hogy lássák őket az emberek. Bizony mondom néktek: elvették jutalmukat. Te pedig, amikor imádkozol, menj be a te belső szobádba, és ajtódat bezárva, imádkozzál a te Atyához, aki titkon van; és a te Atyád, aki titkon néz, megfizet néked nyilván. És mikor imádkoztok, ne legyetek sokbeszédűek, mint a pogányok, akik azt gondolják, hogy az ő sok beszédükért hallgattatnak meg. Ne legyetek hát ezekhez hasonlók; mert jól tudja a ti Atyátok, mire van szükségetek, mielőtt kérnétek tőle.

Máté 6: 5-8.

Ti azért így imádkozzatok

Máté 6: 9/a

A Biblia talán két legközismertebb szavát hallottuk alapigénken: mi Atyánk. Még azok közül is, akik a Bibliát sohasem olvasták, sokan vannak, akik ezt a két szót ismerik. Bár nem ismerik a Bibliát, templomba sem járnak, de a Miatyánkról hallottak. Talán el sem tudják mondani ezt a Jézus által tanított imádságot, de az első két szót tudják. És ez is nagy dolog. Mert nem lehet tudni, hogy az élet nehéz, kétségbeejtő helyzetében mikor juthat az emberek eszébe ez a két szó. Lehet, hogy semmi több, csupán ez a két szó az, ami az embert megtarthatja, amibe belekapaszkodhat, ami hitet és reménységet ad.

Mi, akik ezt az imádságot minden gyülekezeti összejövetel alkalmával halljuk, mi megszoktuk már, esetleg el is koptak a szavak benne. Pedig csodálatosan drága ajándékot kaptunk a mi Urunk imádságában. Hogy ezt a magam életéből vett példával érzékeltessem: volt alkalmam külföldön részt venni istentiszteleten. Így Prágában, a cseh testvéregyház istentiszteletén. A legmáradandóbb élményt számomra az jelentette, amikor együtt énekeltük a zsoltárokat, és együtt mondtuk el az Úr imádságát. Mindenki a maga nyelvén, mi magyarul, ők csehül. Felejthetetlen élmény volt, ahogy a saját nyelvünkön fordultunk ugyanazon Úrtól tanult

ugyanazon könyörgéssel ahhoz az Istenhez, aki a mi Atyánk a mennyekben. Idegenben voltunk, és mégis otthon. Valóban: kimondhatatlanul drága ajándék, hogy van ez az imádság, hogy kaptuk ezt az imádságot. És amikor most az igéből ezt az imádságot kapjuk, a benne hangzó megszólítást, vegyük hálával és örömmel ezt a nagy ajándékot.

Ti azért így imádkozzatok – mondja Jézus. Az imádkozás tehát nem egy emberi parancs, nem egy vallási előírás vagy egyházi rendelkezés. Az imádkozásra Jézus Krisztus szólít fel, erre Ő ad lehetőséget, Ő hatalmaz fel. Az imádkozás ajándék, melyet kaptunk, amellyel élhetünk. Imádkozhatunk, szólhatunk, kitarthatjuk a szívünket. Nem kell némán maradnunk, üres, lélekölő csendben, magunkba fojtva szívünk nyugtalanságát, kérdéseit és szomjúságát. Imádkozhatunk, szólhatunk, áttörhetjük az életünket szorító, nyomasztó csendet, a néma, üres magányt. Igen, az ember szólhat, kiöntheti minden örömét és minden fájdalmát.

S hogy ez mit jelent? Egy ókori uralkodóról jegyezték föl, hogy kicsiny csecsemőket két csoportra osztott. Mindkét csoportnál teljesen egyforma volt az ellátás és gondozás. Egyformák voltak a külső körülmények is. A különbség az volt, hogy az egyik csoport esetében tilos volt megszólalni. Ugyanúgy megkapták az ételt, ugyanúgy megfürdették és tisztába tették őket, de egyetlen szó sem hangozhatott el közöttük. Úgy nőttek föl, hogy egyetlen emberi szót sem hallottak. Ez azzal járt, hogy ők maguk sem tudtak egyetlen szót sem szólani. S ezek a kisgyermekes néhány éves korukban mind elpusztultak. Megdöbbentő dolog: ahol nem hangzik emberi szó, ott ebbe belepusztul az ember.

Ebben az összefüggésben halljuk meg az ige szavát, amit Jézus mond nekünk: imádkozzatok. Szóljatok, ne fulladjatok meg a szótlanság, a magatokba zárkózás miatt, hanem imádkozzatok, vegyetek lélegzetet, lélegezzetek föl. Erről a lehetőségről, az imádkozás lehetőségéről beszél igénk. Imádkozzatok – biztat és bátorít a mi Urunk. Éljetek az imádkozás lehetőségével és ajándékával.

Imádkozzatok, mert – s ez Urunk másik, nagy örömet adó üzenete – van kihez imádkoznunk és szólunk. Espedig ahhoz az Istenhez, aki nem egy rideg, könyörtelen hatalom, nem kiismerhetetlen sors, megfellebbezhetetlen végzet, hanem a mi Atyánk. Atyánk, akinek számára nem vagyunk idegenek vagy semmit

erők, aki ismer és szeret minket, aki szívéen hordozza sorsunkat, akihez úgy fordulhatunk mint gyermekei. Atyánk, aki a maga szeretetében még arra is képes, hogy kérleljen minket.

■ Számomra a Biblia legmegrendítőbb részei azok, ahol az Isten kérlel minket. Emlékezzetek Ézsaiás próféta könyvére, ahol fölhangzik ez a kérlelés: „Mindnyájan, akik szomjúhoztok, jertek e vizekre, ti is, kiknek nincs pénzetek, jertek, vegyetek és egyetek, vegyetek pénz nélkül és ingyen, bort és tejet.” (55: 1) Kérlel az Isten, nem győzi mondani, ismételni: ti, akik szomjúhoztok, jertek és igyatok. Jertek még akkor is, ha nincs pénzetek, ha semmiték sincs. Emlékezzetek a tékozló fiú példázatára. Amikor az idősebb testvér a mezőről hazatérve hallja a zenét és a táncot, és megtudja, hogy ennek oka az, hogy hazaérkezett az öccse, nem akar bemenni a házba, nem akar együtt vigadni sem az apjával, még kevésbé az öccsével. És ekkor az atya kimegy hozzá, és kérleli. Ne maradjon kint, jöjjön be, legyen része az örömben. Isten, a mi Atyánk még erre is képes, amire mi magunk sokszor nem vagyunk képesek, hogy kérjen minket. Ennyire szívéen hordozza sorsunkat, ennyire fontos neki az életünk, az, hogy el ne kallódjunk, és el ne veszítsük önmagunkat. Van kihez szólunk: ahhoz az Istenhez, aki a mi Atyánk, aki fölől biztosak lehetünk, hogy meghallgat minket, hogy mindenben a mi javunkat akarja. Óhozzá ezért minden időben teljes bizalommal fordulhatunk, Őneki mindent elmondhatunk, még a vétkeinket is, a botlásainkat is, azokat a cselekedeteinket is, amelyeket szégyellünk. Igen, bizalommal szólhatunk, és bizalommal imádkozhatunk, hiszen Ő a mi atyánk.

■ Éspedig a mi mennyei Atyánk. Igénknek ez a harmadik nagy üzenete. Az az Isten, aki a mi Atyánk, a mennyekben van. És Ő van a mennyekben, nem más. És övé az ország, a hatalom és a dicsőség, és nem másé. És ez azt jelenti, hogy Ő nemcsak meghallgatni kész minket, hanem mellénk állni is, megsegíteni is, megoldást is adni. Képes és kész, miként a Heidelbergi Káté is vallja (26. 2.), azt a rosszat is, amit reánk bocsát, a javunkra fordítani. Képes és kész még a keserűségből is áldást előhozni. Képes arra, hogy akik könnyhullatással vetnek, vigadozással arassanak. Ezt jelenti az, hogy Ő a mennyekben van. Ezt, hogy övé, a mi Atyánk minden hatalom, és ezért azoknak, akik Őt szeretik, minden a javokra van.

Hallatlan nagy biztatás és bátorítás ebben a bizonyosságban élni. És itt nemcsak a mi életünkről és sorsunkról van szó, hanem másokéről is. Hiszen Ő a mi Atyánk. Atyja a mi családuknak is, a mi gyermekeinknek is, akire rábízhatjuk szeretteinket. Azokat is, akik szétszóródtak, esetleg messzire sodródtak tőlünk, azokat, akiket csak ritkán vagy sohasem láthatunk viszont. És Ő Atyja ennek a gyülekezetnek, ismeri ennek a gyülekezetnek minden gondját, nehézségét, hitét és kétségeit. Személy szerint ismer mindnyájunkat, jól tudja életünket, dolgainkat, azt, hogy mire van szükségünk. Ő a mi Atyánk, aki szereti ezt az egész világot, az egész emberi nemzetséget, benne minden embert és minden népet.

Ő a mi Atyánk, s ez azt jelenti, hogy örökös nyugtalanságunkból örökre szabadulhatunk föl. Hogy reménységben élhetünk és nem reménytelenségben. Azt jelenti, hogy a hit merészségével élhetünk, bizakodásban és nem valamilyen letargikus fásultságban. Valóban úgy igaz, ahogyan azt az igehirdetés elején hallottuk: kibeszélhetetlen ajándékot és lehetőséget kaptunk a mi Urunk Krisztustól az Ő imádságában, a Miatyánkban. Imádkozhatunk, szólhatunk hozzá, ahhoz az Istenhez, aki a mennyekben van, aki a mi Atyánk, aki meghallgat minket, és aki jól tudja, mire van szükségünk.

Csodálkozunk rá erre az ajándékra és lehetőségre hálás szívvel, és éljünk vele teljes örömmel és hűséggel.

Pécs-Kertváros, 1992. október 4.

Advent a mi mindennapjainkban

Dávidé. Ne bosszankodjál az elvetemültekre, ne irigykedjél a gonosztevőkre. Mert hirtelen levágattatnak, mint a fű, s mint a gyöngye növény elfonnyadnak. Bízzál az Úrban, és jót cselekedjél; e földön lakozzál, és hűséggel élj. Gyönyörködjél az Úrban, és megadja néked szíved kéréseit. Hagyjad az Úrra a te utadat, és bízzál benne, majd ő teljesíti. Felhossa a te igazságodat, mint a világosságot, és a te jogodat, miként a delet. Csillapodjál le az Úrban és várjad őt; ne bosszankodjál arra, akinek útja szerencsés, se arra, aki álnok tanácsokat követ. Szűnj meg a haragtól, hagyj el heveskedésedet; ne bosszankodjál, csak rosszra vinne! Mert az elvetemültek kivágattatnak; de akik az Urat várják, öröklík a földet. Egy kevés idő még és nincs gonosz; nézed a helyét és nincsen ott. A szelídek pedig öröklík a földet, és gyönyörködnek nagy békességben. Fondorkodik a gonosz az igaz ellen, és fogait csikorgatja rá: Az Úr neveti őt, mert látja, hogy eljő az ő napja.

Zsolt. 37: 1-13.

Ügyelj a feddhetetlenre, nézd a becsületet, mert a jövődő a béke emberé.

Zsolt. 37: 37.

Advent vasárnapján talán nem árt elmondani azt, hogy az advent a Biblia egyik alapvető üzenete. Az az Isten, aki teremtette az eget és a földet, aki Jézus Krisztusban megváltott minket a hiábavaló életünkben, az az Isten eljövendő. Ez az üzenet hangzik az Ószövetségben: íme az Isten eljő. Ez az üzenet visszhangzik a mi Urunk imádságában: jöjjön el a te országod. Erre az üzenetre tekintettel szólal meg a gyülekezet hitvallása: nincsen itt maradandó városunk, – a jövődöt keressük. És ezt az üzenetet tartalmazzák a Biblia utolsó szavai: bizony jövel, Uram Jézus.

De mit is jelent az, hogy Ő eljövendő? Azt, hogy az Isten nem mozdulatlan, Nem fejezte be a velünk elkezdett történetet, hanem folytatja. A maga üdvözítő szándékát véghezviszi, erről nem mond le, és ebbe nem fárad bele. A jövő nyitott és nem lezárt, lehetőséget kapunk készíteni az Ő útját a kietlenben.

Túlzás nélkül mondhatjuk, hogy az advent üzenete, amely végigvonul az egész Szentíráson, hatalmas üzenet. A kérdés az, hogy ez a hatalmas üzenet hogyan érvényesül mindennapi életünkben. Vagy másként, a Heidelbergi Káté nyomán fogalmazva meg a kérdést: micsoda hasznát vesszük az adventnek. Éspedig a mindennapi életben, a mi szürke hétköznapijainkban. Erről beszél a zsoltár.

Ez a zsoltár nem az élet végső mélységeiről szól, mint például a kilencvenedik. Ebben a zsoltárban nem találjuk az Isten törvényének szinte önfeledt magasztalását. Emlékeztetek itt a 119. zsoltárra. Ez a zsoltár a mi mindennapjainkhoz szól hozzá. Aki írta, aki megfogalmazta, Istennek szövetségében élő ember, aki ugyanakkor már idős is, mögötte egy hosszú élet tapasztalata van. Amit mond, nem illúzió, nem a képzelet kitalálása, hanem valóság, megtapasztalt valóság, ami igaz, amit ő maga átélt, kipróbált.

De hát miről is beszél a zsoltáros? A mindennapi életben jelentkező visszásságokról. Az ember nap mint nap megtapasztalt törpeségéről. Elvetemültekről hallunk, gonosztevőkről, olyanokról, akik álnok tanácsot követnek. És a sort lehetne folytatni, szinte vég nélkül, megemlítve a törtetőket, a mindenáron érvényesülni akarókat, a becsteleneket, azokat, akikből a legelemibb tisztesség is hiányzik. S az ilyenek ellen nem tudunk védekezni, hiszen amit tesznek, nem kívánczik az újság címdalára. Veszett kutya ellen könnyebb védekezni, mint szúnyogok ellen. Nekünk általában nem rendkívüli személyekkel van dolgunk, hanem jelentéktelen, szinte nevetséges eseményekkel. Az ilyenek tudnak minket végtelenül felbosszantani és elkeseríteni.

Mi ebben a vonatkozásban a zsoltár útmutatása, tanácsa? Három dolgot emelek ki az igéből.

Az első, amely már a zsoltár elején, az 1. versben fölhangzik: „Ne bosszankodj az elvetemültekre, ne irigykedj a gonosztevőkre.” Megvan bennünk az a képesség és készség, hogy belelovaljuk magunkat a sérelmeinkbe, és ezzel felnagyítjuk őket. Fölebe nőnek minden egyébnek, betöltik egész valónkat, lefoglalják minden energiánkat. A kapott sebet addig piszkáljuk, míg gyulladásba nem jön. Beteljesednek az ének szavai: „Így terhünk egyre súlyosabb, ha lelkünk bűnnek helyet ad.” (274. ének) Márpedig Isten a valóság elhordozásához ad erőt és nem a mi felcsigázott gondolataink elhordozásához. Ezért mondja a zsoltár: csillapodjál,

hagyd abba a heveskedést, mert abból semmi jó nem származik. Az csak rosszra vinne, csak még jobban elrontaná a dolgodat. Ehelyett: bízd rá Istenre a te ügyedet. Légy csendben, és várjad az Urat, az Ő érkezését, aki a javadat munkálja. Bízzál azért benne, hagyd rá a te utadat, adj lehetőséget neki, hogy Ő cselekedjen. Egyszóval: higgy. Mert a hit messzebbre lát annál, ami éppen a szemünk előtt van. És a hit, amely az Úrban bízik, és az Urat várja, tudja, hogy semmilyen emberi rosszakaratnak, becstelenségnek, csalárdságnak nincs jövője. Az elvetemültek „mint a gyöngye növény, elfonnyadnak.” (2. vers)

A zsoltár második tanácsát így tudnám megfogalmazni: tanuljuk meg az eseményeket felülről is nézni, ne csak alulról. Félelmeink és nehézségeink jó része abból fakad, hogy a dolgokat, az eseményeket nem felülről, nem Isten felől nézzük, hanem alulról, az ember nyomorúsága felől. Viszont csak alulról nézve az eseményeket, semmi sem gátol meg abban, hogy elkeseredjünk, hogy értelmetlennek lássuk azt az emberi színjátékot, amelynek mi magunk is részesei vagyunk. Csak alulról látva az élet megannyi visszásságát, azt is mondhatnám, kegyetlenségét, odáig is eljuthatunk, hogy föltámad bennünk a kérdés: van-e értelme az Isten útján való járásnak? Van-e értelme igaznak, becsületesnek lenni? Nem jelent ez behozhatatlan hátrányt, miközben, a zsoltárt idézve, „az alattomos embernek szerencsés az útja”? (7.vers) Ezért hangzik most az ige tanácsa: felülről is, Isten felől is látni az eseményeket. Ezt teszi a zsoltáros is. „Fondorkodik – halljuk – a gonosz az igaz ellen, és fogait csikorgatja rá: az Úr neveti őt.” (12-13. vers) Ennyire méltatja a gonoszt és annak fondorkodását. Neveti, mert tudja, milyen sors vár reá, hogy eljön majd az ő napja, amikor megítéltetik és megszégyenül. Nézzétek azért felülről az eseményeket, ne csak az adott pillanat, hanem az örökkévalóság szempontjából! És ne vegyétek komolyabban a dolgokat, mint ahogyan Isten is veszi!

Eppen ezért ne idegesítsük és ne gyötörjük magunkat, – és ez a zsoltár harmadik útmutatása: azon a helyen, ahova Isten állított minket, végezzük el, ami a mi dolgunk! Éspedig nem akárhogyan, hanem hűségesen, Isten szándékának megfelelően. Örök, bölcs célnak megfelelően, miként azt a már idézett énekünkben halljuk.

S hogy mi ez a cél? Ezt most így fogalmazom meg: az, hogy legyünk adventi emberek. S hogy mit értek ezen? Talán szokatlanul

hangzik: olyan emberek, akikben az Isten szeretete, szándéka, még ezt a szót is ki merem mondani: üdvé érkezik el ebbe a világba, amelynek megvan a maga sajátos adventje, és sóvárogva várja az Isten fiainak megjelenését. Ezt a megjelenést célozza a zsoltár is, amikor ezt mondja: „Vigyázz, hogy feddhetetlen légy, ügyelj, hogy becsületes maradj, mert a jövő a béke emberéé.” (31. vers)

Bizony, ma szorító szükség van becsületes és feddhetetlen emberekre. Nemcsak a jelen, hanem a jövő érdekében is. Valaki elmondta: fél a jövőtől, látva azt az erkölcsi megüresedést, amelyben vagyunk. Nem az atombombától fél, hanem attól, hogy nincs erkölcsi tartalom, kiveszett az erkölcsi tartalom. Mi tagadás, igaz ez a megállapítás. De éppen azért, mert igaz, kell magunkat oda-szánnunk az ige felszólításának: vigyázz, hogy feddhetetlen légy, ügyelj, hogy becsületes maradj. Mert ez a döntő, és nem az a hordalék, amellyel az élet együtt jár. Az a döntő, hogy te magad légy becsületes, és te magad élj hűséggel. Mert ennek az adja meg a különös súlyát, hogy a jövő ígétét hordozza. Azt, hogy biztonságban lakozhassanak gyermekeink. (3. vers) Mert a jövő, miként hallottuk, a béke emberéé. (37. vers)

Advent van, s ez azt hirdeti, hogy Isten nem fejezte be a velünk elkezdett történetet, hanem véghezviszi a maga üdvözítő szándékát. Biztosak lehetünk benne, hogy nem fog kudarcot vallani. Ezért ahelyett, hogy fölidegesítenénk magunkat, bízzunk benne, és ahelyett, hogy elcsüggednénk és elkeserednénk, munkáljuk teljes hittel és reménységgel a jövőt.

Pécs-Kertváros, 1992. december 6.

Az Ékes kapunál

Péter és János pedig együtt mennek vala fel a templomba az imádkozásnak órájára, kilence. És hoznak vala egy embert, ki az ő anyjának méhétől fogva sánta vala, kit mindennap le szoktak tenni a templom kapujánál, melyet Ékesnek neveznek, hogy kérjen alamizsnát azoktól, akik bemennek a templomba. Ez mikor látta, hogy Péter és János a templomba akarnak bemenni, kéré őtőlük alamizsnát. Péter pedig mikor szemeit reá vetette Jánossal egyben, monda: Nézz mireánk! Az annakokáért figyelmezz vala reájok, remélvén, hogy valamit kap tőlük. Péter pedig monda: Ezüstöm és aranyam nincsen nékem; hanem amim van, azt adom néked: a názáreti Jézus Krisztus nevében, kelj fel és járj! És őt jobbkezénél fogva felemelé, és azonnal megerősödének az ő lábai és bokái. És felszökvén, megállá és jár vala és beméne övelők a templomba, járkálva és szökdelve és dicsérve az Istent. És látá őt az egész nép, hogy jár és dicséri az Istent: És megismerék őt, hogy ő volt az, aki alamizsnáért ült a templomnak Ékes kapujában; és megtelének csodálkozással és azon való álmélkodással, ami történt vala ővele.

Apostolok cselekedetei 3: 1-10.

Péter pedig monda: Ezüstöm és aranyam nincsen nékem; hanem amim van, azt adom néked: a názáreti Jézus Krisztus nevében, kelj fel és járj!

Apostolok cselekedetei 3: 6.

Bizonyára valamennyien tudjuk, hogy az Apostolok cselekedetei könyvének írója az a Lukács, aki az ő neve alatt ismert evangéliumot lejegyezte. Ott kezdi az Apostolok cselekedeteinek írását, ahol az evangéliumot abbahagyta, vagyis Jézus mennybemenetelénél. És ez nem kevesebbet jelent, mint azt, hogy Jézus Krisztus története nem fejeződött be mennybemenetelével. Ahogy nem fejeződött be halálával sem. Jézus Krisztus történetének van folytatása, ahogyan Ő maga ígéri mennybe távozása előtt: íme, én veletek vagyok a világ végezetéig. És a Szentlélek ajándéka nem zárult le az első pünkösdi alkalmával, – továbbra is adatik nekünk. És nem zárul le Isten kegyelmének története, az úgynevezett üdvtörténet, hanem teljeseedik a mi napjainkban is.

Ezt tanúsítja az Ékes kapu koldusának esete. Gyógyulása nem pünkösdi napján történik. Amikor felépül bajából, az ünnepnapok már elmúltak, a messziről Jeruzsálembe érkezett zarándokok már hazatértek, egyre kevesebbet beszéltek a pünkösdi eseményekről, a város ismét a maga hétköznapi életét élte. Most azonban mégsem teljesedett be az a mondás, hogy minden csoda három napig tart. Egy új közösség támad, ahol az emberek, el egészen az anyagiakig, vállalják egymást. Az apostolok sok csodát és jelt tesznek, és Isten naponként szaporítja a gyülekezetet az üdvözülőkkel.

Igen, a Szentlélek kitöltetett. Úgy, hogy Isten nem vonta vissza. Ereje, valósága jelen van a mi időnkben is. Lehet Őt hívni, szólítani, lehet vele megtöltekeznünk. Az Ékes kapu koldusának története mindennek előtt azt hirdeti, hogy Isten az Ő Szentlelkét kész ma is kitölteni a szívünkbe. És bár a pünkösdi napja elmúlt, és nem is fog még egyszer megisméltódni, a Szentlélek velünk van, és velünk marad ugyanúgy, mint ahogyan annak idején Jeruzsálemben. Olyan valóság, nagy ajándék ez, amely életünknek értelmet és tartalmat ad, azt a bizonyosságot, hogy nem hibába vagyunk és élünk.

Így van-e ez valóban? Elmondhatjuk-e magunkról, hogy Krisztus, az Ő ereje, indulata, szeretete él bennünk? A felolvasott ígére vonatkoztatva a kérdést: áttehető volna-e a béna koldus története a mi időnkbe, a mi körülményeink közé? Vagy legalább elképzelhető volna-e a mi napjainkban?

Ha magunkra nézünk, a magunk hitére, keresztyénségére, azt kell mondani: nehezen képzelhető el. A 13. században IV. Ince pápa Aquinói Tamással együtt nézte, miként hordják be a Laterán kapuján a tömött zsákokat. A pápa mosolyogva jegyezte meg: Lám, hogy letűnt az az idő, amikor az egyháznak azt kellett mondania: ezüstöm és aranyam nincs nekem! „Igen, szent atyám – válaszolta Tamás. – És hogy letűnt az az idő is, amikor az egyház ezt tudta mondani a sántának: a názáreti Jézus nevében kelj fel és járj!”

Bizony, megfordult a helyzet. Az apostoloknak a sánta koldus volt a fontos. A későbbiekben, egészen a mai napig sok minden egyéb lett a fontos. Például az egyházi adó. Nemrég elmondta nekem egy hatvan-egynéhány éves ember, hogy amikor föl akarta fűrészelni a pap tűzifáját, az elzavarta, mivel hátralékban volt az egyházi adójával. Ez az ember máig hordozza több évtizedes

sérelmét. És fontos ma az is, ki milyen kegyességi irányzatot követ, és hogyan lehet embereket halászni a különböző közösségek számára. Hogyan lehet megzavarni emberek hitét, és visszaélni a bizonytalanságukkal. Nem a sánta koldus, a szenvedő ember a fontos, hanem sok minden egyéb. Az anyagi szempontok, az érvényesülés, az uralomvágy és egyéb, a kegyesség látszatába öltözött törekvések.

Föltevődik a kérdés: vajon nem szorulunk rá a Szentlélek megújító és megerősítő munkájára? Bizony, rászorulunk, hiszen mi mindannyian, ki ezért, ki azért, megfáradt, elfásult emberek vagyunk. Az ige ebből a fásultságból akar most minket kiemelni, amikor elénk állítja Pétert és Jánost, valamint a születése óta sánta koldust. Nem tudom, hanyadszor olvasom a történetüket, de nem tudom megunni. Egyszerűen azért, mert amit a két tanítvány tesz a sánta koldussal, végtelenül izgalmas. Van benne fantázia. Talán szokatlan ez a meghatározás, de próbáljuk elfogadni, hogy az evangéliumban, az ígében van fantázia. Az evangélium, az ige nem lapos, unalmas dolog. Gondoljuk csak végig: ha a tanítványok elmennének a koldus mellett, nem volna érdekes. Az sem volna érdekes, ha néhány pénzdarabot vetnének oda neki.

De nem ez történik. Péter megszólítja a sánta koldust, s amikor az meglepődve fölnéz rá, ezt mondja: ezüstöm, aranyam nincs nekem. Ami előtt a világ hódol, ami után az ember fut, amit a legnagyobb valóságnak tart, amiért még ölni is képes: ezüstöm és aranyam nincs. Mégis van valamim, ami több az ezüstnél és aranynál, amit szívesen adok neked: Jézus Krisztus ereje, szeretete. A názáreti Jézus nevében kelj fel és járj.

Igen, amiről az ígében hallunk, végtelenül izgalmas dolog. Évekkel ezelőtt a konfirmációi előkészítés végén megkértem a gyerekeket, írják meg a véleményüket arról, amit az előkészítő órákon hallottak és megismertek. Az egyik gyerek a maga tizenkét éves kamasz voltának stílusában ezt a választ adta: nem volt az marhaság. Ez a gyerek látott fantáziát az evangéliumban, mindabban, amit a Bibliából hallott. És nem így igaz?

Mert mi is történik az Ékes kapunál? Az, hogy a világ egy ponton megváltozik. Egy ember, aki szenved, magatehetetlen, meggyógyul. Aki képtelen volt a maga lábán megállni, aki ki volt szolgáltatva, most fölegyenesedik és lábra áll. Sőt, nemcsak talpra áll, hanem szökdel, ugrándozik; és akinek szavát csak akkor lehetett

hallani, amikor alamizsnát kért, most hangos szóval dicsőíti Istent. Igen, a világ egy ponton megváltozott: azt az embert, aki eddig ült az Ékes kapu előtt, most ott látjuk a templomban, ahol nem győző örömeiben ugrándozni. Megváltoztatni a világot, még ha csak egy kicsi részét, jelentéktelen pontját is, a názáreti Jézus nevében szenvedéseket szüntetni, félelmeket oszlatni, megbénult életeteket talpra állítani – micsoda izgalmas, a fantáziát megmozgató feladat! És ehhez hadd tegyem hozzá Schweitzer Albert megállapítását, aki szerint „mindannyiunknak megadatott megszüntetni valami keveset a szenvedésekből.” Egy kicsit másként fogalmazva: megadatott, hogy valamiképp megváltoztassuk a világot.

És ha valakiben föltámad a kérdés, hogy mindez lehetséges-e, és milyen erővel lehetséges, emlékezzék az ígehirdetés elején elhangzottakra: az az Isten, aki kitöltötte Lelkét minden testre, nem vonta azt vissza. És nem hallunk arról, hogy Ő azt bármikor visszavonná.

Pécs-Kertváros, 1993. június 6.

A nagy parancsolat

És bemenvén, általméne Jerikhón. És ímé vala ott egy ember, akit nevé-ről Zákeusnak hívtak; és az fővámszedő vala, és gazdag. És igyekezék Jézust látni, ki az; de a sokaságtól nem láthatá, mivelhogy termete szerint kis ember volt. És előrefutván felhága egy eperfügefára, hogy őt lássa; mert arra vala elmenendő. És mikor arra a helyre jutott, feltekintvén Jézus, látá őt, és monda néki: Zákeus, hamar szállj alá; mert ma nekem a te háznádál kell maradnom. És sietve leszálla, és örömmel fogadá őt. És mikor ezt látták, mindnyájan zúgolódának, mondván hogy: Bűnös emberhez ment be szállásra. Zákeus pedig előállván, monda az Úrnak: Uram, ímé minden vagyonomnak felét a szegényeknek adom, és ha valakitől valamit patvarkodással elvettem, négyannyit adok helyébe. Monda pedig néki Jézus: Ma lett idvessége ennek a háznak! mivelhogy ő is Ábrahám fia. Mert azért jött az embernek Fia, hogy megkeresse és megtartsa, ami elveszett.

Lukács 19: 1-10.

Akkor hozzámenvén egy az írástudók közül, aki az ő vetekedésöket hallotta vala, és tudván, hogy jól megfelele nékik, megkérdezé tőle: Melyik az első minden parancsolatok között? Jézus pedig felele néki: Minden parancsolatok között az első: Halljad Izráel: Az Úr, a mi Istenünk egy Úr. Szeressed azért az Urat, a te Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből, és teljes elmédből és teljes erődből. Ez az első parancsolat. A második pedig hasonlatos ehhez: Szeresd felabarátodat, mint magadat. Nincs más ezeknél nagyobb parancsolat. Akkor monda néki az írástudó: Jól van, Mester, igazán mondád, hogy egy Isten van, és nincsen kívüle más. És szeretni őt teljes szívűből, teljes elméből, teljes lélekből és teljes erőből, és szeretni embernek felebarátját, mint önmagát, többet ér minden égőáldozatnál és véres áldozatnál. Jézus pedig látván, hogy bölcsen felelt vala, monda néki: Nem messze vagy az Isten országától. És többé senki sem meri vala őt megkérdezni.

Márk 12: 28-34.

A bibliai időkben mindennapos jelenség volt Izraelben, hogy a jeles rabbikat fölkeresték különböző hitbeli kérdésekkel. Gondoljunk csak Nikodémus közismert alakjára, aki a késő esti órákban keresi fel Jézust az őt foglalkoztató kérdéssel.

Itt is egy hasonló eseménynek lehetünk tanúi. Egy írástudó megy oda Jézushoz, hogy megkérdezze: szerinte melyik a legfőbb, az első minden parancsolatok között. Tudnunk kell, hogy a Jézus korabeli zsidóság vallási törvénygyűjteménye, a Tóra, 613 törvényből állott. A 613 törvényből 248 volt a parancsolat és 365 a tilalom. Érthető, hogy ebben a sok száz különböző előírást tartalmazó törvénygyűjteményben roppant nehéz volt eligazodni. Nem is beszélve arról, hogy szinte képtelenség volt megtanulni ezeket a törvényeket. Ezért jelentkezett ilyen igény: ezt az irtatlan törvényhalmazt összefogni, mégpedig a legrövidebb formában. Ez az igyekezet mutatkozik meg a Tízparancsolat megszerkesztésében is: Isten ígéit röviden, egyetlen felesleges szó nélkül megfogalmazni. Úgy, hogy azt mindenki érthesse, sőt meg is jegyezhesse.

Ezzel kapcsolatban fennmaradt egy följegyzés, miszerint egyszer egy pogány ember, aki vonzódott a zsidó valláshoz, arra kért egy rabbist, tanítsa meg neki a törvényt, és pedig annyi idő alatt, amíg ő képes fél lábon állni. Ez annyira felbőszítette a rabbist, hogy pálcájával kergette el az illetőt. Erre a mi emberünk elment egy másik rabbihoz, aki nem kergette el, hanem így foglalta össze a törvény lényegét: Amit te nem szeretsz, azt ne tedd a te embertársaddal sem, mert alapjában ez a törvény. Minden egyéb csak ennek a kifejtése és magyarázata.

Itt egy írástudó fordul Jézushoz a maga kérdésével: melyik az első, a legnagyobb a parancsolatok közül? Melyik az a parancsolat, amelyikben benne van az összes többi parancsolat? Jézus nem zavarja el az őt kérdező írástudót, hanem válaszol neki. Nem mond semmi újat, semmi meglepőt, hanem az Ószövetséget idézi. És pedig az Ószövetség két különböző helyén, a Mózes 5. és 3. könyvében található kijelentést. Mindkét ószövetségi hely, idézet jól ismert a zsidóság szinte minden tagja előtt. Mózes 5. könyvében ez olvasható: „Szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből és teljes erődből.” (6:5) Mózes 3. könyvében pedig ez: „Szeresd felebarátodat, mint magadat.” (19:18.) Különbölkön egyik kijelentés sem új. De Jézus válaszában egészen új értelmet és tartalmat ad ennek a két kijelentésnek azzal, hogy

összekapcsolja őket. A kettő együtt igaz, együtt érvényes. Nem lehet Istent úgy szeretni, hogy közben ne szeressük a felebarátunkat is. Vagy élesebben fogalmazva: nem szerethetjük Istent úgy, hogy közben gyűlöljük a felebarátunkat. Mert az Isten iránti szeretet a felebarát iránti szeretetben realizálódik. Ez a kettős, de mégis egy parancsolat az, mondja Jézus, amelyben benne van az egész törvény. És tegyük hozzá azt is, hogy ebben benne van az egész keresztyénség. Hogy tulajdonképpen mi is a keresztyénség, azt a nagy parancsolatban halljuk: szeresd az Urat és szeresd az embert.

Higgyétek el, valami nagyon nagy dolog az, hogy az összes parancsolat között az első arra szólít fel, hogy szeressünk. És ami érdekes: erre nem Istennek van szüksége. Isten nem lesz azáltal sem kisebb, sem nagyobb, hogy szeretjük-e Őt vagy sem. És Isten mivoltán mitsem változtat az, hogy teljes szívből szeretjük-e Őt vagy csak félig-meddig.

Arra, hogy szeressük, nekünk van szükségünk. Hogy miért? Mert a szeretet az az erő, amely le tudja győzni a félelmet. A félelmet, amely gyötrellemmel jár, amely betölthet minket egészen a kétségbeesésig.

Itt életünk alapvető nyomorúságáról van szó. Hiszen az igazság az, hogy bennünk sok-sok félelem van. Kisebb vagy nagyobb félelem. Félünk bizonyos emberekkel találkozni, félünk a sötétségtől. Félünk önmagunkkal szembenézni, attól, hogy kiderül valami rólunk, amit titkolunk és rejtegetünk. Félünk azoktól, akiknek valamilyen formában hatalmuk van fölöttünk, a jövőtől, a törtétektől, akik eltapossák a mi igazunkat, és ha fölemeljük szavunkat, nem hajlandók azt meghallani. Félünk a betegségtől, a kórháztól, a haláltól. Hát nem ezt az állandóan megújuló félelmet tanúsítja a neurózisok, az idegrendszeri zavarok nagy száma? És ezek nemcsak az idősebbek életében jelentkeznek, hanem a fiatalokéban is.

És most hangzik a felszólítás, a felszabadító szó: szeress. Nem végzetünk, nem megváltoztathatatlan sorsunk az, hogy féljünk. És nem az egyetlen lehetőségünk az, hogy féljünk. Szerethetünk: szeresd az Urat, a te Istenedet...

Nem tudom, mennyire figyeltünk már föl arra, hogy Jézus úgy beszél Istenről, hogy Ő a te Istened. Az Úr a te Istened. Ő, aki teremtette az eget és a földet, Ő, akié a föld és annak teljessége,

Ő a te Istened. Ő, aki előtt, miként a zsoltár mondja, nem volt elrejtve a mi alaktalan testünk, amikor még csak titokban formálód-tunk, Ő a te Istened. (Zsolt. 139.) A te Istened vagyok, aki utánad megyek és megkereslek, mint a pásztor az elveszett juhot, hogy fölemeljelek, hogy hazahozzalak az idegenségből, hogy az élet lehetőségét adjam neked. Elmegyek utánad a legnagyobb mély-ségbe, a teljes kilátástalanságba, hogy utat nyissak előtted, hogy kivesssem a halál kapuját a sarkaiból.

Hogy mennyire, milyen teljesen a te Istened Ő, Jézus Krisztus-ban áll előttünk, akit Isten nekünk adott, hogy közlünk senki el ne vesszen, hanem örök élete legyen.

Szeresd azért az Urat, a te Istenedet. Nem kell tehát félned, és nem kell kétségbeesned, mivel szeretheted őt egész mívoltoddal, teljes szíveddel és erőddel, hiszen Ő a te Istened.

És szeresd felebarátodat!

Hadd idézzek itt is egy jeles rabbit! Tanítványaival egyszer egy Ézsaiásnál olvasható ígéről beszélgetett: „Vigyázó, meddig még az éjszaka?” (21:11.) Kérte tanítványait, feleljenek a kérdésre, hogy szerintük mikor van még sötétség, és mikor van már világosság. Az egyik így válaszolt: világosság akkor van, amikor már távolról meg tudjuk különböztetni a kutyát a báránytól. A rabbi a fejével intett, hogy nem. A másik tanítvány így válaszolt: akkor van világosság, amikor a szőlőt meg tudjuk különböztetni a füge-bokortól. Amikor a rabbi ezt sem fogadta el, arra kérték, mondja el a helyes választ. Ezt felelte: akkor szűnik a sötétség, amikor már elég világosságod van ahhoz, hogy a másik ember arcán fölfedezd azt, hogy testvér. Meghökkenítő válasz, nem?

Tényleg: mit látunk meg a másik ember arcán? Mondjuk, annak az arcán, aki állandóan kellemetlenkedik nekünk. Vagy annak, aki részegen támolyog ki az italboltból. Esetleg annak, akivel a munkahelyünkön nem tudunk kijönni. Mert a felebarát nem azt jelenti, hogy jó, ismerős, segítőkész ember. A felebarát az éppen utunkba kerülő ember. Még ha netán az ellenségünk is. Mit látunk meg benne, mit látunk meg a másik emberben? Fölismerjük-e benne a testvért? Azt, aki szintén az Istené, és aki szintén ott van Isten szeretetében? Ahogyan Jézus meglátja Zákeusban, a vámszedőben, hogy ő is Ábrahám fia, Isten ígéreteinek örököse.

Pedig róla igazán nem lehetett elmondani, hogy rokonszenves jelenség, vagy példás erkölcsű ember lett volna. Ellenkezőleg: olyan, aki azt is elvette, ami nem illette meg, aki mindenkit, akit csak lehetett, könyörtelenül becsapott. Olyan, akiről egyöntetű a vélemény: bűnös ember. Vagy Veres Péter szavával: „rongy ember”. Egy utolsó valaki, akit még arra sem lehet méltatni, hogy szóba álljon vele az ember. Jézus tudja ezt, de mégsem csak ezt látja. Látja azt is, ami sokkal több és nagyobb, azt, hogy Zákeus is Ábrahám fia. És ez nyilvánvalóvá is lesz abban, ahogyan Zákeus jóváteszi elrontott életét, és új életet kezd.

Íme a szeretet, amely nemcsak arra képes, hogy legyőzze a félelmeinket, hanem arra is, hogy előhozza egy ember arcának elfelejtett vagy eltemetett szép, tiszta vonásait.

Szeresd azért az Urat, a te Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből és elmédből. És szeresd felebarátodat, mint magadat. Ez a mi életünk csodálatos szépsége és nagyszerűsége, hogy szerethetünk. Szerethetjük az Urat, aki a mi Istenünk és a mi Atyánk. És szerethetjük a másik embert, aki szintén az Övé, aki felebarát, aki atyafi.

Igaza van az írástudónak: ez sokkal több minden égő és véres áldozatnál. Mert a szeretet mindennél nagyobb. Ezért aki szeret, a legnagyobbat teszi.

Pécs-Kertváros, 1993. november 7.

Állva maradni

Dávidé. Hozzád kiáltok, Uram, én szirtem; ne fordulj el szórtanul tőlem, hogy ne legyek, ha néma maradnál, a sírba szállókhoz hasonló. Halld meg esedezéseimnek szavát, mikor kiáltok hozzád, és mikor felemelem kezeimet a te szentséged lakhelye felé. Ne számlálj engem a hitetlenek és gonosztevők közé, akik békességgel szólnak felebarátaikhoz, pedig gonoszság van szívökben. Fizess meg nékik az ő cselekedeteik és igyekezetök rosszasága szerint; kezök munkája szerint fizess meg nékik; add meg nékik jutalmukat! Minthogy nem figyelnek az Úr cselekedeteire és kezének munkáira, lerontja őket és föl nem építi őket. Áldott az Úr, hogy meghallgatta esedezéseimnek szavát! Az Úr az én erőm és paizsom, őbenne bízott szívem és megsegíttettem; örvend szívem és énekemmel dicsérem őt. Az Úr az ő népének ereje, és az ő fölkenntjének megtartó erőssége. Tartsd meg a te népedet és áldd meg a te örökségedet, legeltesd és magasztald fel őket mindörökké!

Zsoltárok könyve 28.

Áldott az Úr, hogy meghallgatta esedezéseimnek szavát!

Zsoltárok könyve 28: 6.

Bevezetésül néhány szót szeretnék szólni a zsoltárokról. A Zsoltárok könyve Izrael vallásos költészetének gyűjteménye. Nem a teljes, de a legjelentősebb gyűjteménye. A zsoltárköltészet végigkíséri Izraelnek az Ószövetségben főljegyzett egész történetét, tehát mintegy ezer esztendő. Tartalmát tekintve a 150 zsoltár nagyjából három csoportra osztható.

1. Az úgynevezett király- vagy trónra lépési zsoltárok. Ezek a király koronázásakor, illetve fölkenetésekor hangzottak.

2. A himnuszok, az Istent magasztaló énekek. Ezek Istent dicsőítették szabadító tetteiért, amelyeket Izrael a maga története során megtapasztalt. Ide tartoznak továbbá egyesek hálaénekei, amelyekben a maguk személyes életében megtapasztalt szabadulásért magasztalják Istent.

3. A panaszzsoltárok. Számukat tekintve ebből van a legtöbb. Ezeknek alanya egyes zsoltárokból maga Izrael, a nép. Tárgyuk

pedig az egész nép életét érintő tragikus történelmi katasztrófák. Más zsoltárokból az alany az egyén. A panasz tárgya roppant változatos: betegség, halál, szenvedés, rágalmazás, a hatalmasak elnyomása, kiszolgáltatottság, üldözöttség, az Istentől való elhagyatottság. Mind olyan nyomorúság, amely nemcsak a zsoltárosoké, hanem másoké is. Ezekbe bárki behelyettesítheti, beleélheti magát. Miként a neves osztrák költő, R.M. Rilke írja: „Magányosan töltöttem az éjszakát, végül is a zsoltárokat kezdtem el olvasni, azon kevés könyvek egyikét, amelyekbe az ember maradéktalanul behelyezheti magát, legyen bár teljesen széttzilált, rendezetlen és megszomorodott.” Ugyanakkor, és ez az egyedülálló: ezek a zsoltárok adventi töltésűek. Újra és újra megszólal bennük a biztatás: várjad az urat, légy erős, bátorodjék a te szíved, és várjad az Urat. Várjad, és ne add fel, várjad, és ne ess kétségbe! A fájdalmas panasz mellett megszólal az a reménység is, hogy ahol nincs út, ott út nyílhat.

Ez figyelhető meg a most hallott zsoltárban is. Nem kétséges: ez a zsoltár egy mélyen hívő ember imádsága. Egy olyan ember fájdalmas panasz, akinek az élete súlyos válságba jutott. Egy olyan egzisztenciális válságba, ahol az élet alapjai rendültek meg. Ahol az élet értelme kérdőjeleződött meg, ahol fölrémlett a halál félelmetes valósága és lehetősége. Ezt a válságot, az ő belső vívódását az tette különösen is nehézé, hogy körülvette a csönd, a némaság, a teljes egyedüllét. Még Isten is elfordult tőle némán, sorsára bízva őt. És ez az, amitől a zsoltáros leginkább szenved, hogy Isten hallgat, hogy Isten elfordult tőle. Ez az istennélküliség, ennek a félelmetes súlya, nehezedik rá a zsoltárosra. Igen, azt, hogy mi az ateizmus, az istennélküliség a maga megdöbbentő mélységében, nem az ateisták tudják, hanem azok, akik hisznek. És hogy mi az Istentől való elhagyatottság, azok tudják, akik megélték Isten minden emberi értelmet felülhaladó szeretetét. Bizony, életünk legnehezebb órái azok, amikor úgy gondoljuk, Isten is elhagyott minket, és szótlanként elfordult tőlünk. Ezt éli át a zsoltáros, és ezért könyörög Isten szaváért, azért, hogy Isten szóljon hozzá, ne maradjon néma. Könyörög úgy, hogy ebbe egész valóját, teljes önmagát beleadja: kiált Istenhez. Számára Isten mindennek ellenére az ő erőssége, szirtje, s ezért nem szűnik meg kiáltani hozzá: Uram, ne hallgass el, ne fordulj el tőlem, szólj hozzám. Ezt az embert, az ő küzdelmét látva Jézus szavai jutnak

eszünkbe, amikor arról beszél, hogy az erőszakoskodók ragadják meg az Istennek országát. A zsoltáros nem nyugszik bele a maga helyzetébe, nyomorúságába, hanem kiált Istenhez. Nem latolgatja: illik-e ez vagy sem, és nem töpreng azon, vajon nem tiszteletlenség-e ez, hanem kiált: Uram, ne hallgass el, és ne fordulj el tőlem. Miért is olyan fontos a zsoltárosnak Isten szava, ígéje, hogy emellett minden egyéb eltörpül és háttérbe szorul? Erre a kérdés-re három válasz hangzik a zsoltárban.

A zsoltáros, akinek az élete súlyos válságban van, azért kiált Istenhez, hogy ebben a válságos helyzetben ne roppanjon össze, hanem állva maradjon. Ha Isten őt magára hagyná, ha némán elfordulna tőle, abba belepusztulna. Hasonló lenne a sírba szállókhoz. Ezért kiált, ezért küzd Isten szaváért, mert állva akar maradni, és nem végképp összeroskadni. És napjaink egyik legnagyobb és legfájóbb problémája nem süríthető-e össze ebbe a két szóba: állva maradni? Mezőtúron volt esztendő, hogy több öngyilkost kellett eltemetni, mint ahányan rákban haltak meg. Ezt tényként mondom, nem ítélezésképpen. Hiszen melyikünk az, aki ne jutott volna már oda, hogy minden problémája egyetlen kérdésre szűkölt le: érdemes-e élni vagy sem. A zsoltáros állva akar maradni, s ezért kiált: Uram, ne maradj néma, szólj, szavadat akarom hallani, mert ez a szó az életet, a megtartatást jelenti. Szólj, Uram, mert akkor állva tudok maradni, és nem leszek a sírba szállókhoz hasonló. Ezt jelenti Isten szava, az Ige, hogy állva maradni, élni a szó legteljesebb értelmében.

Igen, élni, de nem akárhogyan – ez a zsoltár másik üzenete. Élni úgy, hogy ember maradjak. Méltóan ahhoz, hogy ember vagyok. A zsoltáros megemlíti egy lépten-nyomon fellelhető jelenséget. Ettől szenved, képtelen elviselni. Megbénítja, elveszi minden örömét, az élet szépségében való gyönyörködést. Megemlíti egy jelenséget, amely tisztátalanná és torzzá tesz mindent. Ez a jelenség a hazugság, a képmutatás. A zsoltáros emberekről beszél, akik ugyan békességgel szólnak felebarátaikhoz, nyájasan, esetleg hízelkedően, valójában mégis gonoszság, rosszakarat, nem tiszta szándék van a szívükben. Emberekről beszél, akik nem őszinték, akikben hátsó gondolatok vannak, akikben nem lehet megbízni, mert nem lehet tudni, mikor mondanak igazat. Ha egyáltalában mondanak is valamikor igazat. S mondjuk meg: nincs meg bennünk a képmutatás lehetősége, sőt készsége? És

nincs meg bennünk a hamis, sőt hazug látszatra való törekvés? Bizony minden okunk megvan arra, hogy odaálljunk a zsoltáros mellé, s vele együtt kérjük: ne számlálj engem, Uram, a képmutatók közé, akik semmibe vesznek téged, akik nem akarnak figyelni sem szavadra, sem cselekedeteidre. Én figyelni akarok rád, Uram, a Te szavadra, a te akaratodra, a te cselekedeteidre. Figyelni akarok rád, hogy ember maradjak még az embertelenség közepette is. Ember, akinél az igen igen, és a nem nem. Ember, akiben bízni és akire építeni lehet.

Végül a zsoltáros arról tesz boldogan bizonyosságot, hogy Isten meghallgatta az ő esedezését. Isten nem maradt néma, és nem fordult el tőle, hanem lehajolt hozzá, közel jött hozzá, szólt hozzá. Így is mondhatnám: a zsoltáros megtapasztalta az advent valóságát. Ennek nyomán szívéből feltör Isten ujjongó magasztalása. Csodálatos ez: egy ember, akiben ott volt a félelem, a szorongás, hogy a sírba szállókhoz lesz hasonló, most megtelik örömmel. Olyan örömmel, amelyhez már kevés a szó, amit csak énekkel lehet elmondani. Ez a boldog, örvendező magasztalás először a maga személyével kapcsolatban szólal meg: Aldott az Úr, aki meghallgatta esedezésemet, aki erőm és pajzsom, benne bízik szívem. Majd ez az öröm kilép a maga életének, személyének korlátai közül, hogy magába öleljen másokat, sokakat: Tartsd meg, Uram, a te népedet, áldd meg örökségedet, pásztorold és hordozd őket mindörökké.

Hogy miért is fontos, olyan fontos a zsoltárosnak Isten szava, az Ő igéje? A válaszát most vonatkoztassuk magunkra! Azért olyan fontos, hogy tudjunk állva maradni. Abban a harcban, küzdelemben, amellyel az élet együtt jár. És tudjunk emberek maradni az embertelenség közepette is. És tudjunk örülni Isten szeretetének, a mi Urunk Jézus Krisztusnak, aki eljött közénk, aki velünk van minden napon, akit várhatunk, és aki megvigasztal minket minden szomorúságunkban.

Pécs, 1993. december 5.

Gyönyörködöm a te rendeléseidben

Nagy a te irgalmasságod, Uram! A te ítéletid szerint eleveníts meg engem. Sokan vannak az én háborgatóim és üldözőim, de nem térek el a te bizonyosságaidtól.

Zsoltárok könyve 119: 156-157.

Egyházi életünk rendje szerint a mai vasárnap Biblia-vasárnap. Egyházunk ezzel is hangsúlyozni akarja a Biblia kiemelt fontosságát. Azt, hogy az élet és a hit kérdésében egyedül a Szentírás tartjuk irányadónak. Ahogyan ezt a reformáció is megfogalmazta: Sola Scriptura. Ugyanakkor a Biblia hatása, kisugárzása nem az egyház határáig terjed csupán, hanem sokkal távolabb. A Biblia a világ legolvasottabb és legnagyobb példányszámban megjelenő könyve. A részleges fordításokat is számítva máig 1100 nyelven érhető el.

Föltevődik a kérdés: mi ennek a titka? A legkézenfekvőbb válasz a Biblia művészi értéke. Kétségtelen: a Biblia művészi, költői szempontból hallatlan értéket képvisel. Túlzás nélkül állítható, hogy például a Jób könyvének írója a világirodalom egyik legnagyobb költője. És ott vannak még a zsoltárok, a Jelenések könyve. De mondhatjuk, hogy a Biblia mellett vannak még más egyedülálló költői alkotások is. Gondoljunk csak a Krisztus előtti 8. században élt Homéroszra vagy a Krisztus előtti 5. században élt nagy görög drámaírókra: Euripidészre és Szophoklészre. Remekírók voltak, akiket két és félezer év távlatából is tanítanak az iskolákban. Mégis: az ő hatásuk messze elmarad a Biblia hatásától. A különbséget, amely a Biblia és a világirodalom nagyszerű alkotásai között fennáll, nagyon jól szemlélteti Pilinszky János nyilatkozata. Elmondta egy rádióinterjúban, hogy amikor a frontra utazott, egy csomó könyvet, kiváló írók alkotásait tette a hátizsákjába, hogy azok útítársai legyenek. Útközben egyik könyvet a másik után dobta ki a vonatablakon, mert számára abban a helyzetben érvényüket veszítették. Végül is csak az Evangélium maradt vele, de az végérvényesen. Csak attól kapott segítséget.

Vajon mi a Biblia titka, és miben van a maga egyedülálló sajátossága? Abban, hogy benne az élő Isten igéje és kijelentése szólal meg. A Biblia nem úgy keletkezett, hogy különböző korokban élt emberek elhatározták, hogy Bibliát írnak. Valaki elkezdte azzal, hogy megírta a teremtés történetét, és azután ki-ki hozzáadta a maga írását, alkotását. Mindnyájan egyetértünk abban, hogy ez lehetetlen föltételezés. Péter apostol, akinek a Biblia megírásában bizonyos mértékig része volt, levelében tudomásunkra hozza, hogy „az írásban... sohasem ember akaratából származott a prófétai szó, hanem a Szentlélektől indítva szólottak az Istennek szent emberei.” (2 Péter 1: 20-21.) Ebben van a Biblia páratlan sajátossága, hogy benne Isten igéje, kijelentése szólal meg. Az emberi szó Isten mondanivalójának lesz hordozója. Ezért tud a Biblia élővé, személyessé lenni, ezért tud egzisztenciánk alapjáig megragadni. A Bibliában tehát maga Isten az, aki megismerteti magát velünk. Aki keresi és utánamegy az előle elrejtőzködő embernek. Utánamegy, hogy Isten megtalálható legyen az ember számára. Ahogyan ezt Kierkegaard, a neves dán filozófus mondta: Isten, te egy olyan forrás vagy, mely maga keresi a szomjazót, az eltévedtet.

A Biblia tehát azt a nagy és csodálatos igazságot hirdeti, hogy Isten megtalálható. És nemcsak megtalálható, hanem neki szava is van hozzánk. S hogy ez mit jelent, arra válasz ez a hatalmas zsoltár, amely nem győzi magasztalni Isten útjait, az Ő rendeléseit, tanácsát, útmutatását. Isten szava, az Ő jelenléte új és új távlatokat nyit az élet előtt. Ahol elfogynak az utak, ahol a „nincs tovább” végső szorultságába jutunk, ott Isten szava nyomán lehetőségek nyílnak. Olyan új dimenziók, amelyek még a halált is áttörrik. Így hallottuk ezt a zsoltárban: „Tágas téren járok, mert a Te határozataidat keresem.” (45.vers) Nem lehet azért csodálkozni, ha a zsoltáros olyan túlradó módon magasztalja Isten igéjét, szavát, törvényét, rendelkezését, útmutatását. Isten kijelentése számára gyönyörűség. (16.vers) Még éjjel is fölkel, hogy hálát adjon Isten igazságos döntéseiért. (62.vers) Isten ígéretei édesebbek a méznél (103. vers) és többet érnek ezernyi aranyból és ezüstről. (72.vers) És ha nem gyönyörködhetne Isten törvényében, elpusztulna. (92.vers) A zsoltáros egyszerűen nem tud betelni

Isten beszédének, törvényének szépségével és magasztalásával. S miként a zsoltár hosszúsága mutatja, ezt a magasztalást csak abbahagyni tudja, nem bevégezni.

Itt azonban valamit világosan kell látnunk. Éspedig azt, hogy amit mond, nem egy hivatalosan előírt liturgikus szöveg. Nem megszokott és elkoptatott vallásos szólamok. Amit mond: hiteles, mögötte ott van az élete, ő maga. Ha végigolvassuk a zsoltárt, nem nehéz észrevenni, hogy Isten törvényének, beszédének magasztalásával összefonódva egy másik vonal is fut: a zsoltáros élete. Egy olyan ember áll előttünk, aki teljes szívvel és odaadással van Isten iránt, és akinek gyönyörűség az Isten útja. Ugyanakkor ez az ember nemcsak hisz, hanem küzd is. Küzd a maga életének fájdalmaival, sokszor gyötrelmes nehézségeivel. „Sokan vannak háborgatóim és üldözőim” – mondja. (157.vers) Sokan vannak, akik állandóan bántják, megrágalmazzák, ki akarják üldözni a világból.

Vajon mit tesz ebben a helyzetben? Kimond egy szót, egy csodálatos szót: mégsem. Mégsem térek el, Uram, a te bizonyosságaidtól. Megrendítő bizonyágtétel ez: mégsem fordítok hátat neked, mégsem mondom, hogy nem kellesz, mégsem hagylok el, és nem leszek hűtlen hozzád. Jó b felesége azt tanácsolja férjének, amikor az mindenét elvesztette: átkozd meg az Istent, és halj meg. De Jó b kitart Isten mellett. És kitart a zsoltáros is. Valóban megrendítő ez a „mégsem”. Sokan vannak üldözőim és háborgatóim, mégsem fordulok el a te intelmeidtől. Ez a „mégsem” teszi hitelessé azt, hogy ő valóban gyönyörködik az Úr törvényében, és tele van a szíve az Úr rendeléseinek szépségével.

Még valamit meg kell látnunk: az a „mégsem”, amit a zsoltáros kimond, tulajdonképpen válasz. Válasz az Isten irgalmára. „Nagy a te irgalmasságod” – vallja. Efelől nincs kétsége, hiszen ezt ő maga is nemegyszer megtapasztalta. Ezért is olyan gyönyörűek Isten rendelései, mert tele vannak irgalommal. Mit jelent az Isten irgalmassága? Pontosan ezt, hogy mégsem. Azt, hogy Isten mégsem hagyott el minket, miközben mi nemegyszer elhagytuk Őt. És Isten mégsem lett hűtlen hozzánk, miközben mi hitetlenkedünk vele szemben. És Isten mégsem mondott le rólunk, miközben mi újra és újra megfélekedünk róla. Megrendítő ez a „mégsem” az

Isten részéről, megrendítő az Ő nagy irgalmassága. Erre az irgalmasságra válaszol a zsoltáros: sokan vannak az én háborgatóim, mégsem térek el a Te bizonyosságaidtól.

Hangzik-e ez a válasz a mi életünk részéről? Igaz, sok fájdalom, keserűségem van. Igaz, gyászban járok, egyedül maradtam. Nemegyszer nem látok jövőt, perspektívát magam előtt. Mégsem hagylok el, és nem fordulok el tőled. Miként a zsoltáros, én is beléd fogódzkodom: a Te ígéreteidbe, melyek megvigasztalnak, és a Te beszédedbe, amely meglelevenít. (49-50.vers) Amelyért nem kell a tenger túlsó partjára szállnunk, hiszen odaadtad azt a kezünkbe.

Pécs- Kertváros, 1994. március 6.

Tartalomjegyzék

Elhagytuk Istent (Jer. 2:1-13.; Luk. 15:11-12.) ..	7
Hit és tudomány (Péld. 8:1-11.; I. Kor. 13:2.)	13
Tebenned bízunk (Zsolt. 90.)	19
A zarándok ember (Zsid. 13:14.; Jer. 29:11.)	23
Igyekezzeél hozzám hamar (2.Tim. 4:6-15.; 2.Tim. 4:9.)	27
Meglepetés (1.Ján. 3:1-2.)	31
Áldjad én lelkem az Urat (Zsolt. 103:1-5.)	35
Ami hiányzik (Luk. 23:33-46.; Luk. 18:31-33.)	39
Az ember és az Isten lehetősége (Luk.23:1-12.; Ef.4:23-32.) ..	43
Hol van a zsidók királya? (Mt. 2:1-12.)	49
Péter a tengeren (1.Móz. 12:1-6.; Mt. 14:22-31.)	53
Az egyház hitből él (4.Móz.3:26-33.;Mt.24:1-2.; Mt.16:13-18.)	57
Az emmausi úton (Luk. 24:13-35.)	61
A megfáradt Illés (1.Kir. 19:1-8.)	65
Megbocsátásból megbocsátást (Mt. 18:21-35.)	69
Kétféle imádság (1.Móz. 18:22-33.; Jón. 4:1-11.)	75
Mégis (Mt. 27:37-46.; Jn. 19:30.; Luk. 23:46.)	79
A samáriaiak (4.Móz.24:10-17.;Luk.9:51-56.;Ap.csel.8:14.).....	83
Hinni – másokért (Mt. 17:1-8.; Mt. 17:14-20.)	89
A királyi menyegző (Mt. 22:1-14.)	93
Péter tagadása (Luk. 22: 54-62.)	97
Nyitva a menny (2.Krón. 9:1-9.)	101
Merj hinni! (Márk 6:1-6.; Luk. 8:40-56.)	105
A magányból a közösségbe (Jn. 20:10-18.)	109
Ima értünk (Jn. 17:1-20.)	113
A türelmes Isten (Luk. 15:1-7.; 2.Pét. 3:3-4,8-9,14-15.)	119
Úgy van az Isten országa (Jel. 21:1-7.; Márk 4:26-29.)	123
Örüljetek (Filippi 4:4-7.)	127
Virágvasárnap (Mt. 21:1-7.)	131
Vesztek erőt (Ézs. 40:27-29.; Ap. csel. 1: 8.)	133
A négyezrek megvendéglése (Márk 8:1-9.)	137
Újra gyermekké lenni (Luk. 15:11-24.; Mt. 18:1-3.)	141

Mi Atyánk (Mt. 6:5-8.).....	147
Advent a mi mindennapjainkban (Zsolt.37:1-13;Zsolt 37:37) .	151
Az Ékes kapunál (Ap.csel. 3:1-10.).....	155
A nagy parancsolat (Luk.19:1-10; Márk 12: 28-34.).....	159
Állva maradni (Zsolt. 28.).....	165
Gyönyörködöm a te rendeléseidben (Zsolt. 119.).....	169

42143

1920-2002

Achs Károly 1920-ban született Újvidéken. Teológiai tanulmányait a kolozsvári egyetem teológiai fakultásán végezte. A háború miatt záróvizsgát már Budapesten tett. Délvidéken kezdte segédlelkéshi szolgáltatát, majd Ravasz László Jászkišére rendelte. Közel nyolc évet töltött ebben az alföldi községben, együtt élve át a vidéki emberekkel a háborús és az átalakulással járó szenvedéseket, de az ébredési mozgalom örömeit is.

Ötéves budapesti segédlelkéshi után, 1956 nyarán lett önálló lelkéshi egy szegedi kis szórványgyülekezetnek. 1961-től 1985-ig Mezőtúr lelkipásztoraként végzett sokszínű szolgáltatot: a gyülekezeti munka mellett számos tanulmánya jelent meg az egyházi folyóiratokban, előadásokat tartott lelkéshztársainak, teológusprédikációkat írt, néhány évig a debreceni levelező teológián is tanított, a Doktorok Kollégiuma szisztematikai szekciójának állandó előadója volt.

Romló egészsége miatt 1985-ben nyugdíjazását kérte, de a debreceni nagyerdei gyülekezet munkáját rendszeres igehirdetésekkel, bibliaiskolával, a hitvallásokról szóló előadássorozattal segítette. Majd Baranyába kerülve, szeme erőteljes megromlásáig, 74 éves koráig több gyülekezetben, konferenciákon vállalt igehirdetést, bibliaiskolát, előadásokat, tanított a pécsi katekétaképzőben.

Munkájára emlékezve a legnagyobb ajándéknak azt tartotta, hogy hirdethette Isten igéjét, s végezhetette kedves híveinek személyes gondozását.